Nr 19

Regeringens proposition om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs m. m.;

beslutad den 16 oktober 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

INGEMUND BENGTSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i lönegarantisystemet vid konkurs. Flera av ändringsförslagen syftar till att arbetstagarna skall få betalt enligt garantin snabbare än f. n. Sålunda föreslås ändringar i konkurslagen och lönegarantilagen som skall göra det möjligt för kronofogdemyndighet att vid s. k. fattigkonkurser få kännedom om löne- och pensionsfordringar tidigare än som sker nu. Den s. k. gode mannen i fattigkonkurs skall under arbetet med att upprätta konkursbouppteckningen efter hand underrätta kronofogdemyndigheten om sådana fordringar. Tredskande gäldenär kan hämtas eller häktas för att förmås fullgöra sin uppgiftsskyldighet enligt lönegarantilagen.

Vid ordinär konkurs föreslås att konkursförvaltaren snarast efter konkursbeslutet skall underrätta utbetalningsmyndigheten (länsstyrelsen) om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen är klar. Underrättelse bör också lämnas om annan fordran som är klar. När underrättelse lämnas om sådana fordringar skall förvaltaren för arbetstagarens räkning bevaka fordringarna i konkursen och underrätta arbetstagaren om bevakningen.

Den nuvarande ordningen att kronofogdemyndigheten kan hänvisa arbetstagaren att väcka talan vid domstol om lönefordran är tvistig slopas. I stället skall talan få föras genom besvär såsom f. n. gäller i övriga fall.

Slutligen föreslås att lönegarantin utvidgas till att omfatta mätningsar-

vode och facklig medlemsavgift samt underhållsberättigads fordran på underhållsbidrag som innehållits genom införsel. Däremot avvisas med utgångspunkt i en ingående utredning tanken på en utvidgning av garantin till vissa underentreprenörsfordringar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1976.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Härigenom föreskrives att 3, 5—9, 11 och 12 §§ lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att *konkursen avskrevs*. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.	Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att *beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft*. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.
5 §	
Garantibelopp betalas av myndighet som *Konungen* bestämmer. Härvid verkställes skatteavdrag samt avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.	Garantibelopp betalas av myndighet som *regeringen* bestämmer. Härvid verkställes skatteavdrag samt avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.

Garantibelopp får ej betalas förrän beslutet om konkurs vunnit laga kraft och ej heller förrän arbetstagarens fordran har förfallit till betalning. Garantibelopp som avser fordran på lön för uppsägningstid får betalas efter hand under uppsägningstiden. Åberopas motfordran hos arbetstagaren, får garantibelopp, som motsvarar sådan del av motfordringen med vilken kvittning kan ske enligt lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt, betalas först om det utrönes att motfordringen icke föreligger.

	Betalning enligt garantin av fordran som avses med underrättelse enligt 6 § första stycket första eller andra meningen får dock ske utan hinder av att beslutet om konkurs icke vunnit laga kraft.
6 §	
När bevakad fordran som omfattas av garantin lämnats utan anmärkning i konkursen eller se-	*Konkursförvaltaren skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 §*

Nuvarande lydelse

nare blivit utdelningsgill, skall konkursförvaltaren utan dröjsmål underrätta myndighet som avses i 5 § om fordringen.

Föreslagen lydelse

om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse bör lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver icke lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § konkurslagen (1921: 225), beträffande fordran på lön för uppsägningstid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsgill.

När underrättelse lämnas enligt första stycket första eller andra meningen skall konkursförvaltaren samtidigt för arbetstagarens räkning bevaka fordran som avses med underrättelsen. Bevakning sker genom att förvaltaren tillställer konkursdomaren två kopior av underrättelsen med angivande av att denna avser bevakning. Förvaltaren skall i sådant fall genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

7 §

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921: 225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i *den ort som avses i 7 § första stycket samma lag*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921: 225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i *gäldenärens hemortskommun*. Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921: 225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

8 §

Det åligger kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § att skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Arbetsgivare är skyldig att vid kronofogdemyndighetens prövning enligt första stycket på anfordran lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pensionsförhållanden. Undandrager sig arbetsgivaren att fullgöra detta, kan han efter omständigheterna hämtas eller häktas.

Beslut om hämtning eller häktning meddelas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Kostnaden för hämtning eller häktning utgår av allmänna medel. I övrigt gäller beträffande sådan åtgärd 95 § konkurslagen (1921: 225) i tillämpliga delar.

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande.

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande. *Förekommer anledning därtill får kronofogdemyndigheten återkalla sitt beslut, om det sker innan utbetalning har ägt rum.*

9 §

Bestrider arbetsgivaren att arbetstagaren har fordran och framgår ej vid kronofogdemyndighetens prövning enligt 8 § att fordringen föreligger, skall myndigheten hänvisa arbetstagaren att inom en månad väcka talan mot arbetsgivaren, vid äventyr att arbetstagaren förlorar sin rätt till betalning enligt garantin. Om ar-

Nuvarande lydelse

betsgivaren bestrider en del av fordringen, har vad som nu sagts motsvarande tillämpning på den delen.

Finner kronofogdemyndighet *i annat fall än som avses i första stycket* att arbetstagarens fordran icke omfattas av garantin, får arbetstagaren föra talan mot beslutet genom besvär. I fråga om sådan besvärstalan har bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om klagan över utmätning i allmänhet motsvarande tillämpning. Mot hovrätts beslut får dock talan icke föras.

Föreslagen lydelse

Finner kronofogdemyndighet att arbetstagarens fordran icke omfattas av garantin, får arbetstagaren *eller den till vilken fordran övergått enligt 11 §* föra talan mot beslutet genom besvär. I fråga om sådan besvärstalan har bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om klagan över utmätning i allmänhet motsvarande tillämpning. Mot hovrätts beslut får dock talan icke föras.

11 §

Överlåtes fordran, har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt denna lag endast om förvärvet skett sedan konkursbeslutet meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

Överlåtes fordran, har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt denna lag endast om förvärvet *avsett av arbetsgivaren innehållet, ej utbetalt mätningsarvode eller därmed jämförlig avgift eller facklig medlemsavgift eller förvärvet* skett sedan konkursbeslutet meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

Rätt till garantibelopp enligt lagen tillkommer underhållsberättigad för underhållsbidrag som har innehållits genom införsel. Sådan rätt tillkommer dock ej kommun som har utgivit bidragsförskott för underhållsbidrag.

12 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt förorsakat att betalning enligt denna lag utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon i annat fall obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som betalats för mycket. *Föreligger särskilda skäl, får återbetalningsskyldighet efterges helt eller delvis.*

Har någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt förorsakat att betalning enligt denna lag utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon i annat fall obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som betalats för mycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Har betalning enligt garantin skett med tillämpning av 5 § tredje stycket och upphäves därefter konkursbeslutet genom beslut som vinner laga kraft, skall den som erhållit betalningen återbetala uppburet belopp.

Föreligger särskilda skäl, får återbetalningsskyldighet enligt första eller andra stycket efterges helt eller delvis.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. I fråga om fordran som har gjorts eller kunnat göras gällande i konkurs i vilken konkursbeslutet har meddelats före ikraftträdandet gäller 11 § i sin äldre lydelse.

2 Förslag till

Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom föreskrives att 101 och 185 §§ konkurslagen (1921: 225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

101 §

Inom den för bevakning av fordringar utsatta tid har borgenär att hos konkursdomaren skriftligen anmäla sin fordran; gör borgenär anspråk på förmånsrätt, skall han i bevakningsinlagan jämväl angiva den rätt han i sådant avseende vill göra gällande. Vid inlagan foge borgenär i huvudskrift eller styrkt avskrift de handlingar han vill åberopa till stöd för sin talan.

I bevakningsinlaga bör borgenärens namn, yrke, boningsort och postadress angivas.

Bevakningsinlaga jämte därvid fogade handlingar skall ingivas i två exemplar.

Att fordran som omfattas av lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs i vissa fall bevakas genom förvaltaren är särskilt föreskrivet.

185 §[1]

Finner konkursdomaren, då beslut om konkurs meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

[1] Senaste lydelse 1975: 244.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts. Vid boupptecknings-förrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts, *samt att så snart kunskap vunnits om löne- eller pensionsskuld genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Finnes ej löne- eller pensionsskuld skall detta anmärkas i förteckningen.* Vid boupptecknings-förrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om konkurs meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid boupptecknings-förrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller el-

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

jest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall konkursdomaren iakttaga vad som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om konkurs meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av kungörelse enligt paragrafen. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

3 Förslag till

Lag om ändring i införsellagen (1968: 621)

Härigenom föreskrives att 24 § införsellagen (1968: 621) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

24 §

Har medel innehållits för fordran *som avses i 1 § 2, 3 eller 4* är gäldenären icke vidare betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Har medel innehållits för fordran är gäldenären icke vidare betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre lag skall dock tillämpas när fordran på medel som innehållits ej omfattas av lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs.

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1975-10-16

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Bengtsson

Proposition om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs m. m.

---

1 Inledning

Statsmakterna beslöt år 1970 (prop. 1970: 201, 1LU 1970: 79, rskr 1970: 450) införa lagstiftning om statlig lönegaranti vid konkurs. Lagstiftningen syftade till att säkerställa arbetstagarnas lönefordringar i arbetsgivarens konkurs. Den trädde i kraft den 1 januari 1971.

I en gemensam skrivelse den 10 september 1973 till statsrådet och chefen för dåvarande inrikesdepartementet anförde Landsorganisationen i Sverige (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) att handläggningstiderna i lönegarantiärendena visat sig bli avsevärt längre än som hade förutsatts vid lagstiftningens införande. Organisationerna föreslog att vissa åtgärder skulle vidtas för att nedbringa handläggningstiderna. I skrivelsen tog organisationerna upp också andra frågor som uppkommit vid tillämpningen av lagstiftningen.

Också i riksdagen har frågor om den statliga lönegarantin aktualiserats (motion 1971: 654, LU 1971: 4, motioner 1974: 648 och 654, LU 1974:21).

Med anledning av bl. a. LO:s och TCO:s förutnämnda skrivelse påbörjades den 1 februari 1974 inom arbetsmarknadsdepartementet en översyn av lönegarantisystemet. Resultatet av denna översyn har i april 1975 redovisats i en departementspromemoria (Ds A 1975: 4) Översyn av lönegarantisystemet vid konkurs.[1] De lagförslag som har tagits upp i

[1] Utredningsarbetet har utförts av rådmannen Arne Wilhelmsson med biträde av kronofogden Rune Tavemark.

promemorian torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av justitiekanslern (JK), Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Malmö tingsrätt, domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), kammarkollegiet, riksskatteverket (RSV), arbetsdomstolen (AD), statens industriverk, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro och Västerbottens län, länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), konkurslagskommittén, Föreningen Sveriges kronofogdar, LO, Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska företagares riksförbund, Sveriges advokatsamfund, Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges domareförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund och TCO. Dessutom har skrivelse i ärendet inkommit från advokaten Sixten Lagebrant.

RSV och fem av länsstyrelserna har bifogat yttranden från ett antal kronofogdemyndigheter. LO har bifogat yttranden från Svenska byggnadsarbetareförbundet, Svenska elektrikerförbundet och Svenska kommunalarbetareförbundet, medan TCO bifogat yttrande från Statstjänstemannaföreningen vid kronofogdemyndigheten -ST-TK.

Sveriges grossistförbund och Sveriges industriförbund har uttalat att de instämmer i de synpunkter som har anförts av SAF. Svenska företagares riksförbund har beträffande synpunkter på kronofogdemyndigheternas arbete i samband med konkurs hänvisat till Sveriges industriförbunds yttrande.

Göteborgs tingsrätt och Svensk industriförening har förklarat att de tillstyrker samtliga de i promemorian framlagda förslagen.

Lönegarantisystemet regleras genom lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs (LGL), lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift, kungörelsen (1970: 745) om statlig lönegaranti vid konkurs (LGK) samt genom tillämpningsföreskrifter som RSV och riksrevisionsverket (RRV) har meddelat med stöd av 23 § samma kungörelse. Vidare finns bestämmelser i konkurslagen (1921: 225), KL, och lagen (1959: 552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m. LGL utgår från reglerna i förmånsrättslagen (1970: 979), FRL.

Departementspromemorian och remissyttrandena tar upp såväl frågor som rör ändringar i flera av de nämnda lagarna som frågor som regleras i LGK och tillämpningsföreskrifterna. I det följande avser jag att behandla endast de frågor som måste underställas riksdagen, dvs. lagfrågorna, medan redogörelse för övriga frågor lämnas endast när det behövs för sammanhanget.

2 Gällande rätt

Enligt 1 § första stycket LGL svarar staten för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs (lönegaranti). Vad som sägs om arbetstagare gäller även sådan anhörig till arbetstagare som med anledning av arbetstagarens anställning har pensionsfordran hos konkursgäldenären (arbetsgivaren).

De fordringar som omfattas av lönegarantin anges närmare i 2 §. Sålunda gäller garantin endast för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 11 § FRL och sådan fordran på pension som har förmånsrätt enligt 11 eller 12 § samma lag. Vidare omfattar garantin arbetstagares kostnad för att försätta gäldenären (arbetsgivaren) i konkurs och, om konkursen avskrivits enligt 185 § KL, s. k. fattigkonkurs, för kostnad som arbetstagaren har ålagts att betala enligt 188 § KL. Lönegarantin är begränsad till fem basbelopp såvitt avser fordran med förmånsrätt enligt 11 § FRL men är i övrigt obegränsad.

Enligt 11 § första stycket FRL följer förmånsrätt med arbetstagares fordran på sådan lön eller annan ersättning på grund av anställningen som inte förfallit tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes. Förmånsrätten omfattar också sådan lön eller ersättning under skälig uppsägningstid, högst sex månader, som överstiger inkomst vilken arbetstagaren, under den tid som lönen eller ersättningen avser, har förvärvat eller uppenbarligen borde ha kunnat förvärva i annan anställning, genom uppdrag eller genom egen förvärvsverksamhet. Förmånsrätten begränsas av utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning som arbetstagaren uppburit, om bidraget avser samma tid som uppsägningslön och arbetstagaren blivit berättigad till bidraget efter uppsägningen. Lönefordran som har förfallit tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes och som varit föremål för tvist är i vissa fall också förenad med förmånsrätt. I fråga om semesterlön eller semesterersättning som är intjänad innan konkursansökningen gjordes gäller förmånsrätten vad som står inne för det löpande och de närmast föregående två kvalifikationsåren.

Beträffande pension för arbetstagaren eller dennes efterlevande gäller enligt 11 § andra stycket FRL förmånsrätten fordran för högst ett år innan konkursansökningen gjordes och nästföljande sex månader. Den gäller även beträffande pension, som har intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären har övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som anges i 23 och 26 §§ lagen (1967: 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m.

Från förmånsrätt enligt 11 § första och andra styckena FRL undantas i tredje stycket arbetstagare som själv eller tillsammans med närstående har väsentlig andel i företaget och som har väsentligt inflytande över dess verksamhet.

I 12 § FRL upptas speciella regler om förmånsrätt för fordran på framtida pension till arbetstagare som är född år 1907 eller tidigare och deras efterlevande. Reglerna i paragrafen skyddar vissa äldre arbetstagare som inte får full tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring.

Betalning enligt lönegarantin utgår endast för fordran som har bevakats i konkursen eller, när det gäller fattigkonkurs, som har blivit känd för kronofogdemyndighet inom ett år från det konkursen avskrevs. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, gäller garantin inte fordran som har gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen (3 § LGL).

I 4 § LGL stadgas att från belopp som avses i 2 § LGL skall avräknas vad arbetstagaren får lyfta enligt 143 § KL, dvs. förskott på utdelning från konkursboet.

Lönegarantibelopp betalas ut av länsstyrelsen i det län dit konkursdomstolen hör (5 § första stycket LGL och 1 § LGK). Där verkställs skatteavdrag och avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön. Utbetalning får inte göras förrän beslutet om konkurs har vunnit laga kraft och inte heller förrän arbetstagarens fordran har förfallit till betalning. I fråga om garantibelopp som avser fordran på uppsägningslön får utbetalning ske efter hand under uppsägningstiden. Åberopas motfordran hos arbetstagaren, får garantibelopp, som motsvarar sådan del av motfordringen som är kvittningsgill enligt lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt, betalas ut först om det klarläggs att motfordringen inte föreligger (5 § andra stycket LGL).

Enligt 6 § LGL skall konkursförvaltaren, dvs. vid ordinär konkurs (förvaltarkonkurs), underrätta utbetalningsmyndigheten utan dröjsmål när bevakad fordran som omfattas av garantin har lämnats utan anmärkning eller senare har blivit utdelningsgill.

7 § första stycket LGL innehåller bestämmelser om skyldighet för konkursdomaren att vid fattigkonkurs genast underrätta kronofogdemyndigheten, om det finns anledning att anta att fordran som omfattas av garantin kan göras gällande. Kronofogdemyndigheten skall också underrättas om tid för gäldenärens edgång. Kronofogdemyndigheten har behörighet som borgenär, även om staten inte innehar fordran hos gäldenären. Av andra stycket i samma paragraf följer att första stycket gäller i tillämpliga delar vid övergång från ordinär konkurs till fattigkonkurs och underrättelse från konkursförvaltaren enligt 6 § inte har lämnats dessförinnan.

Kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § skall skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även om sådan fordran på annat sätt blir känd för myndigheten. Finner kronofogdemyndigheten vid sin prövning att

fordran är betalningsgrundande, skall myndigheten utan dröjsmål underrätta länsstyrelsen om det.

Bestrider arbetsgivaren att arbetstagaren har fordran och framgår det inte vid kronofogdemyndighetens prövning enligt 8 § att fordringen föreligger, skall enligt 9 § myndigheten hänvisa arbetstagaren att inom en månad väcka talan mot arbetsgivaren hos domstol vid äventyr att arbetstagaren förlorar sin rätt till betalning enligt garantin. Om arbetsgivaren bestrider en del av fordringen får hänvisning avse den delen. Finner kronofogdemyndigheten i annat fall att arbetstagarens fordran inte omfattas av garantin, får arbetstagaren föra talan mot kronofogdemyndighetens beslut genom besvär enligt reglerna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1), UL, om klagan över utmätning. Mot hovrätts beslut får emellertid talan inte föras.

Enligt 10 § LGL inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären i fråga om utbetalat garantibelopp. Utdelning i konkursen för arbetstagarens fordringar som omfattas av garantin tillfaller staten intill detta belopp.

I 11 § finns regler om överlåtelse av rätt till garantibelopp. Överlåtes fordran har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt lagen endast om förvärvet har skett sedan konkursbeslutet har meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

Lagen innehåller i 12 § bestämmelser om återbetalningsskyldighet. Har någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt förorsakat att betalning enligt lagen utgått obehörigen eller med för högt belopp eller har någon i annat fall obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalas vad som betalats för mycket. Återbetalningsskyldigheten får efterges helt eller delvis, om det föreligger särskilda skäl.

Följande bestämmelser i KL bör redovisas i detta sammanhang. Enligt 8 § första stycket KL skall gäldenärs ansökan om konkurs åtföljas av en av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om de böcker och andra handlingar som rör boet. I andra stycket av paragrafen finns delvis samma bestämmelse beträffande dödsbos och dödsbodelägares ansökan. Enligt 13 § första stycket skall, när borgenärs konkursansökan tas upp, konkursdomaren genast förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss tid, högst en vecka från det han fått del av ansökningshandlingarna. Om det behövs för att ge gäldenären skäligt rådrum får tiden utsträckas till högst en månad.

I 101 § KL finns bestämmelser om bevakning i konkurs. Bestämmelserna avser ordinär konkurs. Sålunda skall borgenär inom den bevakningstid som har satts ut skriftligen anmäla sin fordran hos konkursdo-

maren. Gör borgenären anspråk på förmånsrätt skall han i bevakningsinlagan ange den rätt som han i det avseendet vill göra gällande. Han skall också bifoga, i huvudskrift eller styrkt avskrift, de handlingar han vill åberopa till stöd för sin talan. Borgenären skall också ange sitt namn, yrke, boningsort och postadress.

Tiden för bevakning bestämmes av konkursdomaren. Bevakningstiden skall vara minst fyra, högst tio veckor från dagen för konkursen (19 §). Efter bevakningstidens utgång bestämmer konkursdomaren utan dröjsmål, efter samråd med rättens ombudsman och förvaltaren, tid, i regel minst två, högst fyra veckor, inom vilken anmärkning mot bevakningarna skall framställas samt tid och ställe för s. k. förlikningssammanträde (103 §). Sådant sammanträde, som hålles endast om anmärkningar framställts, skall äga rum tidigast två, senast fyra veckor efter anmärkningstidens utgång. Sedan anmärkningstiden har gått ut och, om anmärkning har gjorts, förlikningssammanträde har hållits, skall av konkursboets penningmedel, i den mån de inte går åt till att bestrida konkurskostnaderna eller till betalning av gäld som boet har ådragit sig, utdelning till borgenärerna äga rum (125 §).

I 185—188 §§ KL finns bestämmelserna om fattigkonkurs. Här skall endast kort redovisas bestämmelserna i 185 § första stycket 2. När konkursdomaren har konstaterat att konkursen skall handläggas som fattigkonkurs, skall han sålunda, där det prövas erforderligt, förordna en god man att ta vård om gäldenärens bo. Har gäldenären tidigare inte gett in en under edsförpliktelse underskriven förteckning över vissa tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar som rör boet, till konkursdomaren, så skall god man alltid förordnas. Det åligger då gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren ge in en sådan förteckning som nyss har sagts. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara närvarande och under edsförpliktelse redligen uppge boet.

Lönegarantin gäller inte fordran på underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken som en underhållsberättigad har mot en arbetstagare. Genom införsel i arbetstagarens avlöning enligt bestämmelserna i införsellagen (1968: 621), InfL, är det möjligt för den underhållsberättigade att få betalning för sin fordran (1 §). Går arbetsgivaren i konkurs och har medel innehållits genom införsel för underhållsfordran är arbetstagaren likväl betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, om det inte kan tas ut av arbetsgivaren, dvs. konkursboet. Detta följer e contrario av 24 § InfL.

3 Departementspromemorian

3.1 Allmänt och erfarenheter

Inledningsvis framhålls i promemorian att lönegarantireformen innebär en avgörande trygghetsfaktor för arbetstagare, både organiserade och oorganiserade, som drabbas av arbetsgivares konkurs. Lagstiftningens betydelse framträder främst i fattigkonkurser där tidigare någon betalning för lönefordringar över huvud taget inte kunde påräknas. Beträffande såväl ordinära konkurser som fattigkonkurser syftar lagstiftningen dessutom till att arbetstagarens fordran skall betalas inom rimlig tid efter det att den har förfallit till betalning och inte — som tidigare i fråga om ordinära konkurser — med den tidsutdräkt som ett realiserande av konkursboets tillgångar ofta innebär.

I promemorian anförs att farhågorna för att lönegarantireformen skulle medföra en ökning av antalet konkurser inte har besannats. Att en viss ökning av antalet konkurser skett torde i allt väsentligt ha andra förklaringar än den här antydda. Antalet konkurser som har tillkommit åren 1969—1974 har varit

1969	1970	1971	1972	1973	1974
2 851	3 740	4 260	4 260	4 459	4 220

Under budgetåren 1970/71—1973/74 har enligt promemorian inkomsterna hos lönegarantifonden, främst lönegarantiavgifter och statens utdelningar i konkurser, uppgått till 19, 24 resp. 33 milj. kr. medan utgifterna under samma tid uppgått till 19, 23 resp. 27 milj. kr. Siffrorna stämmer någorlunda väl överens med de beräkningar av medelsbehovet som gjordes i samband med lönegarantireformen. Det påpekas att, när fråga är om ordinär konkurs, utanför utgifterna ligger fordringar tillhörande sådana löne- och pensionsborgenärer som har fått betalning direkt ur konkursboets medel. Det totala antalet löneborgenärer som kommit i åtnjutande av utbetalningar enligt garantin är okänt. I fattigkonkurser har enligt RSV:s statistik 1 146, 1 851, 2 197 resp. 1 976 arbetstagare åren 1971, 1972, 1973 resp. 1974 fått sina anspråk prövade av kronofogdemyndighet.

Erfarenheterna av lönegarantisystemet är enligt promemorian i huvudsak goda. I olika sammanhang har emellertid påtalats att systemet behöver ses över i fråga om vissa detaljer. I promemorian anförs att LO och TCO i sin gemensamma skrivelse år 1973 klagat på att handläggningstiderna i lönegarantiärendena blivit långa, både vid fattigkonkurs och ordinär konkurs. Vidare har organisationerna tagit upp frågor om rätt svarande, rättegångshinder och rättegångskostnader som uppkommer när kronofogdemyndighet på grund av att lönefordringen är tvistig har hänvisat arbetstagaren till att stämma arbetsgivaren till domstol. I

promemorian redovisas också frågor som har aktualiserats under utredningsarbetet vid kontakter med RSV, länsstyrelser, kronofogdemyndigheter och advokater, bl. a. frågor om arbetstagares bevakningsskyldighet vid övergång från fattigkonkurs till ordinär konkurs, om den ersättningsgrundande lönefordringen, om utvidgning av garantin till att omfatta vissa underhållsfordringar och om statens bevakning av fordran som inte har infriats i konkurs m. m.

3.2 Tiden för utbetalning av lönegarantimedel

I promemorian erinras om att i prop. 1970: 201 (s. 68) beräknades utbetalning av lönegarantimedel i allmänhet kunna ske vid fattigkonkurser en à två månader och vid ordinära konkurser omkring tre månader efter konkursbeslutet. Den i 1970 års proposition uppskattade tiden såvitt avser fattigkonkurser förutsatte att kronofogdemyndigheten vann kännedom om löneanspråk i nära anslutning till konkursbeslutet så att utredningsarbetet kom i gång utan tidsutdräkt. I promemorian konstateras att förutsättningen har visat sig hålla dåligt. Enligt en enkät som vid den nu utförda översynen har gjorts hos landets kronofogdar har det visat sig att tiden från konkursbeslutet till dess fordran har blivit känd hos myndigheten uppgått till högst en månad i ca 42 %, en à två månader i ca 28 % och mer än två månader i ca 30 % av ärendena. Den egentliga handläggningstiden hos myndigheten har uppgått till högst en månad i ca 20 %, en à två månader i ca 25 %, två à tre månader i ca 20 % och mer än tre månader i ca 35 % av ärendena.

Beträffande förvaltarkonkurser redovisas i promemorian en undersökning hos länsstyrelsen i Stockholms län angående den tid inom vilken konkursförvaltarna — via kronofogdemyndighet för komplettering med uppgift om införsel- och utmätningsbeslut — har underrättat länsstyrelsen om godkända lönegarantianspråk. Enligt undersökningen har under månaderna september—december vart och ett av åren 1971—1974 tidsåtgången varit högst tre månader i ca 3 %, tre à fyra månader i ca 10 %, fyra à fem månader i ca 35 % och mer än fem månader i ca 52 % av ärendena.

Tidsåtgången för handläggningen hos länsstyrelserna har enligt inhämtade uppgifter inte överskridit den normaltid om en vecka som RSV har angett i sina tillämpningsföreskrifter. Undantag härifrån gäller dock beträffande länsstyrelsen i Stockholms län där utbetalning skett inom ca två veckor 35 %, 43 %, 75 % resp. 55 % av ärendena under tiden september—december vart och ett av åren 1971—1974.

I promemorian konstateras att arbetstagarna inte får sin rätt enligt LGL tillgodosedd med den snabbhet som lagstiftaren har förutsatt. I regel dröjer det betydligt längre, ibland mera än ett år innan lönegarantibeloppen betalas ut. Orsakerna till dröjsmålen är enligt promemorian

många. Bl. a. kan upprättandet av bouppteckning och dess beedigande försenas, konkursgäldenären vägra samarbete eller vara oanträffbar, andra personer som har upplysningar att lämna vara svåranträffbara och utredningen kompliceras av skilda skäl, t. ex. bristande bokföring. Vidare kan förvaltare dröja med underrättelse till länsstyrelsen i avvaktan på eventuell förskottsbetalning etc.

Enligt promemorian ligger det i sakens natur att det för arbetstagaren är en allvarlig olägenhet att behöva vänta så länge på betalning. Det är därför nödvändigt att tidsutdräkten elimineras såväl i stora som små konkurser. LGL (11 §) lämnar visserligen möjlighet för arbetstagarorganisationerna att vid behov förskottera medlen till arbetstagare som är anslutna till organisationen. De fackliga organisationerna har emellertid förklarat, att det inte bör ankomma på dem att tillskjuta medel för att arbetstagarna skall få betalning i rätt tid. Möjligen kunde då tänkas den ändringen att arbetstagarna skulle få överlåta rätt till garantimedel också till kreditinstitut och på så sätt få möjlighet till snabbare betalning. Det nuvarande principiella förbudet mot överlåtelse av rätt till garantimedel har motiverats med bl. a. risken för att arbetstagarna kunde förmås sälja sina lönefordringar till underpris. Denna risk föreligger uppenbarligen alltjämt. Det principiella förbudet mot överlåtelse av rätt till garantimedel bör enligt promemorian därför behållas. I stället måste ansträngningarna inriktas på att åstadkomma ett effektivare och mindre tidskrävande förfarande i lönegarantiärendena.

För att lönegarantiärenden skall kunna tas upp av kronofogdemyndighet snabbare än f. n. föreslås i promemorian en rad åtgärder, av vilka en del är avsedda att vidtas inom ramen för de nuvarande lagreglerna, t. ex. genom ändringar i LGK, i föreskrifter av RSV m. m. och en del innebär ändringar i nuvarande lagstiftning. Till den förra gruppen av åtgärder hör bl. a. förslag om föreskrift att kronofogdemyndighet som i egenskap av skatteborgenär inställer sig vid rätten i konkursmål skall informera sig om gäldenärens löne- och pensionsborgenärer och att DON skall ha tillsyn över att konkursdomarna iakttar bestämmelsen i 7 § första stycket LGL att utan dröjsmål underrätta kronofogdemyndighet om löneanspråk. Vidare hör dit bl. a. förslag om föreskrift rörande konkursdomarens uppgiftsskyldighet vid övergång från ordinär konkurs till fattigkonkurs, om olika vägar att informera arbetstagarna i lönegarantifrågor, om komplettering av arbetstagares anmälan av lönegarantianspråk med bekräftelse på heder och samvete av vissa uppgifter samt om uppgift i anmälan om fackligt biträde vid upprättande av anmälningen. Förslag läggs fram också om utredningsarbetet hos kronofogdemyndigheten och RSV:s arbetsbeskrivning, om nya eller ändrade formulär, om ökad utbildning av kronofogdemyndigheternas personal i bl. a. arbetsrättsliga frågor, om på vilka befattningar hos kronofogdemyndighet lönegarantiärenden bör läggas samt om åtgärder att förmå förvaltarna i ordinära

konkurser att bättre iaktta skyldigheten att utan dröjsmål lämna föreskriven underrättelse till länsstyrelsen.

I fråga om åtgärder i lagstiftningshänseende tar promemorian först upp förslag beträffande reglerna i KL om inledande av konkursförfarandet. Kronofogdemyndigheten får enligt promemorian i regel kännedom om arbetstagares löneanspråk genom att konkursdomaren sänder en kopia av boupptecknigen till myndigheten. Denna ordning som i promemorian benämns "myndighetsvägen" anges vara den som lagstiftaren förutsatt skall vara den normala. Kronofogdemyndigheten kan få kännedom om lönefordringen också genom att arbetstagaren eller dennes fackliga organisation gör anmälan direkt till myndigheten. Denna ordning kallas i promemorian för "arbetstagarvägen".

När borgenärs ansökan om konkurs upptas av konkursdomaren skall han förelägga gäldenären att inom viss kortare tid yttra sig över ansökningen (13 § KL). I promemorian hävdas att det inte torde möta några betänkligheter om gäldenären samtidigt anmodas att lämna uppgift om löneborgenärer och deras adress. Som jämförelse hänvisas till vad som anförs i konkurslagskommitténs betänkande (SOU 1974: 6) Förenklad konkurs m. m. s. 76 vid not 8. Om gäldenären medger konkursansökningen och därför blir försatt i konkurs utan föregående inställelse hos rätten (14 § KL) kan konkursdomaren — i de fall gäldenären lämnat begärda uppgifter — genast anmäla dessa till kronofogdemyndigheten när konkursen skall handläggas som fattigkonkurs. Motsvarande gäller efter viss komplettering av 8 § KL, vilken bör jämföras med föreslagen komplettering av 54 § KL i SOU 1974: 6, för det fall att gäldenären själv begär sig i konkurs och därvid iakttar föreskriften i nämnda lagrum. Föreskriften innebär att till gäldenärens ansökningshandling bör fogas förteckning över bl. a. varje borgenärs namn och adress och, efter komplettering, även uppgift i vilken mån viss skuld avser lön eller pension. Konkursdomaren kan genom kompletteringen sättas i stånd att lämna kronofogdemyndigheten uppgifter om löneborgenärer i omedelbar anslutning till konkursbeslutet.

Bestrider gäldenären borgenärs konkursansökning eller hör han inte av sig, skall enligt KL frågan om hans försättande i konkurs hänskjutas till rätten. Vid inställelsen inför rätten bör enligt promemorian gäldenären, när han är tillstädes, tillfrågas om sina löne- och pensionsborgenärer. Om rätten försätter gäldenären i konkurs och konkursdomaren beslutar att denna skall handläggas som fattigkonkurs kan konkursdomaren genast anmäla lämnade uppgifter om löne- och pensionsborgenärer till kronofogdemyndigheten. Med de beskrivna rutinerna bör enligt promemorian ett ganska stort antal lönegarantifall kunna fångas upp i direkt anslutning till konkursbeslutet.

På grund av det anförda föreslås i promemorian att det skall åligga gäldenären att i konkursansökningsmålet lämna uppgift om löne- och

pensionsborgenärer. Bestämmelser härom bör tas upp i 8 och 13 §§ KL. I promemorian erinras att det enligt 7 § LGL i dess nuvarande lydelse åligger konkursdomaren att genast anmäla uppgift om löne- och pensionsborgenärer till kronofogdemyndigheten.

Enligt promemorian intar många gäldenärer en passiv attityd i konkursmålet och de nyssnämnda förslagen är därför inte tillräckliga. Man får då tänka sig andra anordningar för att kronofogdemyndighet så snabbt som möjligt skall bli underrättad om löne- och pensionsanspråken. En möjlighet är att föreskriva skyldighet för gode mannen att anmäla löne- och pensionsskulder till kronofogdemyndigheten så snart de under arbetet med boupptecknigen kommer till hans kännedom. Gode mannen bör enligt promemorian dessutom åläggas att i boupptecknigen alltid beröra frågan om lönefordringar förekommer i konkursen oavsett om så är fallet eller ej. Vissa gode män torde redan nu iaktta detta utan sådan föreskrift. Bestämmelser i enlighet med det anförda föreslås tas in i 185 § första stycket 2 KL. I promemorian anförs vidare att de nya uppgifterna för gode mannen inte bör medföra några ändringar i hans arbete i övrigt. Det kan emellertid vara lämpligt att gode mannen i boupptecknigen anger eventuella löne- och pensionsskulder med reservation för det resultat som kronofogdemyndighetens utredningsarbete kan leda till.

Om konkursdomaren, kronofogdemyndigheten och gode mannen agerar i enlighet med det anförda bör enligt promemorian lönegarantiärende inte längre väckas hos kronofogdemyndigheten först genom översändande av boupptecknig. Med hänsyn till kronofogdemyndighetens utredningsarbete bör emellertid avskrift av boupptecknigen även i fortsättningen översändas till myndigheten. Detsamma gäller viss uppgift om löne- och pensionsskuld vid övergång från ordinär till fattigkonkurs. Bestämmelser härom föreslås meddelas i 7 § LGK.

I promemorian väcks frågan om nya sanktioner mot tredskande konkursgäldenär. Det framhålls att, om gäldenären tredskas eller eljest är samarbetsovillig, kan detta på ett betydelsefullt sätt fördröja och försvåra utredningsarbetet. Hittillsvarande möjlighet att framtvinga medverkan från gäldenärens sida — bötessanktion — är enligt promemorian helt otillräcklig. Nya möjligheter bör därför övervägas. Uppmärksamheten kan därvid riktas mot de tvångsmedel — hämtning och häktning — som står till buds enligt 94 § KL mot gäldenär som underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt samma lag. Hämtning utnyttjas på sina håll ganska flitigt för att gode mannen skall få kontakt med tredskande gäldenär och få uppgifter till boupptecknigen. Hämtningen går i allmänhet till så att konkursdomaren på begäran av gode mannen förordnar om hämtning till rättens kansli genom polismyndighets försorg. Detta förfaringssätt synes vara lämpligt också för att kronofogdemyndigheten skall få kontakt med gäldenären och få erforderliga uppgifter om

anmälda löneanspråk. Hämtning bör enligt promemorian alltså kunna påkallas hos konkursdomaren även av kronofogdemyndighet. Eventuella aktioner från gode mannen eller kronofogdemyndigheten bör dock samordnas. När konkursdomaren förordnar om hämtning på begäran av gode mannen skall han underrätta myndigheten härom. Sker hämtning på begäran av myndigheten skall konkursdomaren underrätta gode mannen.

Häktning är enligt promemorian synnerligen ovanligt men hotet härom torde i vissa fall ha en funktion att fylla. Det finns därför i förevarande sammanhang ingen anledning att undanta häktningsmöjligheten. Om hämtning eller häktning skall medföra tidsreduceringar bör tvångsmedlen enligt förslaget tillgripas så snart det är påkallat. Arbetstagarens intresse av snabb utbetalning skall vägas mot hänsynen till gäldenärens person. Tredskas gäldenären bör han alltså inte tillåtas fördröja lönegarantiärendet i någon större omfattning. Förfarandet vid hämtning och häktning bör vara detsamma som enligt KL, dock att kostnaden för inte bara häktning utan även hämtning bör utgå av allmänna medel. Som en följd av de nya tvångsmedlen föreslås i promemorian att den nuvarande bötessanktionen mot arbetsgivare som underlåter att lämna uppgifter om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden avskaffas.

På grund av det anförda föreslås i promemorian dels vissa ändringar i 8 § LGL och 10 § LGK, dels upphävande av 22 § LGK och dels att det i den "blivande" konkursförordningen, meddelas bestämmelser varigenom konkursdomaren åläggs att samordna hämtnings- och häktningsaktioner från gode mannen och kronofogdemyndigheten.

I departementspromemorian framhålls att vid tillkomsten av LGL och i RSV:s arbetsbeskrivning har man i fråga om fattigkonkurser utgått från att kronofogdemyndighetens prövning av anmälda löneanspråk normalt avslutas med att gäldenären beedigar i bouppteckningen intagen uppgift om anspråket. Kronofogdemyndigheten torde också som regel avvakta gäldenärens edgång innan lönegarantiärendet prövas slutligt även om förhållandena kring löneanspråket i och för sig redan är klarlagda. Denna bindning till bouppteckningen och edgången är enligt promemorian olycklig. Erfarenheten visar nämligen att det är vanligt att sena utbetalningar enligt garantin just beror på dröjsmål med edgångssammanträde. Det skulle på grund härav vara till fördel om kronofogdemyndighetens utredningsarbete kunde frigöras från bouppteckningen och edgången. De tidigare redovisade förslagen borde enligt promemorian medföra att myndigheten i de allra flesta fall får kännedom om arbetstagarnas anspråk på annat sätt än genom konkursbouppteckningen. I de fall anmälda löneanspråk uppgår till mera betydande belopp och utredningen hos kronofogdemyndigheten inte är tillräckligt entydig, bör enligt promemorian emellertid gäldenärens edgång avvaktas även i fort-

sättningen. Detsamma gäller fall då anledning förekommer att misstänka försök till missbruk av lönegarantisystemet. Sammanfattningsvis framhålls i promemorian att utredningsarbetet bättre än f. n. bör anpassas till förhållandena i det särskilda fallet. I författningshänseende behöver de diskuterade ändringarna i utredningsarbetet få endast ett begränsat uttryck. Vad som sägs om att kronofogdemyndighet skall underrättas om gäldenärens edgång föreslås få stå kvar (7 § första stycket LGL och 7 § första stycket LGK). Den särskilda bestämmelsen i LGK om skyldighet för kronofogdemyndighet att närvara vid edgången bör dock modifieras (11 § LGK). Vidare bör viss jämkning göras av bestämmelserna om myndighetens utredningsarbete i 10 § LGK. Betydligt viktigare än författningsjusteringar är enligt promemorian att ändringarna i utredningsarbetet får slå igenom i den av RSV fastställda arbetsbeskrivningen för kronofogdemyndighet vid handläggning av lönegarantiärenden och i de formulär som kommer till användning hos kronofogdemyndigheten.

De hittills redovisade föreslagen torde enligt promemorian medföra att kronofogdemyndigheten i de allra flesta fall får kännedom om arbetstagarnas anspråk på annat sätt än genom konkursbouppteckningen. Utredningsarbetet bör sedan ärendet väckts i allmänhet kunna genomföras och avslutas utan hinder av hur långt arbetet med bouppteckningen framskridit. I promemorian påpekas att eftersom det är arbetstagarens eget anspråk som skall tillgodoses kan man kräva att abetstagaren efter förmåga själv tar till vara sina intressen. Det är därför i princip tilltalande att främja arbetstagarnas aktivitet. I promemorian diskuteras olika vägar att informera arbetstagarna om lönegarantisystemet. Utredningsarbetet kan, framhålls det i promemorian, främjas om arbetstagaren kompletterar sin anmälan om löne- och pensionsanspråk med att på heder och samvete bekräfta riktigheten av vissa relevanta uppgifter, sådana som om han varit anställd hos gäldenären under den aktuella tiden, om han varit sjukskriven under denna tid, om han eller närstående äger företaget i fråga helt eller delvis etc. Däremot bör inte krävas att arbetstagarens försäkran omfattar också att ett visst preciserat löneanspråk föreligger. Han har nämligen som regel inga precisa uppgifter om sitt krav. I promemorian föreslås att formuläret för arbetstagaranmälan utformas i enlighet med det anförda.

När det gäller möjligheterna att nå snabbare utredningar i ordinära konkurser påpekas i promemorian, att utredningsarbetet hos konkursförvaltare är mera formbundet än hos kronofogdemyndigheten eftersom det knyter an till det s. k. bevaknings- och anmärkningsförfarandet. Förvaltaren kan nämligen påkalla betalning enligt garantin hos länsstyrelsen först sedan bevakad fordran har blivit utdelningsgill, dvs. enligt lagen tidigast omkring två månader och i praktiken som regel omkring tre månader efter konkursutbrottet. Till saken hör vidare att förvaltarna helst

undviker att påkalla betalning enligt garantin och i stället försöker tillgodose arbetstagarna genom förskottsbetalningar med konkursboets medel. Enligt promemorian är därför möjligheterna att inom ramen för nuvarande system åstadkomma snabbare betalningar till arbetstagarna begränsade. En utväg är att vidta åtgärder i syfte att förmå förvaltarna att bättre iaktta skyldigheten att utan dröjsmål underrätta länsstyrelsen när fordringar som omfattas av garantin blivit utdelningsgilla. I promemorian nämns att viss information om denna skyldighet har skett genom cirkulärskrivelse till advokaterna den 18 december 1972 från generalsekreteraren i advokatsamfundet. Det synes dock önskvärt att advokatsamfundet på nytt informerar sina medlemmar om deras åligganden med anledning av systemet med statlig lönegaranti vid konkurs. Uppenbarligen är emellertid en information av detta slag inte tillräcklig för att arbetstagarna i gemen skall få betalt snabbare. En tanke som har framkastats är att det skulle åligga rättens ombudsman att kontrollera att underrättelseskyldigheten till länsstyrelsen fullgörs utan dröjsmål. Ett sådant åliggande för rättens ombudsman lär dock knappast få någon särskilt stor effekt. Dessutom är det ovisst om ombudsmannainstitutet skall få bestå av direktiven för konkurslagskommittén (Ju 1971: 06) att döma. En annan tanke som har förts fram är att omgången via kronofogdemyndigheten för komplettering med införsel- och löneutmätningsbeslut beträffande arbetstagare skulle avskaffas. Inte heller denna tanke bör enligt promemorian förverkligas. För det första är det ganska betydande belopp som innehålls på grund av införsel och löneutmätning och för det andra åstadkommer omgången via kronofogdemyndigheten inte någon nämnvärd tidsutdräkt.

Det anförda utvisar enligt promemorian att om arbetstagarnas fordringar skall kunna infrias snabbare vid ordinära konkurser än f. n. måste systemet för betalningar enligt garantin i dessa fall ändras. Hindret för snabbare betalningar utgörs av anknytningen till bevaknings- och anmärkningsförfarandet. En tänkbar förändring kunde möjligen vara att låta anknytningen bestå men ålägga förvaltaren att skilja ut arbetstagarnas bevakningar från de övriga och separatgranska dem så snart de har kommit in. Om och i den mån som förvaltaren sedan godkänner bevakningarna har han att utan dröjsmål underrätta länsstyrelsen för betalning enligt garantin. Detta sätt att agera är emellertid inte särskilt rationellt. Det är därför inte säkert att förvaltarna skulle komma att iaktta det. Förslaget har vidare den svagheten att anmärkningar mot arbetstagarnas bevakningar kan göras även av annan än förvaltaren även om det skall medges att risken härför mest är av teoretiskt intresse. Förslaget förkastas därför i promemorian. I stället framhålls att en meningsfull ändring av systemet för betalning av garantimedel i ordinär konkurs måste innebära en frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet.

I promemorian diskuteras härefter om en frikoppling från bevak-

nings- och anmärkningsförfarandet bör vara total eller blott partiell. Det kan synas frestande att söka åstadkomma en total frikoppling. Den skulle kunna förenas med att prövningen av arbetstagarnas anspråk flyttades från konkursförvaltaren till kronofogdemyndigheten. Därigenom skulle man kunna vinna bl. a. en enhetlig behandling av alla lönegarantiärenden, oavsett den form i vilken konkursen handläggs. Emellertid skulle en total frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet föra med sig vissa tekniska problem. Dessa rör exempelvis behandlingen i konkursen av den del av en lönefordran som överstiger maximibeloppet enligt garantin eller av sådan fordran som kronofogdemyndighet och — efter besvär — överexekutor eller hovrätt genom lagakraftvunnet beslut funnit vara inte betalningsgrundande enligt garantin. Har lönefordran däremot ansetts betalningsgrundande torde det vara av underordnad betydelse om fordringen sedan inte skulle godkännas i konkursen. De åberopade problemen är, medges det i promemorian, naturligtvis inte svårare än att de kan lösas. I sammanhanget bör emellertid beaktas, att konkurslagskommittén har till uppgift bl. a. att ompröva såväl det nuvarande bevaknings- och anmärkningsförfarandet som också kontrollen över förvaltningen. I direktiven för kommittén nämns just kronofogdemyndighet som ett tänkbart kontrollorgan. På grund härav och eftersom syftet att påskynda utbetalningar till arbetstagarna i betydande utsträckning kan tillgodoses redan genom en partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet bör man enligt promemorian nöja sig med det.

En partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet föreslås i promemorian utformas enligt följande. Arbetstagarnas fordringar i konkurs består till övervägande del av ersättning för uppsägningstid. Denna ersättning kan uppgå till högst betydande belopp med hänsyn till de långa uppsägningstider som stipulerats i lagen (1974: 12) om anställningsskydd (LAS). Vid sidan av ersättning för uppsägningstid utgörs den vanlige arbetstagarens krav främst av semester-, ackordsersättningar och liknande. Betalningsgrundande enligt garantin är vidare arbetstagares pensionsfordringar och fordringar på ersättning för konkursansöknings- och konkurskostnader.

För arbetstagarna är enligt promemorian ersättning för uppsägningstid det utan tvivel viktigaste anspråket. Det är också det anspråk som enklast kan fastställas till sin storlek. Det bör under sådana förhållanden inte möta något hinder att låta konkursförvaltaren redan vid konkursutbrottet underrätta länsstyrelsen om att ersättning för uppsägningstid skall betalas till arbetstagaren med visst belopp vid särskilt angivna förfallodagar. Underrättelsen bör på gängse sätt gå via kronofogdemyndigheten för komplettering med beslut om införsel och löneutmätning beträffande arbetstagaren. Genom utbetalningen till arbetstagaren övertar staten dennes fordran hos konkursgäldenären. I motsats till vad som gäller f. n. är fordringen härvid emellertid inte formellt bevakad i konkur-

sen och än mindre utdelningsgill. Denna får anses bevakad och utdelningsgill i och med förvaltarens underrättelse till länsstyrelsen. Staten skall inte heller behöva bevaka fordringen. Förvaltaren skall därför i den mån konkursboets medel förslår tillerkänna staten utdelning för fordringen i utdelningsförslaget. Övriga sakägares intressen tillgodoses genom att de kan få fordringens rätt till utdelning prövad efter klander av detta. Härigenom kompenseras de för den förlorade möjligheten att anmäla jäv mot fordringen i anmärkningsskrift. I promemorian påpekas att detta system påminner om det som f. n. praktiseras såvitt avser skattefordringar i konkurs. Den omständigheten att arbetstagarfordringar i förmånsrättsordningen föreslås bli nedklassade och placerade närmast före skattefordringar kan därför möjligen tala för att behandlingen i konkurs av dessa fordringar, som båda tillkommer staten, blir så likartad som möjligt.

I promemorian framhålls vidare att en fördel med den tänkta ordningen är att arbetstagares fordran på ersättning för uppsägningstid kan bli rättidigt infriad, oavsett om konkursboet har medel att själv betala eller inte. Samtidigt kan den nya ordningen tillgodose ett från advokathåll framfört önskemål att förvaltaren skall kunna driva konkursföretaget under uppsägningstiden även om konkursboet saknar medel till de anställdas löner. Inget hindrar att arbetstagarna befullmäktigar förvaltaren att lyfta garantimedlen från länsstyrelsen. Huruvida några fördelar är förenade med ett sådant förfarande anses i promemorian tveksamt. I sammanhanget bör beaktas att det under alla förhållanden ankommer på länsstyrelsen att verkställa skatteavdrag och avdrag med belopp som skall innehållas på grund av införsel- och löneutmätningsbeslut. Om förvaltaren anser sig genom förskottsbetalning av konkursboets medel kunna infria arbetstagarens fordran på dennas förfallodag skall han inte underrätta länsstyrelsen. I promemorian påpekas att förskottsbetalningar före anmärkningstidens utgång kan göras redan enligt gällande lag. Det förutsätts dock att fordringen är bevakad.

Övriga arbetstagaranspråk är enligt promemorian som regel inte så lätta att fastställa att de utan vidare kan behandlas på samma sätt. Beträffande exempelvis semester- och ackordsanspråk torde sålunda i allmänhet gälla, att uträkningen av dem är ganska komplicerad. Det är inte heller lika angeläget att arbetstagarna får fordringar av detta slag snabbt infriade. Det synes därför vara lämpligt att man, åtminstone t. v., i lönegarantihänseende behåller anknytningen till bevaknings- och anmärkningsförfarandet beträffande dem. Undantagsvis lär emellertid också dessa slags löneposter vara enkla att fastställa. Förvaltaren bör därför vara berättigad men inte skyldig att genast efter konkursutbrottet eller under den närmaste tiden därefter underrätta länsstyrelsen om fordringen för utbetalning av garantimedel. Om arbetstagaren har ackordslön som varierar från tid till annan bör enligt promemorian underrättelse i vart fall kunna lämnas om det lägsta belopp som förekommit

under en längre tidsperiod. Uppenbart är att förvaltaren även kan infria fordringen genom förskottsbetalning innan den blivit utdelningsgill. Också arbetstagares fordran på innestående lön för den närmaste tiden före konkursutbrottet kan enligt promemorian ofta anmälas till länsstyrelsen på ett tidigt skede. Om underrättelse inte lämnas och arbetstagaren inte får sin retroaktiva lön kan han kanske utebli från arbetet trots att han får sin uppsägningslön. I promemorian påpekas dock att fordran på lön för förfluten tid ofta är oklar. Däremot torde enligt promemorian gälla att arbetstagares pensionsfordran med förmånsrätt enligt 11 § FRL ofta är klar och därför omgående kan anmälas till länsstyrelsen. Arbetstagare som vill att det snabbare förfarandet för utbetalning av garantimedel skall komma till användning får vid behov begära detta hos förvaltaren men måste låta sig nöja med förvaltarens beslut härvidlag. Detta skall enligt promemorieförslaget alltså inte kunna överklagas.

På grund av det anförda föreslås i promemorian att förvaltaren snarast efter konkursbeslutet skall underrätta länsstyrelsen om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Vidare föreslås att förvaltaren snarast efter konkursbeslutet under nyssnämnda förutsättning får lämna underrättelse även om annan fordran som omfattas av garantin. Har underrättelse lämnats är därmed den fordran som underrättelsen avser att anse som bevakad i konkursen och utdelningsgill. I den mån utdelning belöper på fordringen i framlagt utdelningsförslag får dock fordringens rätt till utdelning prövas efter klander av förslaget. Förslag till bestämmelser i enlighet med det anförda har tagits upp i 6 § LGL och till dessa har hänvisningar gjorts i 101 och 125 §§ KL.

3.3 Hänvisning eller besvär

I promemorian anförs att kronofogdemyndighetens beslut att inte godkänna arbetstagares anspråk kan enligt gällande ordning överprövas antingen genom att arbetstagaren efter hänvisning därom av kronofogdemyndigheten stämmer arbetsgivaren till domstol eller genom att arbetstagaren överklagar avslagsbeslut genom besvär. Kronofogdemyndigheten bestämmer vilket alternativ som skall användas i det särskilda fallet. Myndighetens avgörande beror på vilken anledningen varit till det negativa beslutet. I stort sett kan man enligt promemorian skilja på tre typer av fall som kommer i fråga. En typ utmärks av att vissa faktiska förhållanden är oklara, t. ex. om arbete utförts i den omfattning som arbetstagaren påstår. I allmänhet framställer arbetsgivaren härvid invändningar mot arbetstagarens anspråk. Fall av denna typ har förutsatts i regel föranleda hänvisningsbeslut. En annan typ av fall utmärks av tveksamhet i fråga om den juridiska bedömningen, t. ex. om anspråket är förenat med förmånsrätt i konkursen. En tredje typ utgörs av missbruksfall, dvs. fall beträffande vilka kronofogdemyndigheten anser att

arbetstagaren — eventuellt i samråd med arbetsgivaren — försökt att obehörigen utnyttja garantisystemet. De båda sistnämnda typerna har förutsatts föranleda avslagsbeslut. I fråga om missbruksfallen kan oklarhet råda om såväl de faktiska förhållandena som den juridiska bedömningen.

Antalet lönegarantiärenden hos kronofogdemyndighet som inte har föranlett utbetalning av garantimedel har enligt promemorian för de första tre åren av lönegarantisystemets giltighetstid beräknats till 13 %. Därav har 4 % föranlett hänvisningar och 9 % avslagsbeslut. I vilken omfattning utbetalningar skett efter hänvisningsprocesser och besvär har inte undersökts. Även med förbättringar av utredningsförfarandet i systemets nuvarande form för att nedbringa antalet ärenden, där kronofogdemyndigheten inte anser sig kunna bifalla anspråk, kommer enligt promemorian det alltjämt att föreligga behov av en ordning för överprövning av kronofogdemyndighetens negativa beslut.

Enligt promemorian synes systemet med överklagande genom besvär i exekutiv ordning ha fungerat väl vid den praktiska tillämpningen av LGL. Däremot har hänvisningssystemet kritiserats från olika synpunkter. Det har bl. a. visat sig att hänvisningssystemet inte för ett lönegarantiärende framåt, om arbetsgivaren förhåller sig passiv eller om han uteblir från förhandling hos domstolen. Särskilda svårigheter har förorsakats av att arbetstagaren tidigare har processat mot arbetsgivaren om fordringen eller av att arbetsgivaren är juridisk person. Vidare gäller att hänvisningssystemet medför en avsevärd fördröjning av eventuell betalning till arbetstagaren. Dessutom riskerar arbetstagaren med detta system, även om han slutligen vinner målet, att själv få svara för rättegångskostnaderna, eftersom arbetsgivaren är på obestånd och sådana kostnader inte omfattas av garantin.

I promemorian framhålls att de påtalade olägenheterna med hänvisningssystemet är sådana att de inte kan lämnas utan avseende. Frågan om den lämpligaste ordningen för överprövning av kronofogdemyndighets beslut att inte godkänna arbetstagares anspråk bör därför övervägas på nytt. I promemorian konstateras, att genom den nya lagen om rättegången i arbetstvister läget nu är något annorlunda än vid tillkomsten av LGL. Sålunda gällde före tillkomsten av ifrågavarande lag en enhetlig ordning för domstolsprövning av tvister om arbetstagares fordran i konkurs. Kollektivavtalstvister skulle exempelvis alltid prövas av AD, oavsett om det var fråga om jävsprocess i ordinär konkurs eller hänvisningsprocess i fattigkonkurs. Denna enhetlighet är genom den nya lagen bruten. Medan kollektivavtalstvist och övriga arbetstvister efter hänvisning skall prövas av AD i än större omfattning än tidigare, skall numera alla arbetstvister, inklusive kollektivavtalstvister, om de aktualiseras i jävsprocess prövas av allmän domstol. Detta kan enligt promemorian synas innebära att hänvisningstvister bedömts vara mer intrikata och i större behov av fullständig prövning än jävstvister. Så torde likväl inte vara

fallet. I själva verket finns det all anledning att också för hänvisningstvisternas del godta den bedömning som gjordes om jävstvister vid tillkomsten av lagen om rättegången i arbetstvister. Bedömningen kan sägas innebära att det för arbetstvister, aktualiserade i jävsprocess, som regel är tillräckligt med den från arbetsrättslig synpunkt mindre kvalificerade bedömning som allmän domstol erbjuder. I överensstämmelse med detta betraktelsesätt torde det vara riktigt att befria AD från dess nuvarande åligganden att pröva hänvisningstvister.

På grund av det anförda förordas i promemorian att hänvisning till AD inte längre bör äga rum. Men inte heller hänvisning till allmän domstol anses i promemorian utgöra någon godtagbar lösning på problemet. Samma olägenheter med hänvisningssystemet framträder sålunda oavsett om hänvisning avser AD eller allmän domstol. Det framhålls vidare att hänvisning till domstol ligger f. ö. mycket nära ett system med underställning hos domstol som diskuterades och avvisades vid tillkomsten av LGL. Någon anledning att nu inta en annan ståndpunkt än tidigare till tanken på ett underställningssystem finns enligt promemorian inte. I stället kan det finnas anledning överväga om man inte skall föreskriva att alla kronofogdemyndighetens negativa beslut skall ha formen av avslagsbeslut, som kan överklagas genom besvär till överexekutor. Det var f. ö. en lösning som till en början föreslogs i samband med att LGL konstruerades. Anledningen till att förslaget härom inte godtogs var enligt promemorian att det med en sådan ordning följer vissa begränsningar i arbetstagarnas möjligheter att förebringa muntlig bevisning om sin rätt till betalning. Det exekutiva besvärsförfarandet är nämligen i huvudsak skriftligt. Fråga är, framhålls det i promemorian, om inte arbetstagarnas behov av att förebringa muntlig bevisning i sammanhanget överskattades. Samtidigt undervärderades nog möjligheten att förebringa utredning inom den exekutiva besvärsordningens ram. Vidare påpekas i promemorian att, om arbetstagaren efter besvär till överexekutor lämnar nya uppgifter, hörs som regel kronofogdemyndigheten över dessa. Därvid kontrollerar myndigheten på olika sätt riktigheten av uppgifterna och inför ofta i sitt utlåtande till överexekutor ytterligare material i målet. Vid hovrättsprocessen agerar RSV, som för statens talan i dessa mål, på ett härmed jämförbart sätt.

I promemorian hänvisas vidare till uttalandet i förarbetena till lagen om rättegången i arbetstvister, nämligen att parterna, om de i en jävsprocess vill få en fullständigare prövning i den ordning som föreskrivs i den nya lagen, kan inleda särskild rättegång om fordringen enligt denna lag. De tvister som man därvid haft i åtanke torde främst ha varit sådana som inrymde arbetsrättsliga frågor av principiellt intresse (jfr prop. 1974: 77 s. 102). På liknande sätt skulle man enligt promemorian nu kunna resonera i förevarande sammanhang. En arbetstagare är sålunda alltid oförhindrad att, vid sidan av klagan över kronofogdemyndighets avslagsbeslut, stämma arbetsgivaren till domstol med yrkande att dom-

stolen skall fastställa hans anspråk. Något hinder för arbetstagaren att stämma arbetsgivaren kan inte föranledas av det förhållandet att arbetstagarens rätt till ersättning enligt garantin samtidigt är föremål för prövning hos överexekutor. Lämpligen bör arbetstagaren emellertid begära att hans besvärstalan får vila i avvaktan på att målet hos domstolen avgörs.

På grund av det anförda föreslås i promemorian att hänvisningssystemet utmönstras. Kronofogdemyndighet som inte finner att en arbetstagares anspråk är betalningsgrundande enligt garantin skall således alltid meddela avslagsbeslut samt hänvisa arbetstagaren att i händelse av missnöje besvära sig i exekutiv ordning. Bestämmelserna i 9 § LGL föreslås i promemorian ändras i överensstämmelse med detta förslag.

3.4 Frågor kring den ersättningsgrundande lönefordringen

I promemorian anförs att det under utredningsarbetet har framförts önskemål från LO om att fordran på s. k. mätningsarvode och fordran på facklig medlemsavgift skall få omfattas av den statliga lönegarantin. Beträffande mätningsarbete gäller enligt promemorian den ordningen att arbetsgivarna i vissa branscher har åtagit sig att innehålla och till fackföreningen betala viss del av arbetstagarens ackordsöverskott som ersättning för utfört mätningsarvode. Även i fråga om facklig medlemsavgift finns i vissa branscher överenskommelser av motsvarande innehåll, dvs. att arbetsgivaren skall innehålla medlemsavgift vid löneutbetalningen och vidarebefordra beloppet till fackföreningen. Finns fordran på mätningsarvode eller facklig medlemsavgift innestående hos arbetsgivaren när denne går i konkurs har fordringen visserligen karaktär av lönefordran men den tillkommer inte arbetstagaren utan hans fackliga organisation. Fordringen utgår med förmånsrätt i konkursen men den omfattas ändå inte av garantin. Detta beror på att den fackliga organisationen har förvärvat fordringen före konkursbeslutet. Gällande lag fäster sålunda i fråga om arbetstagarfordringar som innehas av facklig organisation avgörande vikt vid om organisationen har förvärvat fordringen före eller efter konkursbeslutet (11 § LGL). Endast fordringar som förvärvats efter konkursbeslutet omfattas av garantin.

En arbetstagare kan framhålls det i promemorian riskera att få betala mätningsarvode och facklig medlemsavgift två gånger om arbetsgivaren går i konkurs. Detta blir fallet om beloppen är innestående hos arbetsgivaren vid konkursutbrottet och konkursboets tillgångar efter bevakning inte förslår till utdelning för fordringarna. Önskemålet om en utvidgning av garantin till att omfatta dessa slags fordringar synes därför väl underbyggt. Det ligger i linje med lönegarantins sociala karaktär att även fordringar på mätningsarvode och facklig medlemsavgift blir infriade enligt systemet.

Det från teknisk synpunkt mest rationella sättet att tillmötesgå önskemålet om utvidgning av garantin är enligt promemorian att ändra systemet så, att tidpunkten för en facklig organisations förvärv av en arbetstagarfordran inte längre har betydelse. Fråga är då om en sådan ändring är lämplig. Anledningen till att garantin inte gäller vid överlåtelse av lönefordran som skett före konkursbeslutet är att en sådan ordning ansetts kunna stimulera till osund kreditgivning. Det framhålls i förarbetena att om garantin följer med vid överlåtelse av lönefordran före konkursbeslutet förvärvaren inte skulle ta någon risk. Resultatet skulle kunna bli att lönegarantin bidrar till att hålla i gång dödsdömda företag onödigt länge. Detta resonemang har uppenbarligen gällt överlåtelser av lönefordran i allmänhet oavsett till vem överlåtelsen har skett. I någon utsträckning och särskilt beträffande småföretag torde emellertid de påtalade riskerna finnas även med fackliga organisationer som förvärvare. En företagare med likviditetssvårigheter kan sålunda, kanske i samråd med sina arbetstagare, komma att utöva påtryckningar på arbetstagarnas fackliga organisation för att förmå denna att tillfälligt infria och överta lönefordringar. Det torde inte vara lämpligt att utsätta de lokala fackliga organisationerna för dessa komplikationer. Det är inte heller nödvändigt med den nu diskuterade, generella formen för utvidgning av garantin för att tillmötesgå önskemålet att fordringar på mätningsarvode och facklig medlemsavgift skall omfattas av denna. Önskemålet kan i stället tillgodoses genom ett uttryckligt omnämnande i lagtexten att förvärven avsett mätningsarvode och facklig medlemsavgift. I promemorian föreslås att ett tillägg i överensstämmelse härmed tas upp i 11 § LGL.

I promemorian berörs vidare problem som ibland uppkommer beträffande ersättning för uppsägningstid i fattigkonkurs. Svårigheterna hänger enligt promemorian samman med att den gode mannen som utses i dessa konkurser inte har befogenhet att säga upp anställningsavtalet. Detta kan leda till att avtalet inte blir uppsagt vilket i sin tur medför att arbetstagarens fordringar på grund av arbete som utförts efter konkursbeslutet inte omfattas av garantin. Reglerna för behandling av småkonkurser håller emellertid på att ändras med utgångspunkt från konkurslagskommitténs förslag att förvaltare skall förordnas även i konkurser som handläggs i förenklad ordning. I avvaktan härpå torde det enligt promemorian inte vara erforderligt att söka åstadkomma någon provisorisk lösning.

I övrigt redovisas i förevarande avsnitt av promemorian några tillämpningsproblem i fråga om bl. a. förläggning av arbetstagares semester, avräkningsreglerna, skatteavdrag och kontrolluppgifter till ledning för taxering. När det gäller semesterfrågan föreslås endast en översyn av vissa formulär. Beträffande avräkningsreglerna diskuteras allmänt frågan om en omprövning av dessa regler. I promemorian intas den ståndpunkten att det nuvarande sambandet mellan avräkningsreglerna för lö-

negarantin, vilka utgår från 11 § FRL och 13 § LAS, bör bibehållas och att ansträngningarna i stället bör inriktas på att få en enkel och smidig tillämpning av reglerna.

De skatterättsliga tillämpningsproblemen rör frågan om skatteavdrag för arbetstagare som har debiterats preliminär B-skatt, frågan om skatteavdrag när arbetstagarens fordringar överstiger maximibeloppet för garantin och avser såväl poster på vilka skatteavdrag skall göras som andra poster samt slutligen frågan om vem som skall lämna kontrolluppgift vid fattigkonkurs när lönegarantimedel har betalats ut av länsstyrelse. I de båda förstnämnda frågorna föreslås i promemorian inga åtgärder. Frågan om skatteavdrag för arbetstagare med B-skatt väntas nämligen bli behandlad i ett större sammanhang med utgångspunkt från ett nyligen avlämnat utredningsförslag. Den andra frågan har redan uppmärksammats av RSV, bl. a. med anledning av att frågan har aktualiserats i ett mål om införsel, som numera har avgjorts av högsta domstolen. I fråga om skyldigheten att lämna kontrolluppgift föreslås en ändring i 18 § LGK varigenom denna skyldighet överförs från arbetsgivaren till länsstyrelsen.

3.5 Utvidgning av garantin till nya personkategorier

I promemorian framhålls inledningsvis att entreprenörer, vare sig de är att betrakta som huvud- eller underentreprenörer, automatiskt är uteslutna från rätt till betalning enligt lönegarantin, eftersom LGL knyter an till arbetstagarbegreppet i FRL. Det erinras om att redan i samband med LGL:s tillkomst uttalades önskemål om utvidgning till vissa underentreprenörsfordringar, men att önskemålen avvisades med hänsyn till att en utvidgning var rättstekniskt besvärlig och att frågan om den var motiverad inte kunde besvaras utan närmare utredning (prop. 1970: 201 s. 27 och 63). Önskemålet om en utvidgning av garantin till underentreprenörsfordringar har därefter framförts i motioner i riksdagen. Åren 1970 och 1971 avslogs motionsyrkandena med hänvisning bl. a. till att en utvidgning medförde ökade kostnader och att anknytningen till bestämmelserna om lönefordringars förmånsrätt ställde hinder i vägen för en utvidgning. Tillräckligt underlag att begära en närmare utredning i frågan ansågs inte föreligga. År 1974 anförde lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande (LU 1974: 21) att, sedan LGL varit i kraft under drygt tre år, det fanns anledning undersöka om det var påkallat med ett särskilt skydd för den del av underentreprenörens fordringar som avsåg anställdas och egen arbetsinsats. Utskottet förutsatte att en utvidgning skulle komma att övervägas under det arbete med en allmän översyn av lönegarantilagstiftningen som då redan igångsatts inom arbetsmarknadsdepartementet. Ifrågavarande motion föranledde därför inte någon åtgärd.

Det erinras i promemorian vidare om att även i Nordiska rådet har väckts medlemsförslag (A 394/j) om tryggande av underentreprenörs fordringar vid huvudentreprenörs konkurs. Förslaget avvisades av rådet i februari 1974. Som motivering anfördes att hänsynen till andra fordringsägare än underentreprenörer talade mot förslaget. Vidare ansågs begreppet underentreprenör inte kunna definieras entydigt, varken i förhållande till underleverantörer eller till andra former av verksamhet. Dessutom hade de nordiska länderna sinsemellan olika synsätt på de problem som förslaget innehöll.

I promemorian framhålls att entreprenörerna är självständiga företagare. Innebörden av detta begrepp är dock oklar. Detta beror på att gränsen mellan arbetstagare och självständiga företagare är diffus. Det i sin tur sammanhänger med att gränsdragningsfrågan är aktuell i vitt skilda författningar och att härigenom olika domstolar och myndigheter svarar för tillämpningen. I litteraturen skiljs ofta arbetstagare från självständig företagare enligt sådana moment som är angivna i följande schema:

Arbetstagare	*Självständig företagare*
Han har att personligen utföra arbetet	Han är ej skyldig att personligen utföra arbetet utan kan på eget ansvar överlåta arbetet helt eller delvis åt annan
Han har faktiskt helt eller så gott som helt själv utfört arbetet	Han låter faktiskt på sitt ansvar annan helt eller delvis utföra arbetet
Hans åtagande innefattar, att han ställer sin arbetskraft till förfogande till efter hand uppkommande arbetsuppgifter	Arbetsåtagandet är begränsat till viss eller möjligen vissa bestämda uppgifter
Förhållandet mellan kontrahenterna är av mera varaktig karaktär	Förhållandet mellan kontrahenterna är av tillfällig natur
Han är förhindrad att samtidigt utföra liknande arbete av någon betydenhet åt annan vare sig detta grundar sig på direkt förbud eller bottnar i arbetsförhållandena	Varken avtalet eller arbetsförhållandena hindrar honom från att samtidigt utföra liknande arbete åt annan
Han är underkastad bestämda direktiv eller närmare kontroll vare sig detta gäller sättet för arbetets utförande, arbetstiden eller arbetsplatsen	Han bestämmer själv sättet för arbetets utförande samt arbetstid och arbetsplats — frånsett inskränkningar som påkallas av arbetets natur
Maskiner, redskap eller råvaror tillhandahålls honom av medkontrahenten	Han har att i arbetet använda egna maskiner, redskap eller råvaror, åtminstone där dessas värde är mera betydande
Han får ersättning för sina direkta utlägg såsom för resor	Han har att själv stå för utgifterna vid arbetets utförande

Arbetstagare	*Självständig företagare*
Ersättning för arbetsprestationen utgår åtminstone delvis i form av garanterad lön	Vederlaget för arbetsprestationen är helt beroende av verksamhetens ekonomiska resultat
Han är i ekonomiskt och socialt hänseende jämställd med en arbetstagare	Han är i ekonomiskt och socialt hänseende jämställd med en företagare inom verksamhetsgrenen
	Han har för verksamheten fått personligt tillstånd eller auktorisation av myndighet (exempelvis tillstånd till yrkesmässig trafik) eller fått egen firma registrerad

När det gäller att i ett konkret fall bestämma om en person är att betrakta som arbetstagare eller självständig företagare har man enligt promemorian att ta hänsyn till alla i samband med avtalet och anställningen förekommande omständigheter och göra en helhetsbedömning av de olika faktorerna i fallet. I praktiken kan det därvid vara svårt att avgöra om en person hör till den ena eller andra kategorin. Vissa moment i förestående schema kan peka i ena riktningen, andra moment i den andra.

Har det väl fastställts att viss person som enligt entreprenadavtal utför arbete åt annan är att betrakta som självständig företagare, kan han vara antingen huvudentreprenör eller underentreprenör. Huvudentreprenör är han när han slutit avtal direkt med uppdragsgivaren. Underentreprenör åter är en som slutit avtal med huvudentreprenör.

Det är enligt promemorian svårt att åstadkomma en fullständig redovisning över samtliga de branscher inom vilka systemet med underentreprenörer förekommer. Sedan gammalt har det emellertid ansetts att underentreprenörer är särskilt vanliga inom byggnadsbranschen men de torde förekomma även inom andra branscher — t. ex. inom metall- och serviceområdet — om än i mindre omfattning.

Av de inom byggnadsbranschen verksamma företagare, som arbetar som underentreprenörer, kan uppmärksamheten riktas mot bl. a. elinstallatörer, rörfirmor och målare. Omfattningen av personer och företag inom dessa yrkesområden som ekonomiskt drabbas av huvudentreprenörs (byggmästares) konkurs är enligt promemorian utomordentligt svår att bestämma. Förfrågningar som under utredningsarbetet gjorts hos branschorganisationer, bokförings- och revisionsbyråer har inte gett underlag för en bedömning.

Utmärkande för underentreprenörernas fordringar är enligt promemorian att de avser såväl löner som tillhandahållet material. I den del fordringen avser lön kan den gälla såväl egen arbetsinsats som arbete utfört av anställda. Nu angivna förhållanden tillsammans med den omständigheten att antalet underentreprenörer och deras anställda svårligen kan beräknas gör det svårt att bestämma storleken på de lönefordringar

som här är aktuella. Än svårare är det givetvis att ange hur mycket av lönefordringar som aldrig blir infriat på grund av huvudentreprenörers obestånd. Det kan framhållas att inga föreningar eller organisationer velat tillhandahålla uppgifter som kan ligga till grund för en uppskattning av storleken på underentreprenörernas fordringar eller förluster.

Förfrågan hos branschförbund har enligt promemorian gett vid handen att löneandelen i underentreprenörernas utestående fordringar varierar mellan de olika yrkesområdena. Löneandelen har uppskattats till ca 50 % för elektriska installationer, något mindre för rörarbeten, ca 70—75 % för måleriarbeten och omkring 40 % för byggnadsarbeten.

I promemorian nämns att statens industriverk har i augusti 1974 fått i uppdrag av chefen för industridepartementet att utreda vissa frågor rörande etableringar och nedläggningar av företag inom byggnadsbranschen. Bl. a. skall konkursutvecklingen under 1970-talet kartläggas och även underentreprenörerna skall uppmärksammas.

Den undersökning som har gjorts utmynnar i promemorian i följande ställningstagande. Det finns vissa underentreprenörer vars arbetsvillkor står anställningsförhållandet nära. Sociala skäl kan visserligen åberopas för att tillskapa ett särskilt skydd för den kategorin. Detta gäller när underentreprenören är fysisk person. Särskilt inom byggnadsbranschen torde det emellertid vara vanligt att underentreprenörens verksamhet drivs i aktiebolagets form. Det skulle dock strida mot lönegarantins idé att låta garantin omfatta även juridiska personers fordringar. En underentreprenör som valt att driva sin rörelse i aktiebolagsform har därmed övervältrat riskerna för kundernas insolvens från sig själv till sitt bolag. I och med detta har han försatt sig i den positionen att han knappast bör kunna göra anspråk på det sociala stöd som garantin utgör. Ett bolag som tillhandahåller tjänster bör inte komma i ett bättre läge än ett bolag som tillhandahåller varor.

Vidare framstår behovet av lönegarantiskydd mindre starkt ju större underentreprenörens verksamhet är. Det kan därför möta avsevärda svårigheter att bestämma var gränsen skall dras för garantiskyddet. Även andra gränsdragningsproblem uppstår. Sålunda finns svårigheter att avgränsa underentreprenören i vissa fall från arbetstagaren och i andra fall från underleverantören. Fall kan t. o. m. tänkas förekomma där en och samma person är att betrakta som både underentreprenör och underleverantör. Om en underentreprenör anlitats av flera huvudentreprenörer kan det vidare vara svårt att avgöra vilken eller vilka av olika poster som är hänförliga till just den konkurssatte huvudentreprenören.

En utvidgning av lönegarantin skulle enligt promemorian säkerligen medföra svåra utredningstekniska problem, särskilt om utvidgningen avgränsas till enbart fordringar för underentreprenörens egen och hans an-

ställdas arbetsinsats. Ett annat problem har samband med att många underentreprenörer är bokföringsskyldiga. Är bokföringen inte i ordning torde underentreprenören böra bli utan betalning enligt garantin hur väl befogat hans anspråk än är. En utvidgning av lönegarantiskyddet till underentreprenörer kan enligt promemorian få vissa inte önskvärda konsekvenser. Från några håll, bl. a. Svenska byggnadsarbetareförbundet och Svenska målareförbundet, har hävdats att antalet småföretagare ökat kraftigt de senaste åren och att det bland dem finns många som valt att arbeta som egna företagare endast för att undandra sig beskattning och andra förpliktelser och åtaganden mot samhället och de anställda. Dessa småföretagare kan befaras öka till antalet om man tillför dem det skydd som lönegarantin innebär. I stället bör möjligheten för icke seriösa personer att etablera sig som egna företagare begränsas. I promemorian avvisas således på de anförda skälen tanken på en utvidgning av garantin till underentreprenörsfordringar.

I promemorian tas också upp frågan om en utvidgning av lönegarantin till underhållsberättigads fordran på underhållsbidrag hos en arbetstagare. Det framhålls att enligt 24 § InfL, gäller att, om medel till betalning av s. k. kommunala bidragsfordringar, skatter eller böter innehållits genom införsel i lön, gäldenären inte vidare är betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det inte kan tas ut hos arbetsgivaren. Är fråga om införsel för familjerättsligt underhållsbidrag står däremot gäldenären, dvs. den underhållsskyldige, risken att innehållet men ej redovisat införselbelopp inte kan tas ut hos arbetsgivaren. Denna risk har enligt promemorian i stort sett ansetts föreligga endast när det varit fråga om fattigkonkurs. Om konkursen varit ordinär har nämligen den underhållsberättigade haft goda möjligheter att få utdelning för underhållsfordringen i konkursen. Den underhållsberättigade har nämligen ägt åberopa den förmånsrätt som tillkommer lönefordran. Om löneprivilegiet nedklassas kommer den underhållsberättigades möjligheter att få utdelning att bli mindre samtidigt som riskerna för arbetstagaren att få betala två gånger ökar. Det påtalade problemet utgör enligt promemorian onekligen en skönhetsfläck i införsellagstiftningen. Med hjälp av lönegarantin bör den emellertid kunna utplånas. Den underhållsberättigade bör sålunda berättigas att få betalt enligt garantin för det innehållna men inte utgivna underhållsbidraget. Staten bör på vanligt sätt efter utbetalningen överta fordringen hos konkursgäldenären. Härigenom kan arbetstagaren befrias från sin betalningsskyldighet för beloppet. Det bör påpekas att kommun som har utgivit bidragsförskott för underhållsbidrag inte bör omfattas av förslaget. Kommun bör utan vidare kunna stå den mycket begränsade ekonomiska risk om vilken här är fråga. Betalningsansvaret för bidragsförskott skall f. ö. framdeles övergå på staten. Bestämmelser i enlighet med det nu anförda föreslås i promemorian tas upp i 11 § andra stycket LGL och 24 § InfL.

4 Remissyttrandena

4.1 Allmänt

Förslagen i departementspromemorian har fått ett välvilligt mottagande av remissinstanserna. Behovet av att utbetalningarna till arbetstagarna av lönegarantimedel sker snabbare än f. n. betonas kraftigt. Flertalet remissinstanser tillstyrker med denna utgångspunkt i princip förslagen i hithörande delar. De invändningar, påpekanden och tillägg som görs avser endast ett mindre antal punkter och berör mera de praktiska frågor som regleras i lönegarantikungörelsen och tillämpningsföreskrifterna än lagstiftningsfrågorna.

LO konstaterar i sitt yttrande med tillfredsställelse att förslagen i promemorian står i god överensstämmelse med LO:s uppfattningar. Enligt LO:s mening bör ändringarna i lagstiftningen, om de genomförs, kunna leda till en snabbare och effektivare handläggning av lönegarantiärendena.

En allmänt skeptisk inställning till möjligheterna att få en snabbare handläggning av lönegarantiärendena genom de föreslagna åtgärderna redovisas av *Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt* och *länsstyrelsen i Västerbottens län* samt *en kronofogdemyndighet.*

Svea hovrätt tar också upp frågan om lämpligheten av att genomföra förslagen i promemorian nu. Hovrätten påpekar att förslagen har ett nära samband med de ändringar i KL som har föreslagits i konkurslagskommitténs betänkande (SOU 1974: 6) Förenklad konkurs. Enligt hovrätten kan det därför finnas anledning att avvakta kommande ändringar i KL och därefter anpassa regelsystemet för lönegarantin till det nya förfarandet.

När det gäller förslagen till utvidgningar av lönegarantin framförs visserligen en del invändningar, främst från arbetsgivarhåll, men förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser föreslår ytterligare utvidgningar av garantin. Även tillämpnings- och tolkningsfrågor av principiell art tas upp i några remissyttranden.

4.2 Tiden för utbetalning av lönegarantimedel

Uppgifterna i promemorian om handläggningstiderna och orsakerna till dröjsmålen med utbetalningarna av lönegarantimedel föranleder i allmänhet inte några uttalanden i remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Malmöhus län, Föreningen Sveriges kronofogdar, SAF* och *några kronofogdar* poängterar dock att inte sällan ofullständiga uppgifter från arbetstagarna fördröjer handläggningen av lönegarantiärenden. *LO* anser att om uppgifter för lönegarantin har lämnats av annan, exempelvis arbetsgivaren, bör kronofogdemyndighet resp. konkursförvaltare ha skyldighet att sända kopia av under-

rättelsen till länsstyrelsen till arbetstagaren. Vid tveksamhet om hur beräkningen skall ske av ackordslön och uppsägningslön bör kronofogdemyndigheten resp. konkursförvaltaren vara skyldig att kontakta vederbörande arbetstagares fackliga organisation. *TCO* anför liknande synpunkter. *Svenska byggnadsarbetareförbundet* anser att det krävs intensifierat samarbete mellan å ena sidan konkursförvaltare, kronofogdemyndigheter och länsstyrelser samt å andra sidan de fackliga organisationerna.

Den i promemorian intagna ståndpunkten att det nuvarande principiella förbudet mot överlåtelse av rätt till garantimedel borde bibehållas föranleder i allmänhet inga uttalanden i remissyttrandena. Några remissinstanser föreslår dock ökade möjligheter till förskott av garantimedel. *Svea hovrätt* anför att om de föreslagna åtgärderna i promemorian inte får den effekt som väntas kvarstår problemet för arbetstagaren att snabbt få kontanter i avvaktan på garantimedlen. För att arbetstagaren inte skall tvingas låna pengar på oförmånliga villkor kan det enligt hovrättens mening finnas skäl att tillåta honom att, efter konkursbeslutet, överlåta rätten till garantimedel till, i allt fall, kreditinstitut.

Sveriges advokatsamfund menar att möjligheterna att säkerställa rättidig betalning av de anställdas löner och därigenom fortsatt drift av rörelsen under någon tid skulle ytterligare förbättras om konkursboet medgavs rätt att inträda i överlåtarens rätt till garantibelopp i den mån konkursboet förskotterat utbetalning av lönebelopp som faller under garantin. Även i sådana konkurser där kontanta medel finns kan med nu gällande ordning konkursförvaltaren inte använda mer av dessa medel till akuta löneutbetalningar än vad som med beaktande av i förmånsrättshänseende likaberättigade fordringar kan beräknas bli fastställt i kommande förslag till slututdelning. Om det av utredningen angående företagsinteckning framlagda förslaget om nedklassning av lönefordringar genomförs, måste tillgängliga medel i första hand reserveras för innehavarna av företagsinteckningar, vilket skulle ytterligare minska möjligheterna till förskottsbetalning av lönefordringar. Införandet av rätt för konkursboet att vid förskottsbetalning av lönefordran som faller under lönegarantin inträda i arbetstagarens rätt till garantimedel skulle emellertid möjliggöra sådana förskottsbetalningar utan risk för att andra borgenärers intressen skulle trädas för nära. Den av samfundet sålunda ifrågasatta utvidgningen av 11 § LGL skulle inte komma att motverka syftet med det principiella förbudet mot överlåtelse av rätt till garantimedel, vilket är att förhindra att arbetstagarna säljer sina lönefordringar till underpris. Samfundet hänvisar i detta sammanhang till sitt yttrande över betänkandet (Ds Ju 1975: 4) Löneprivilegium och förmånsrätt för företagsinteckning. Liknande synpunkter anförs i skrivelsen från *advokaten Lagebrant*.

Föreningen Sveriges kronofogdar anser det angeläget att fackför-

eningarna normalt utnyttjar möjligheten att förskottera lönegarantimedel till sina medlemmar.

Förslaget till ändring i 8 § KL att gäldenärens egen konkursansökan bör innehålla uppgift om löne- och pensionsskulder och förslaget om ändring i 13 § samma lag att föreläggande för gäldenär att inkomma med förklaring över borgenärs ansökan skall innehålla anmaning att lämna uppgift om varje borgenär med förmånsrätt enligt 11 eller 12 § FRL, tillstyrks eller lämnas utan erinran av så gott som alla remissinstanser. *Kronofogdemyndigheten i Malmö* vill gå ännu längre och föreslår att då enskild borgenär begär gäldenär i konkurs borgenären åläggs skyldighet att i konkursansökan ange om gäldenären är företagare samt namnen på de löneborgenärer som eventuellt är kända för borgenären. Detta bör tillämpas särskilt i de fall då borgenären är löneborgenär. *Konkurslagskommittén* anser att man inte bör hysa för stora förhoppningar om att gäldenärens eventuella löne- och pensionsskulder blir klarlagda genom den föreslagna regleringen. En gäldenär som söks i konkurs är ofta inte särskilt samarbetsvillig. Då likväl alla möjligheter att skaffa upplysningar bör tas till vara, har kommittén likväl inget att erinra mot den föreslagna bestämmelsen i 13 § KL. Liknande synpunkter anförs av *Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, RSV* och *länsstyrelsen i Malmöhus län.* Konkurslagskommittén, RSV och *kronofogdemyndigheten i Stockholm* anser att det inte kan begäras att gäldenären skall kunna avgöra om löne- och pensionsanspråk är förenade med förmånsrätt eller ej. Gäldenären bör därför endast åläggas att anmäla fordringar som avser lön eller pension. Kommittén anför vidare att i promemorian sägs att gäldenären vid inställelse inför rätten bör tillfrågas om sina löne- och pensionsborgenärer. Det ifrågasätts om inte rättens föreslagna roll vid gäldenärens inställelse bör regleras i författning och inte enbart genom motivuttalande. Stockholms tingsrätt anser det tveksamt från principiell synpunkt om den föreslagna uppgiftsskyldigheten bör påläggas gäldenären, innan behovet är dokumenterat, dvs. gäldenären har försatts i konkurs.

Föreningen Sveriges kronofogdar påpekar att, eftersom det inte finns någon sanktion mot gäldenären för underlåtenhet att upprätta förteckning över sina löneborgenärer, finns det stor risk att regeln blir verkningslös. Föreningen och *två kronofogdemyndigheter* ställer sig vidare tveksamma till den mångfald bestämmelser av uppsökande karaktär som har föreslagits, eftersom dessa bestämmelser kan befaras bli tyngande för kronofogdemyndigheternas arbete.

Förslaget i promemorian om ändring i 185 § KL, innebärande skyldighet för gode mannen i fattigkonkurs dels att anmäla löne- och pensionsskulder till kronofogdemyndigheten så snart de under arbetet med bouppteckningen kommer till hans kännedom, dels att i bouppteckningen alltid beröra frågan om lönefordringar

oavsett förekomsten av sådana i konkursen, möter i allmänhet inte någon gensaga från remissinstanserna. Enligt *RSV* torde en sådan bestämmelse dock knappast i någon större mån kunna bidra till att avsevärt nedbringa tiden från konkursbeslutet till dess kronofogdemyndigheten får kännedom om fordringarna.

Förslaget att hämtning och häktning skall kunna användas mot gäldenär som undandrar sig att fullgöra skyldigheten att lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pension samt att nuvarande bötessanktion slopas tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Hit hör bl. a. *hovrätten för Västra Sverige, Malmö tingsrätt, RSV, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, statens industriverk, konkurslagskommittén, LO, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, SACO/SR* och *TCO* samt *några kronofogdemyndigheter. Stockholms tingsrätt, länsstyrelsen i Malmöhus län* och *tre kronofogdemyndigheter* tillstyrker förslaget i fråga om hämtning men avstyrker det i fråga om häktning. *Kronofogdemyndigheten i Örebro* vill ha kvar bötessanktionen vid sidan av hämtning och häktning, medan *kronofogdemyndigheten i Trelleborg* anser att hämtning bör kunna beslutas av kronofogdemyndighet. *Kronofogdemyndigheten i Örnsköldsvik* tvivlar på att de nya sanktionerna kommer att påskynda utredningsarbetet. *JK* ställer sig tveksam till förslaget, medan *Svea hovrätt* avstyrker det.

Konkurslagskommittén påpekar att KL (94 §) redan nu ger möjligheter att hämta eller häkta gäldenär som undandrar sig medverkan, t. ex. genom att vägra att lämna uppgifter om låneskulder. Enligt kommitténs mening har emellertid en särskild regel i LGL sitt värde och står i överensstämmelse med den frigörelse från konkursförfarandet i fattigkonkurser som promemorieförslaget innebär. Som berörs i promemorian bör tvångsåtgärder med stöd av den föreslagna bestämmelsen samordnas med tvångsåtgärder inom själva konkursens ram. Kommittén påpekar att enligt 94 § KL kan konkursdomaren ingripa självmant med hämtning eller häktning. Något utrymme för sådant ingripande ex officio synes inte behövas i det nu aktuella fallet utan tvångsåtgärderna bör förutsätta begäran av kronofogdemyndigheten. *Sveriges advokatsamfund* gör liknande påpekande. Samfundet har intet att erinra mot att införa tvångsåtgärder för införskaffande av erforderliga uppgifter i lönegarantifrågor, om dessa åtgärder tillämpas med återhållsamhet.

Stockholms tingsrätt anser att häktning är överlag klart otidsenligt i förevarande sammanhang. Det ter sig främmande att tillgripa en så djupt ingripande åtgärd mot den personliga friheten och detta i det förhållandevis begränsade syftet att påskynda handläggningen av lönegarantiärenden. Liknande synpunkter ligger bakom *JK:s* tveksamhet inför förslaget i fråga om såväl häktning som hämtning. *Svea hovrätt* motive-

rar sitt avstyrkande med att dylika tvångsåtgärder redan f. n. kan ske på begäran av bl. a. gode mannen.

Förslaget i promemorian att i viss utsträckning frikoppla kronofogdemyndighetens prövning från bouppteckning och edgång i fattigkonkurser har mottagits välvilligt av remissinstanserna. *RSV, kronofogdemyndigheterna i Stockholm* och *Malmö* påpekar att ett sådant system tillämpas i Stockholm och Malmö sedan hösten 1973. Anledningen härtill är för Stockholms del att det normalt dröjer två månader innan konkursbouppteckning har upprättats. På grund av rättens handläggningstider eller svårigheter med att delge och förmå arbetsgivaren att avlägga bouppteckningsed kan det därför ta ytterligare lång tid, innan kronofogdemyndigheten kan avsluta sin utredning och underrätta länsstyrelsen för utbetalning. Kronofogdemyndigheten har därför i stället utan att avvakta edgången underrättat länsstyrelsen om betalningsgrundande lönefordran så snart sådan fordran prövats föreligga. Sådan underrättelse har använts i de fall där lönefordran prövats vara styrkt av övrig utredning, däribland arbetsgivarens uppgifter, och edgången har bedömts att inte komma att påverka det beslut som prövningen har föranlett.

Uttalandet i promemorian att utredningsarbetet hos kronofogdemyndigheterna kan främjas om arbetstagaren kompletterar sin anmälan om löne- och pensionsanspråk med att på heder och samvete bekräfta riktigheten av vissa relevanta uppgifter föranleder en erinran från *Stockholms tingsrätt*. Tingsrätten ifrågasätter lämpligheten av att löneborgenär förpliktas styrka sin lönefordran på detta sätt utan att skyldigheten fastslås i lag eller annan författning, vilket förutsätts för osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken.

Förslaget i departementspromemorian om partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet i ordinär konkurs har fått ett positivt mottagande av flertalet remissinstanser, bl. a. *hovrätten för Västra Sverige, Malmö tingsrätt, RSV, länsstyrelsen i Skaraborgs län, konkurslagskommittén, Föreningen Sveriges kronofogdar* och *arbetstagarorganisationerna.*

Flera remissinstanser förordar principiellt att lönegarantiutbetalningarna frikopplas helt från konkursförfarandet både när det gäller ordinär konkurs och fattigkonkurs. Hit hör bl. a. *Stockholms tingsrätt, länsstyrelsen i Skaraborgs län, konkurslagskommittén, Föreningen Sveriges kronofogdar, nästan alla i ärendet hörda kronofogdemyndigheter* och *Tjänstemannaföreningen vid kronofogdemyndigheten-ST-TK.* Länsstyrelsen i Skaraborgs län anför att man därigenom skulle vinna en enhetlig behandling av alla ärenden oavsett i vilken form konkursen handläggs. Flera av de nu nämnda remissinstanserna pekar på två faktorer som aktualiserar frågan om en total frikoppling. Den ena är det förslag om förenklad konkurs som har lagts fram av konkurslagskommittén i betän-

kandet (SOU 1974: 6) Förenklad konkurs m. m., den andra är det förslag om nedflyttad förmånsrätt för löne- och pensionsfordringar som presenterats av utredningen angående företagsinteckning i betänkandet (Ds Ju 1975: 4) Löneprivilegium och förmånsrätt för företagsinteckning. Föreningen Sveriges kronofogdar betonar att lagstifningen inrymmer moment som inte låter sig förenas, nämligen att tillgodose önskemålet om skyndsamhet och kravet på kontroll av framställda anspråk med hänsyn till risken för missbruk. Kontroll som är mer än en tom formalitet kan ofta vara tidskrävande. Svårigheterna skulle sannolikt kunna bemästras bättre, om handläggningen av samtliga lönegarantiärenden fördes över till kronofogdemyndigheterna. Föreningen anför att frågan torde få ökad aktualitet om konkurslagskommitténs förslag om förenklad konkurs genomförs. Enligt *kronofogdemyndigheten i Falköping* skulle verkningarna av en sådan lagstiftning bli att ett allt större antal ärenden kommer att handläggas av kronofogdemyndighet, medan advokat endast relativt sällan kommer i kontakt med lönegarantiärenden. Det skulle inte innebära några praktiska eller formella svårigheter för kronofogdemyndigheten att även i ordinära konkurser klarlägga förutsättningarna för utbetalning enligt garantin och påkalla sådan.

Sveriges advokatsamfund har en annan uppfattning om kronofogdemyndighet som konkursförvaltare. Samfundet stryker under att den tidsvinst som skulle kunna uppnås om förvaltaruppgifterna i förenklade konkurser lades på kronofogdemyndigheterna är helt obetydlig och kan, framhåller samfundet, givetvis inte tillmätas någon betydelse vid bedömningen av frågan om lämpligheten eller olämpligheten av att kronofogdemyndighet fungerar som konkursförvaltare. Samfundet hänvisar i denna fråga till sitt remissyttrande över konkurslagskommitténs betänkande i ämnet.

Konkurslagskommittén anför inledningsvis att av 1 § första stycket LGL följer att en arbetsgivare måste ha försatts i konkurs för att lönegarantimedel skall kunna utgå till arbetstagarna. På denna punkt skiljer sig den svenska lönegarantin från motsvarande system i övriga nordiska länder, där lönegarantin kan komma i fråga även utan att arbetsgivaren försatts i konkurs. Åtminstone f. n. finns det enligt kommittén knappast tillräcklig anledning att på svensk sida släppa kravet att arbetsgivaren skall ha gått i konkurs för att lönegarantin skall kunna aktualiseras. Ett sådant krav strider visserligen mot strävandena att så långt möjligt undvika konkurser. Om tillämpningsområdet för lönegarantin vidgas till att omfatta även andra situationer än konkurs, ökar emellertid riskerna för missbruk av garantin. Även andra problem uppkommer. En sak som däremot framdeles kan övervägas är, om man inte kan frikoppla hela lönegarantisystemet från konkursförfarandet. Vid en frikoppling måste emellertid beaktas att man i en konkurs även måste ta hänsyn till sådana lönefordringar som inte omfattas av lönegarantin.

Dessa anspråk kan indelas i två grupper: 1. lönefordringar som har förmånsrätt enligt FRL men på grund av maximeringen i LGL ej åtnjuter lönegaranti, 2. lönefordringar som saknar både förmånsrätt och lönegaranti, t. ex. sådana fordringar som avses i 11 § tredje stycket FRL. Från teknisk synpunkt vore det en fördel om grupp 1 kunde elimineras genom att lönegarantin och förmånsrätten bringades i nivå med varandra. Vid blivande översyn av 5 kap. KL kan kommittén komma in på frågan om frikoppling av lönegarantisystemet från bevaknings- och anmärkningsförfarandet.

Stockholms tingsrätt ställer sig avvisande till promemorieförslaget om en partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet. Enligt tingsrättens mening är förslaget en halvmesyr som nödvändiggör genomgripande ändringar i KL:s allmänna regler om anmärkning, bevakning och klander av utdelning. Förslaget reser en rad svårlösta problem av såväl principiell som praktisk art. Det bör därför inte genomföras nu utan, om inte lönegarantisystemet helt frikopplas från anmärknings- och bevakningsförfarandet, prövas i ett vidare sammanhang. Tingsrätten förordar att frågan om möjligheten att frigöra lönegarantisystemet från nämnda konkursförfarande tas upp nu utan hinder av konkurslagskommitténs arbete. Om det skulle anses behövligt skulle åtminstone t. v. kronofogdemyndigheten kunna i arbetstagarens ställe kopplas in i bevaknings- och anmärkningsförfarandet i frågor om lönefordran som täckts inom ramen för lönegarantisystemet.

Några remissinstanser tar upp tillämpningsfrågor och andra frågor i anslutning till frågan om partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet. *RSV* anför att enligt 5 § andra stycket LGL får garantibelopp inte betalas ut förrän beslutet om konkurs vunnit laga kraft. Det kan emellertid ifrågasättas om inte en ändring blir nödvändig i den mån ordningen för utbetalning av lönegarantibelopp i ordinär konkurs ändras på föreslaget sätt. Länsstyrelsens utbetalning i anledning av konkursförvaltarens underrättelse bör inte hindras av att konkursbeslutet ännu inte vunnit laga kraft. RSV förordar att detta rekvisit för utbetalning utgår. I den mån det anses behövligt kan det ersättas med ny bestämmelse om återbetalningsskyldighet i händelse av att det konkursbeslut som ligger till grund för utbetalningen upphävs. *Kronofogdemyndigheten i Borlänge* anför att den väntade nedklassningen av lönefordringar till förmån för företagsinteckningar kommer med säkerhet att medföra en kraftig ökning av garantiärendenas antal. Snabba underrättelser och försäkringar på heder och samvete från arbetstagare avlämnade successivt i anslutning till förfallodagarna kommer att medföra betydande merarbete för de olika funktionerna. Om sedan förslaget till förenklad konkurs genomförs så att kronofogdemyndigheten skall handha förvaltaruppgifter i de flesta konkurserna, kommer myndigheternas

handläggning av dessa ärenden att bli mycket arbetstidskrävande. *Tjänstemannaföreningen vid kronofogdemyndigheten-ST-TK* anför att en förutsättning för att kronofogdemyndighet skall vara förvaltare och borgenären få bättre skydd m. m. är, att kronofogdemyndigheterna tilldelas erforderlig personal och att dessa får en grundlig utbildning.

Kronofogdemyndigheten i Lund finner det från rättssäkerhetssynpunkt diskutabelt om inte någon som helst kontroll av konkursförvaltarnas bedömning av klara fordringar skall ske före utbetalningen. Kontrollen bör lämpligen utföras av kronofogdemyndighet. *TCO* anför att det för arbetstagarorganisationerna blir en praktisk uppgift att dels konstatera i vilken utsträckning konkursförvaltaren omedelbart anmäler lönefordringar till utbetalning, dels kompletteringsvis för medlemmarnas räkning bevaka sådana lönebelopp som enligt organisationernas mening bör utgå till arbetstagarna därutöver. För att detta kontroll- och bevakningsförfarande skall fungera på ett tillfredsställande sätt är det nödvändigt att konkursförvaltaren lämnar arbetstagaren eller i förekommande fall arbetstagarens organisation kopia av underrättelsen. TCO förutsätter vidare att för det fall klander sedermera med framgång görs gällande mot föreliggande utdelningsförslag detta inte skall leda till att en arbetstagare som redan har lyft lönegarantibelopp skulle i något avseende bli återbetalningspliktig för desamma utan att felaktigt utbetalt belopp endast skall leda till motsvarande mindre utdelning för det allmänna.

Svenska elektrikerförbundet vänder sig mot uttalandet i promemorian att det inte är lika angeläget att semester- och ackordsanspråk blir så snabbt infriade. Det är enligt förbundet av största vikt att tiderna för utbetalning av semesterpengarna hålles och att rätt belopp inbetalas till semesterkassan för att inte medlemmarna skall riskera att stå utan pengar till semestern. Det borde inte vara särskilt svårt att relativt snabbt fastställa dessa fordringar. Förbundet är därför tveksamt till om man automatiskt skall betrakta dylika fordringar som så komplicerade att de alltid blir att hänföra till 6 § första stycket punkt 3 LGL i förslaget. Den flytande gränsdragningen mellan vilka fordringar som skall anses vara klara torde för övrigt medföra att löneborgenärerna nu för säkerhets skull kommer att bevaka alla sina fordringar.

4.3 Hänvisning eller besvär

Förslaget i departementspromemorian att hänvisningsinstitutet i 9 § första stycket LGL skall avskaffas tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Endast *två kronofogdemyndigheter* går emot förslaget. Flera remissinstanser uttrycker stor tillfredsställelse med att nuvarande ordning slopas enär den, såsom har redovisats i promemorian, har gett upphov till en rad rättsliga och praktiska problem.

AD anför, att sedan LGL trädde i kraft har AD haft att behandla ett inte obetydligt antal mål, i vilka talan väckts med anledning av kronofogdemyndighets hänvisningsbeslut. I målen har svarandeparten — gäldenären — oftast uteblivit från förhandling och ofta över huvud taget inte låtit sig avhöra. Detta har givetvis allvarligt försvårat handläggningen av målet vid AD, som har att pröva målet i sak oavsett att part uteblir från förhandling. I inte så få fall har svaranden medgett käromålet. I enlighet med dispositionsprincipen kommer i dessa fall någon prövning av kärandens yrkanden över huvud taget inte till stånd. Enligt AD:s mening måste det nuvarande prövningsförfarandet anses klart olämpligt. Det orsakar kostnader och en tidsutdräkt som inte står i någon proportion till resultatet av prövningsförfarandet vid domstolen. Samma olägenheter gör sig gällande, om hänvisningen i stället sker till allmän domstol. AD tillstyrker därför att det nuvarande hänvisningsförfarandet avskaffas. Mot förslaget i promemorian att kronofogdemyndigheten i stället för hänvisning till domstol skall meddela avslagsbeslut med rätt för arbetstagaren att i händelse av missnöje besvära sig i exekutiv ordning finner AD i och för sig inget att erinra. AD anmärker dock att förslaget leder till att arbetstvist som aktualiseras genom kronofogdemyndighetens prövning enligt LGL avgörs av allmän domstol i sista instans. Detta är i och för sig en följdriktig ordning med hänsyn till att även inom jävsprocessen arbetstvist prövas i sista instans av allmän domstol. AD beklagar att inte överprövningen av även dessa arbetstvister sker i AD. Erfarenheten torde visa att betydelsefulla arbetsrättsliga frågor ej sällan uppkommer i konkurssituationer. Man kan inte räkna med att frågor av detta slag blir underställda AD genom särskild talan. Frågorna blir därför i realiteten undandragna den instans som har som särskild uppgift att leda rättsutvecklingen på det arbetsrättsliga området. Vid lämpligt tillfälle när tillräcklig erfarenhet vunnits av den nuvarande ordningen för prövning av jävstvister i konkurs bör enligt AD:s mening frågan om vilken instans som skall överpröva ifrågavarande arbetstvister tas upp till förnyat övervägande.

Också *TCO* anser, trots vad som sägs i promemorian, att frågan om AD borde vara lämpligare slutinstans än hovrätt bör diskuteras. Den argumentation som har lett till att jävsprocesserna enligt KL hållits utanför AD torde inte vara giltig i detta sammanhang. TCO vänder sig mot ett uttalande i promemorian att arbetstagarna kan stämma arbetsgivaren oberoende av att lönegarantianspråk är föremål för prövning hos överexekutor. Organisationen anser det inte lämpligt eller ändamålsenligt att samma tvist skall kunna bli föremål både för AD:s och hovrätts bedömande.

SAF ifrågasätter om överexekutor är rätt forum när t. ex. tvisten ytterst grundas på tolkningen av LAS. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att processförfarandet i domstol i vissa fall är lämpligare för bedöm-

ning av en lönefordrans existens. Hovrätten framhåller emellertid att arbetstagare är oförhindrad att stämma arbetsgivaren till domstol med yrkande att denna skall fastställa hans anpsråk. Det kan även ifrågasättas om inte kronofogdemyndighet vid avslagsbeslut bör erinra om denna möjlighet. *Sveriges advokatsamfund* erinrar om att förslag har lagts fram i betänkandet (SOU 1973: 22) Utsökningsbalk om att överexekutorsinstitutionen skall avskaffas. Sker detta synes det samfundet naturligt att avslagsbeslut i lönegarantifrågor överklagas till hovrätt liksom beslut i utsökningsmål.

Kronofogdemyndigheterna i Göteborg och *Lund* vilka båda ställer sig avvisande till förslaget att slopa hänvisningsinstitutet anser att de skäl som anförs för förslaget inte är övertygande. Förstnämnda kronofogdemyndighet anför att de flesta avslagsbesluten grundas på att anställningsförhållande inte har förelegat. Besluten gäller oftast oorganiserade och personer med speciella relationer till arbetsgivaren. Hänvisningsbeslut meddelas i alltmer begränsad omfattning bl. a. på grund av att en förväntad tredskodom inte bedöms föra utredningen framåt. I vissa fall är dock en prövning vid civil domstol eller AD erforderlig. Kronofogdemyndigheten i Lund pekar på att muntlig bevisning som kan bli erforderlig endast kan förebringas i rättegång. Skall länsstyrelsen avgöra sådana tvister efter besvär får man tänka sig ett tillägg till 206 § UL så att överexekutor får möjlighet att höra parter och eventuella vittnen vid domstol. En sådan ordning anser kronofogdemyndigheten i Lund mindre lyckad varför nuvarande ordning bör bestå. Myndigheten frågar vidare varför skillnad i processordningen skall finnas beroende på om tvisten uppstår i en ordinär konkurs eller i en fattigkonkurs. Hänvisningsmöjligheten är vidare en lämplig väg att komma åt de fall då arbetsgivaren och arbetstagaren är i maskopi med varandra.

4.4 Frågor kring den ersättningsgrundande lönefordringen

Flertalet remissinstanser, bl a. *samtliga arbetstagarorganisationer,* tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att lönegarantin skall utvidgas till att omfatta fordran på m ä t n i n g s a r v o d e. *LO* anför att det tidigare rått oklarhet om sådan fordran omfattas av garantin. Det är därför värdefullt att frågan blivit klarlagd på detta sätt. LO upplyser att på Svenska byggnadsarbetareförbundets område förekommer också andra med mätningsarvodet jämförbara avgifter. *Svenska byggnadsarbetareförbundet* anför att enligt avtal med Rörledningsfirmornas arbetsgivareförbund utgår förutom mätningsarvodet en s. k. grundavgift som arbetsgivaren skall dra av tillsammans med mätningsarvodet, innan lön utbetalas. Mätningsarvodet och grundavgiften avser förbundets kostnader för mätningsarbete och/eller utskrift av ackordsräkning och fördelningslista. Avgiften utgör 1,5 % av lönesumman. Vidare är enligt avtal med

Svenska Väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund, det s. k. Sveabundsavtalet, mätningskontoren berättigade till arvode för arbete att fortlöpande granska ackordsöverenskommelser, ackordsräkningar och andra handlingar som utgör underlag för löneutbetalningarna. Arvodet uppgår till 1,5 % av lönesumman. Granskningen är enligt byggnadsarbetareförbundet erforderlig när arbetstagarens lön skall bestämmas. Förbundet anser därför att även fackföreningens fordran på arvode för granskning och kontroll av företagens avlöningsunderlag bör omfattas av garantin. LO stödjer dessa förslag.

Förslaget om utvidgning av lönegarantin till mätningsarvode avstyrks av *arbetsgivar- och företagareorganisationerna, Sveriges advokatsamfund* och *SHIO*. *SAF* anför att det i promemorian åberopade skälet att en arbetstagare i händelse av arbetsgivarens konkurs skulle riskera dubbel betalningsskyldighet inte är hållbart. Innebörden av de överenskommelser som reglerar betalning av mätningsarvoden genom arbetsgivarens försorg är undantagslöst den att betalningen såvitt angår den anställde sker genom arbetsgivarens innehållande av beloppet. Arbetstagaren kan inte åläggas betalningsskyldighet en gång till. En utvidgning i enlighet med förslaget skulle enbart gynna de fackliga organisationerna. Dessa har i likhet med borgenären i allmänhet en möjlighet att bevaka sin fordran i arbetsgivarens konkurs med förmånsrätt. Det utpräglade sociala skäl som betingar lönegarantisystemet beträffande anställda föreligger enligt SAF:s mening uppenbarligen inte med avseende på de fackliga organisationerna. Sveriges advokatsamfund kan inte finna något bärande skäl för förslaget om inte lönegarantins sociala karaktär i lika hög grad borde gälla till förmån för även försäkringspremier för tjänstegruppliv, avgångsvederlag (AMF, AFA m. fl.) och liknande eller i praktiken alla övriga med förmånsrätt enligt 11 § FRL. En sådan utvidgning anser samfundet orealistisk.

Svenska företagares riksförbund anser att statlig lönegaranti bör vara reserverad enbart för de fall då fordran berör enskild person och inga andra möjligheter föreligger att i förväg skapa garantier för framtida fordran. Om företagsinteckning, såsom har föreslagits, får förmånsrätt före löneprivilegiet finns det möjligheter för exempelvis mätningskontor och entreprenörer att i förväg, om så anses nödvändigt, erhålla behövliga säkerheter.

Förslaget att lönegarantin skall omfatta även facklig medlemsavgift tillstyrks eller lämnas utan erinran av majoriteten av remissinstanserna, bl. a. *arbetstagarorganisationerna. Hovrätten för Västra Sverige* anför, att om förslaget till utvidgning av lönegarantin till mätningsarvode och facklig medlemsavgift genomförs, kan ifrågasättas om inte garantin borde omfatta även försäkringspremier som arbetsgivare åtagit sig att inbetala.

Negativa till förslaget är förutom de remissinstanser som avstyrker

förslaget om utvidgning till mätningsarvode *Föreningen Sveriges kronofogdar* och *två kronofogdemyndigheter*. Arbetsgivar- och företagareorganisationerna samt Sveriges advokatsamfund anför samma synpunkter som de framfört beträffande mätningsarvode. *Svenska företagares riksförbund* anser som förut har nämnts att lönegarantin bör reserveras för enskild persons fordran. Förbundet finner förslaget att fackliga medlemsavgifter skall omfattas av garantin felaktigt. Så länge fackföreningarna utgör organisationer med frivilligt medlemskap från de anställdas sida, finns ingen anledning att inrymma fackföreningsavgifter i den statliga garantin. *Kronofogdemyndigheten i Malmö* är tveksam till förslaget och anför, att utvidgningen kan lätt leda till att fackförbunden i förlitan på att avgiften alltid utgår kan underlåta att försöka inkassera beloppen. Någon form av tidsbegränsning bör därför genomföras, t. ex. endast avgift för de tre senaste månaderna före konkursen.

LO föreslår ytterligare utvidgning av garantin. LO anser att även vissa processkostnader bör täckas av lönegarantin. LO ifrågasätter om inte problemet med rättegångskostnader kvarstår även om hänvisningsinstitutet avskaffas, nämligen i de fall en arbetstagare med stöd av sin fackliga organisation besvärar sig över ett negativt beslut, i vart fall om ett ärende förs till hovrätt. Skulle sålunda rättegångskostnader uppkomma, bör dessa enligt LO:s mening omfattas av lönegarantin. LO anser vidare att lönegarantin bör omfatta kostnader för anskaffande av exekutionstitel och för ansökan om utmätning på grund av exekutionstiteln.

RSV och *Svenska elektrikerförbundet* tar upp frågan huruvida 11 § FRL kan anses omfatta arbetstagares fordran på lön, förutom för viss uppsägningstid även för en varseltid av en månad enligt 29 § LAS. RSV framhåller för sin del, att LAS utan tvivel måste gälla även i konkurs och att lagtexten till 11 § FRL i och för sig medger att lön för varselmånaden utgår med förmånsrätt. Vidare framhålls, att förarbetena till LAS inte innehåller något uttalande i den nu aktuella frågan och att man i förarbetena till FRL är restriktiv när det gäller längden av den uppsägningstid som skall vara prioriterande. Därför skulle kunna göras gällande, att varseltiden vid tillämpning av FRL är att betrakta som en preliminär uppsägningstid men att övervägande skäl ändå torde tala för att lön för varselmånaden omfattas av 11 § FRL vid sidan av lön för uppsägningstiden. RSV finner det angeläget att statsmakterna tar ställning till denna tillämpningsfråga.

Svenska elektrikerförbundet anför att uttrycket "annan ersättning" i 11 § FRL vållat en del tillämpningsproblem. Det gäller framför allt hur skadeståndsanspråk som grundas på LAS skall bedömas, t. ex. när skadestånd skall utgå enligt 38 § LAS på grund av att anställd har sagts upp utan saklig grund. Om arbetsgivaren går i konkurs innan

skadeståndet betalas, har det visat sig att oklarhet råder om skadeståndsanspråket skall betecknas som "annan ersättning". I vart fall lär arbetstagaren inte kunna räkna med att få ut något skadestånd om han har en uppsägningstid av sex månader. Om han har en uppsägningstid på exempelvis två månader, kan han då enligt FRL "fylla på" med skadestånd upp till ett belopp som motsvarar sex månaders uppsägningslön frågar förbundet. Förbundet påpekar att i prop. 1974: 88 (s. 201 ff) avvisades en utsträckning av förmånsrätten till att gälla skadestånd enligt 39 § LAS men inget sägs där om skadestånd enligt 38 § LAS. Förbundet anser f. ö. att sexmånadersbegränsningen i 11 § FRL inte längre bör bibehållas.

Promemorians överväganden angående fordran för uppsägningstid i fattigkonkurs behandlas inte eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Undantag härifrån utgör *LO* som ifrågasätter riktigheten av bedömningen att de anställda vilka inte sägs upp går miste om garantibelopp avseende uppsägningslön i det fallet att arbete inte utförs efter konkursbeslutet. Även om det inte uttryckligen skett en uppsägning av anställningsavtalen, måste just den extraordinära omständigheten att fattigkonkurs inträffat tala för att skäl saknas att låta anställningsavtalen bestå. Enligt LO torde man kunna hävda att det av omständigheterna får anses framgå att anställningsavtalen inte längre består och att detta beror på arbetsgivaren. Det skulle eljest kunna leda till orimliga konsekvenser ur såväl social som rättvisesynpunkt. När det gäller de sällsynta fallen i fattigkonkurser då de anställda under viss tid utför arbete trots konkursen utan att uppsägning skett, ställer sig saken enligt LO givetvis något annorlunda, men det kan även i dessa fall hävdas starka sociala och rättviseskäl för uppfattningen att dessa arbetstagare skall tillförsäkras löneskydd enligt LGL.

LO stryker under att vad som nu sagts inte får uppfattas så att LO förespråkar att ett konkursbeslut automatiskt bör innebära uppsägning av anställningsavtal. LO är tvärtom av den uppfattningen att man bör hålla fast vid de regler som i detta hänseende gäller enligt anställningsskyddslagen och rättspraxis. LO anser att man i stället bör söka åstadkomma en lösning av nämnda tillämpningsproblem som från den enskilde arbetstagarens synvinkel ter sig rimlig och rättvis och att detta sker utan avvaktan på den slutliga behandlingen av konkurslagskommitténs framlagda förslag. En situation som i viss mån liknar den förut nämnda kan uppkomma vid ordinär konkurs om konkursförvaltaren fortsätter driften av verksamheten och det senare vid uppsägningstillfället visar sig att de anställdas fordringar på uppsägningslön inte täcks av konkursboets tillgångar. Denna fråga hör samman med frågan huruvida insolventa konkursbon skall försättas i konkurs eller ej. I den frågan hänvisar LO till sitt yttrande över konkurslagskommitténs betänkande om förenklad konkurs, nämligen att om insolventa konkursbon inte kan

försättas i konkurs, så måste dock arbetstagare hos sådana konkursbon tillförsäkras samma skydd som det LGL ger i företagskonkurser.

Den i departementspromemorian intagna ståndpunkten att bibehålla nuvarande avräkningsregler för lönegarantin, som knyter an till 11 § FRL och 13 § LAS, och att i stället inrikta ansträngningarna på att få tillämpningen av reglerna att ske under så enkla former som möjligt lämnas i allmänhet utan erinran av remissinstanserna. Endast *SACO/SR* anser att avräkningsbestämmelserna i 11 § FRL och 13 § LAS bör omprövas. Enligt organisationens mening bör någon avräkning inte ske i lönegarantisammanhang. Avgörande vikt bör i stället läggas vid att arbetsgivaren faktiskt är betalningsskyldig. Det verkar vidare småaktigt att avräkna smärre extrainkomster som en arbetstagare lyckas skaffa sig under uppsägningstiden med tanke på den osäkra situation han totalt sett befinner sig i och de extra utgifter uppsägningen ofta för med sig. Det kan också bli svårt att dra gränsen mellan smärre extraförtjänster och inkomster från stadigvarande anställning. En avräkningsregel kan medföra att arbetstagarna blir trakasserade av arbetsgivaren och kan göra dem obenägna att ta arbete under uppsägningstiden, vilket är olyckligt om arbetskraftsbrist råder inom området. Frånvaron av en avräkningsregel kommer inte heller att drabba övriga arbetstagare, vilket däremot ibland kan bli fallet vid tillämpning av 13 § LAS eftersom företagets lönebetalningsförmåga minskar.

Länsstyrelsen i Örebro län och *två kronofogdemyndigheter* anser det mindre tillfredsställande att arbetstagare inte behöver vara aktiv för att erhålla nytt arbete under uppsägningstiden.

4.5 Utvidgning av garantin till nya personkategorier

Uppfattningen i promemorian att någon utvidgning av lönegarantin till att omfatta underentreprenörsfordringar, som avser underentreprenörens och hans anställdas arbetsinsatser, inte bör komma i fråga delas av remissinstanserna nästan utan undantag. *SHIO* föreslår däremot en begränsad utvidgning till sådana fordringar. Organisationen påpekar att i promemorian anvisas en lösning på problemen att ta reda på lönedelens andel av fordran. Enligt förslaget till ny bokföringslag skall nämligen alla som driver rörelse vara bokföringsskyldiga. Underentreprenören måste ställa sin bokföring till förfogande och denna måste utvisa storleken på lönefordran för att ersättning skall kunna erhållas. De anställda i icke-seriösa företag är skyddade genom att de, om företaget inte kan betala ut lönerna, kan få ersättning genom lönegarantin när den icke-seriöse underentreprenören går i konkurs. De illojala icke-seriösa företagare som blivit egna företagare för att slippa beskattning och andra förpliktelser kommer nämligen inte i åtnjutande av löne-

garantin, då de inte torde kunna visa sina anspråk genom tillfredsställande bokföring. Enligt SHIO:s uppfattning är det skillnad mellan stora och små underentreprenörer då det gäller behovet av ett skydd mot huvudentreprenörens konkurs. Medan små underentreprenörer vanligen bara arbetar med en eller högst två—tre entreprenader samtidigt, garderar sig den store genom att samtidigt ha ett flertal entreprenader. En annan skillnad av betydelse i detta sammanhang är att den lille underentreprenörens situation socialt och ekonomiskt har många likheter med den anställdes. SHIO anser det rimligt att en utvidgad lönegaranti endast skall gälla för underentreprenörer då löneandelen av deras fordran överstiger en viss procent av underentreprenörens lönesumma under året före den aktuella konkursen. Hur stor denna procentsats skall vara bör närmare utredas. Även med den av SHIO föreslagna utvidgningen av lönegarantin kommer underentreprenören fortfarande att stå en betydande affärsrisk vid tecknande av underentreprenadkontrakt, bl. a. för fordran på levererat material. Enligt SHIO undviker man genom förslaget flertalet onödiga konkurser.

Förslaget att lönegarantin skall utvidgas till att omfatta underhållsberättigads fordran på underhållsbidrag tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna.

4.6 Övriga frågor

Några remissinstanser tar upp också andra frågor angående lönegarantisystemet än dem som behandlats i departementspromemorian. Sålunda vänder sig *Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges advokatsamfund, SACO/SR* och *kronofogdemyndigheten i Skövde* mot den nuvarande maximeringsregeln i 2 § LGL. De hänvisar till att enligt förslag i betänkandet (Ds Ju 1975: 4) Löneprivilegium och förmånsrätt för företagsinteckning löneprivilegiet skall avskaffas. De anser att maximigränsen skall slopas. Advokatsamfundet och SACO/SR föreslår med hänvisning till sina remissyttranden över nyss nämnda betänkande att, om någon maximering bör vara kvar, bör gränsen sättas vid 15 basbelopp. Föreningen Sveriges kronofogdar erinrar om att maximiregeln tillkom för att förebygga missbruk av garantin. Föreningen menar att regeln inte i någon väsentlig grad kan försvåra missbruk. Kronofogdemyndigheten i Skövde anför att, om en arbetstagare i undantagsfall skulle kunna göra gällande större fordran än vad som motsvarar fem basbelopp, förefaller det ohemult att han på grund av maximeringsregeln tvingas till förlust i konkursen medan övriga löneborgenärer erhåller full utbetalning. De ekonomiska konsekvenserna av regelns slopande torde enligt kronofogdemyndigheten bli små.

Svenska kommunalarbetareförbundet tar upp en fråga om lönegarantiavgiften. Förbundet anser att, eftersom konkurser bland

offentligtägda företag måste betraktas som synnerligen ovanliga, bär dessa företag en oproportionerligt stor del av kostnaderna för lönegarantin. Slutligen tillägger förbundet att om antalet konkurser även i fortsättningen utvecklas enligt den trend promemorian redovisar bör en revidering av systemet övervägas.

RSV anför att extra anslag kommer att erfordras för den specialutbildning avseende nya arbetsrutiner och arbetsrättsliga spörsmål som inte ryms inom den ordinarie fackutbildningens ram.

5 Föredraganden

5.1 Allmänna synpunkter

Lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs (LGL) trädde i kraft den 1 januari 1971. Den innebär i korthet att staten svarar för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs. De fordringar som omfattas av lönegarantin är lönefordringar med förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970: 979), FRL, pensionsfordringar med förmånsrätt enligt 11 eller 12 § FRL[1], konkursansökningskostnader samt sådana konkurskostnader som avses i 188 § konkurslagen (1921: 225), KL. Prövningen av lönegarantianspråk ligger hos kronofogdemyndigheten när fråga är om konkurs som handläggs enligt 185 § KL, s. k. fattigkonkurs, och hos konkursförvaltaren i ordinär konkurs (förvaltarkonkurs). Garantibelopp betalas ut av länsstyrelsen efter underrättelse från kronofogdemyndigheten resp. konkursförvaltaren. I fråga om utbetalat belopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Lönegarantin är begränsad till fem basbelopp såvitt avser fordran med förmånsrätt enligt 11 § FRL men är i övrigt obegränsad. Den finansieras genom arbetsgivaravgifter. Dessa förs till en fond som förvaltas av kammarkollegiets fondbyrå och varifrån länsstyrelserna rekvirerar medel för utbetalningar. Tillämpningsföreskrifter till LGL återfinns i kungörelsen (1970: 745) om statlig lönegaranti vid konkurs (LGK). Dessutom har riksskatteverket (RSV) med stöd av bemyndigande i kungörelsen utfärdat närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna i LGK om länsstyrelses och kronofogdemyndighets handläggning av lönegarantiärende samt en arbetsbeskrivning för kronofogdemyndighet vid handläggning av sådant ärende.

Frågor om ändringar i reglerna för lönegarantin väcktes i september 1973 av LO och TCO i en gemensam skrivelse till chefen för dåvarande inrikesdepartementet. Organisationerna framhöll i skrivelsen att LGL inneburit en avsevärt förbättrad lönetrygghet för arbetstagare som drabbas av arbetsgivares konkurs. Trots detta hade emellertid vissa olägenheter visat sig förekomma i samband med lönegarantiärendenas handläggning. Sålunda klagade organisationerna på långa handläggningsti-

[1] När här och i det följande 11 eller 12 § FRL nämns avses den lydelse paragraferna har före den 1 januari 1976.

der i såväl fattig- som förvaltarkonkurser. Vidare tog organisationerna upp frågor om rätt svarande och rättegångshinder som kan uppkomma när arbetstagaren har hänvisats att stämma arbetsgivaren till domstol. Slutligen hemställde LO och TCO att garantin skulle utvidgas till att omfatta rättegångskostnader i sådan hänvisningsprocess. I motioner i riksdagen har också väckts frågor om justeringar i reglerna om lönegarantin.

Lönegarantisystemet har nu tillämpats i snart fem år. Det är därför naturligt att sammanfatta erfarenheterna av systemet och göra de ändringar i det som är motiverade. I februari 1974 tillsatte jag en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet med uppgift att se över lönegarantisystemet och föreslå de ändringar som behövs. Resultatet av detta utredningsarbete har i april 1975 redovisats i en departementspromemoria (Ds A 1975: 4) Översyn av lönegarantisystemet vid konkurs.

I promemorian framhålls att lönegarantireformen har inneburit en avgörande trygghetsfaktor för arbetstagare, både organiserade och oorganiserade, som drabbas av arbetsgivares konkurs. Lagstiftningens betydelse framträder främst i fattigkonkurser där tidigare någon betalning ur konkursboet över huvud taget inte kunde påräknas. Farhågorna för att reformen skulle medföra en ökning av antalet konkurser har inte besannats. Inkomsterna och utgifterna för lönegarantifonden har stämt någorlunda väl överens med de beräkningar som gjordes vid reformens tillkomst. Erfarenheterna av lönegarantisystemet är enligt promemorian i huvudsak goda. Vissa detaljer i systemet bör emellertid ändras.

Departementspromemorian innehåller förslag som syftar till att nedbringa handläggningstiderna i såväl fattig- som förvaltarkonkurser. Förslagen innebär att man i viss utsträckning frikopplar handläggningen av lönegarantiärendena från det formbundna och, i detta sammanhang, relativt långsamma konkursförfarandet. Möjlighet till kraftigare sanktioner mot tredskande konkursgäldenär föreslås bli införd. Vidare föreslås att den nuvarande ordningen att hänvisa arbetstagaren att väcka talan vid domstol, om lönefordran är tvistig, slopas. I promemorian föreslås också utvidgningar av lönegarantin till bl. a. mätningsarvode och facklig medlemsavgift som arbetsgivaren har innehållit av arbetstagares lön. Vidare behandlas frågan om utvidgning av lönegarantin till vissa underentreprenörsfordringar. Vissa av förslagen i promemorian nödvändiggör ändringar i främst LGL och KL. Andra påkallar endast ändringar i LGK, vilka det ankommer på regeringen att ta ställning till, eller i de tillämpningsföreskrifter som RSV har bemyndigats att utfärda. I det följande avser jag att behandla de frågor som måste underställas riksdagen, medan jag redogör för övriga frågor upplysningsvis och i den mån det behövs för sammanhanget.

Förslagen i promemorian har remissbehandlats. De har fått ett genomgående välvilligt mottagande av remissinstanserna. Liksom i prome-

morian betonas nödvändigheten av att utbetalning av lönegarantimedel till arbetstagarna sker snabbare än f. n. De förslag som har lagts fram i detta avseende tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Det förekommer bland remissyttrandena visserligen ett mindre antal invändningar samt vissa påpekanden och tillägg men de avser oftast praktiska frågor vid tillämpningen och berör mera bestämmelser i LGK och RSV:s tillämpningsföreskrifter än lagstiftningsfrågorna.

Jag delar promemorians och remissinstansernas uppfattning att erfarenheterna av lönegarantisystemet har varit i huvudsak goda. Som har framhållits utgör lönegarantin en betydelsefull trygghetsfaktor för arbetstagare som drabbas av arbetsgivares konkurs. Alla åtgärder bör självfallet också vidtas för att förbättra systemet.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att de ändringar som föreslås i promemorian bör göra det möjligt att få snabbare och effektivare handläggning av lönegarantiärendena. Jag delar också uppfattningen att ändringarna i lönegarantisystemet bör genomföras nu. Starka sociala skäl talar härför. När det gäller de lagtekniska frågorna vill jag anmäla att jag på några punkter förordar en något annan lösning än den som har föreslagits i promemorian. Jag återkommer till dessa frågor i det följande.

5.2 Tiden för utbetalning av lönegarantimedel

I promemorian konstateras att handläggningstiderna i lönegarantiärendena i regel blivit betydligt längre än de tider som förutsattes vid reformens genomförande, nämligen en à två månader vid fattigkonkurser och ca tre månader vid förvaltarkonkurser. Bl. a. har förutsättningen att kronofogdemyndigheten vid fattigkonkurser skulle få kännedom om löneanspråk i nära anslutning till konkursbeslutet visat sig brista. I ca 28 % av särskilt undersökta fall har tidsåtgången från konkursbeslutet varit en à två månader och i ca 30 % av fallen mer än två månader. Den egentliga handläggningstiden hos kronofogdemyndigheten har uppgått till högst en månad i ca 20 %, en à två månader i ca 25 %, två à tre månader i ca 20 % och mer än tre månader i ca 35 % av ärendena. En undersökning hos länsstyrelsen i Stockholms län för tiden september—december åren 1971—1974 visar att det dröjt högst tre månader i ca 3 %, tre à fyra månader i ca 10 %, fyra à fem månader i ca 35 % och mer än fem månader i ca 52 % av ärendena från konkursbeslutet tills underrättelse från förvaltare enligt 6 § LGL kommit in till länsstyrelsen. Handläggningstiderna hos länsstyrelserna torde, utom hos länsstyrelsen i Stockholms län, inte ha överstigit den tid om högst en vecka som RSV har angett i sina tillämpningsföreskrifter. I Stockholm har flertalet ärenden i regel klarats av inom två veckors tid. Orsakerna till dröjsmålen är enligt promemorian många. Bl. a. kan upprättandet av bouppteckning

och dess beedigande försenas, konkursgäldenären vägra samarbete eller vara oanträffbar, andra personer som har upplysningar att lämna vara svåranträffbara och utredningen kompliceras av skilda skäl, såsom bristande bokföring. Vidare kan förvaltare dröja med underrättelse till länsstyrelsen i avvaktan på eventuell förskottsbetalning etc.

I promemorian påpekas att 11 § LGL gör det möjligt för arbetstagarorganisationerna att förskottera medel till arbetstagarna. Organisationerna har dock, närmast av principiella skäl, varit ovilliga att medverka på detta sätt. Tanken på att göra det möjligt för arbetstagarna att överlåta rätt till garantimedel till kreditinstitut förkastas i promemorian. De skäl, t. ex. riskerna för underpris, som vid lönegarantireformens tillkomst anfördes mot en sådan möjlighet är alltjämt giltiga. Det föreslås att det principiella förbudet mot överlåtelse i 11 § LGL behålls och att ansträngningarna i stället inriktas på att skapa ett effektivare och mindre tidskrävande förfarande. Promemorians förslag har på något undantag när godtagits av remissinstanserna.

För egen del anser jag att det skulle innebära risker för arbetstagarna om man utvidgade möjligheterna att överlåta rätt till garantimedel. Jag vill i denna fråga hänvisa till vad som anfördes vid lönegarantireformens tillkomst (prop. 1970: 201 s. 39—41, 71, 1LU 1970: 79 s. 29). I stället bör man såsom har föreslagits söka andra lösningar. Åtgärder som innebär effektivare och framför allt enklare och snabbare handläggning av lönegarantiärendena bör i första hand övervägas.

För att lönegarantiärenden skall kunna tas upp av kronofogdemyndighet snabbare än f. n. föreslås i promemorian en rad åtgärder. En del av dessa är avsedda att vidtas inom ramen för de nuvarande lagreglerna, t. ex. genom ändringar i LGK, i föreskrifter av RSV m. m. och en del innebär ändringar i nuvarande lagstiftning. I sistnämnda hänseende föreslås vissa ändringar i reglerna i KL om inledande av konkursförfarandet. Sålunda bör gäldenären, om han själv söker sig i konkurs, i den förteckning som bör bifogas ansökan uppge i vad mån skuld avser lön eller pension. Vidare föreslås att gäldenär anmanas att i föreskriven förklaring över borgenärs konkursansökan anmäla varje borgenär med förmånsrätt enligt 11 och 12 § FRL och borgenärens adress. Med stöd av dessa uppgifter kan konkursdomaren — i de fall gäldenären lämnat begärda uppgifter — genast anmäla dem till kronofogdemyndigheten. I promemorian föreslås att bestämmelser enligt det sagda tas in i 8 och 13 §§ KL. Det påpekas att om gäldenären bestrider borgenärs konkursansökan och frågan hänskjuts till rätten bör gäldenären vid inställelse i rätten tillfrågas om sina löne- och pensionsborgenärer.

De nu redovisade förslagen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Någon remissinstans vill gå ännu längre och föreslår att borgenär bör vara skyldig i konkursansökan att ange om gäldenären är företagare samt namnen på eventuellt kända löneborgenärer.

Några av de remissinstanser som tillstyrker förslagen påpekar att man inte bör hysa alltför stora förhoppningar på effekterna av reglerna eftersom en gäldenär som söks i konkurs ofta inte är samarbetsvillig. En remissinstans anser det tveksamt om gäldenären bör påläggas den föreslagna skyldigheten innan han har försatts i konkurs.

För egen del ser jag saken på följande sätt. Förslagen ligger i linje med strävandena att ge kronofogdemyndigheten upplysning om lönegarantianspråken så tidigt som möjligt. Man bör därför pröva även möjligheterna att på konkursansökningsstadiet söka skapa bättre underlag för bl. a. en snabb underrättelse från konkursdomaren till kronofogdemyndigheten om löne- och pensionsfordringar. Effekten av regler av det slag som har föreslagits i promemorian är emellertid beroende av gäldenärens samarbetsvilja. Någon direkt påföljd av att gäldenär underlåter att exempelvis i sådan förteckning över tillgångar och skulder som fogas vid konkursansökan specificera löne- och pensionsskulder drabbar honom inte enligt KL:s regelsystem. Det synes inte heller vara en lämplig ordning att införa tvångsregler som skulle ta sikte på en situation där det alltjämt är ovisst om konkurs kommer att beslutas eller inte. Detta gäller naturligen i än högre grad beträffande det fallet att gäldenären avkrävs förklaring över borgenärs konkursansökan.

Med hänsyn till det anförda föreslår jag efter samråd med chefen för justitiedepartementet att man väljer en något annan metod än enligt promemorian för att realisera förslagen. Vad gäller de föreslagna ändringarna i 13 § KL förordar jag att föreskrifter med motsvarande innehåll utfärdas i administrativ ordning. Dessa föreskrifter har nämligen företrädesvis karaktär av handlingsregler riktade till konkursdomaren. I likhet med konkurslagskommittén anser jag att rättens föreslagna roll vid gäldenärens inställelse i konkursansökningsmålet bör regleras i författning. Också bestämmelsen härom bör i konsekvens med vad jag nyss har sagt meddelas i administrativ ordning. Frågan om ändring i 8 § KL bör lämpligen prövas i samband med de överväganden som f. n. pågår inom justitiedepartementet på grundval av konkurslagskommitténs betänkande (SOU 1975: 6) Förenklad konkurs m. m. Genom de här redovisade lösningarna tillgodoses i allt väsentligt önskemålet att kunna få tillgång till uppgifter om lönegarantianspråk redan på konkursansökningsstadiet. Samtidigt följer man det lagtekniska mönster som är vägledande vid den pågående reformeringen av konkurslagstiftningen.

Enligt promemorian är de behandlade förslagen inte tillräckliga. Andra åtgärder måste till för att kronofogdemyndighet så snabbt som möjligt skall bli underrättad om löne- och pensionsanspråken. Det föreslås att gode mannen i fattigkonkurs skall vara skyldig att anmäla löne- och pensionsskulder till kronofogdemyndigheten så snart de kommer till hans kännedom under arbetet med boupptecknigen. Vidare bör gode mannen vara skyldig att i boupptecknigen alltid beröra frågan om löne-

fordringar förekommer i konkursen. Bestämmelser i enlighet med det anförda föreslås bli intagna i 185 § första stycket KL.

Den föreslagna ändringen i 185 § KL har mottagits positivt av flertalet remissinstanser. Även jag anser att den bör genomföras. Som påpekas i promemorian kommer, om konkursdomaren, kronofogdemyndigheten och gode mannen agerar i enlighet med det anförda, lönegarantiärende som regel inte längre att väckas hos kronofogdemyndigheten först genom översändande av bouppteckning. Med hänsyn till kronofogdemyndighetens utredningsarbete bör emellertid såsom har föreslagits avskrift av bouppteckningen även i fortsättningen översändas till myndigheten. Detsamma gäller viss uppgift om löne- och pensionsskuld vid övergång från ordinär konkurs till fattigkonkurs. Bestämmelser härom bör meddelas i administrativ ordning. Jag avser att senare föreslå regeringen att meddela sådana bestämmelser.

Den nuvarande möjligheten att genom bötessanktionen tvinga en samarbetsovillig gäldenär att medverka, är enligt promemorian otillräcklig. I stället föreslås, efter förebild från 94 § KL, bestämmelser i LGL om att hämtning och häktning skall få användas mot gäldenär som underlåter att fullgöra sin uppgiftsskyldighet. Hämtning och häktning skall beslutas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Hämtning och häktning enligt 94 § KL och enligt LGL bör samordnas. Förfarandet vid hämtning och häktning enligt LGL föreslås vara detsamma som enligt KL men kostnaderna för åtgärderna bör alltid utgå av allmänna medel. På grund av det anförda föreslås i promemorian dels vissa ändringar i 8 § LGL och 10 § LGK, dels upphävande av 22 § LGK och dels att det i konkursförordningen införs bestämmelser varigenom konkursdomaren åläggs att samordna hämtnings- och häktningsaktioner från gode mannen och kronofogdemyndigheten.

Förslagen om hämtning och häktning av tredskande gäldenär har godtagits eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser tillstyrker att hämtning skall kunna ske men avstyrker förslaget om häktning. Någon vill ha kvar bötessanktionen vid sidan av de nya tvångsåtgärderna. JK är tveksam till att använda så starka medel för det jämförelsevis begränsade syftet att påskynda utredningen. Svea hovrätt motiverar sitt avstyrkande av förslagen med att det redan nu finns möjlighet att vidta sådana tvångsåtgärder på begäran av bl. a. den gode mannen.

Enligt min mening är den nuvarande sanktionen mot en gäldenär som undandrar sig att medverka i detta sammanhang alltför svag och ofta verkningslös. För att få bättre effekt av de tidigare föreslagna reglerna behövs kraftigare sanktioner. Redan nu finns möjligheter med stöd av 94 § KL att ingripa mot tredskande gäldenär för att få honom att lämna uppgifter till konkursbouppteckningen. Den uppgiftsskyldighet som åvilar honom i lönegarantisystemet är av samma slag. Jag finner därför att

det är både ändamålsenligt och rationellt att samma möjligheter till tvångsåtgärder finns i detta system. I likhet med vad konkurslagskommittén har anfört i sitt remissyttrande finner jag det vara av värde att regler härom finns i LGL. Jag förordar därför att bestämmelser om hämtning och häktning införs i lagen. Det kan tilläggas att frågan om tvångsmedel kan komma i ett nytt läge i samband med att förslag läggs fram av konkurslagskommittén rörande den fortsatta revisionen av KL.

Departementspromemorian tar också upp frågan om en frikoppling av kronofogdemyndighetens prövning av lönegarantianspråk från boupptecknin och edgång i fattigkonkurs. I promemorian anförs att den bindning till boupptecknin och edgången, som man utgått från vid LGL:s tillkomst, är olycklig. Erfarenheten visar nämligen att det är vanligt att sena utbetalningar just beror på dröjsmål med edgångssammanträde. Därför skulle det vara till fördel om kronofogdemyndighetens utredningsarbete kunde frigöras från boupptecknin och edgången. I de fall anmälda löneanspråk uppgår till mera betydande belopp och utredningen hos kronofogdemyndigheten inte ger en tillräckligt entydig bedömning bör enligt promemorian gäldenärens edgång avvaktas även i fortsättningen. Detsamma gäller fall då anledning förekommer att misstänka försök till missbruk av lönegarantisystemet. Sammanfattningsvis framhålls i promemorian att utredningsarbetet bättre än f. n. bör anpassas till förhållandena i det särskilda fallet. I promemorian föreslås därför ingen annan ändring i författningshänseende än en jämkning i 10 § LGK om utredningsarbetet och i 11 § samma kungörelse om kronofogdemyndighetens skyldighet att närvara vid edgången. Bestämmelserna i 7 § LGL om att konkursdomaren skall underrätta kronofogdemyndigheten om tid för edgången samt bestämmelserna i 7 § LGK om samråd och om besked om avslutning eller fortsatt handläggning enligt 185 § 5 KL föreslås stå kvar. Betydligt viktigare än författningsjusteringar är enligt promemorian att ändringarna i utredningsarbetet får slå igenom i RSV:s arbetsbeskrivning och de formulär som används.

Departementspromemorians förslag i dessa frågor har mottagits positivt av remissinstanserna. Det påpekas att ett system som det här redovisade redan tillämpas i Stockholm och Malmö. Även jag anser att den föreslagna ordningen är lämplig och ändamålsenlig. Som har framhållits i flera remissyttranden och särskilt från kronofogdehåll inrymmer lagstiftningen två moment som är svåra att förena, nämligen kravet på snabb handläggning och kravet på noggrannhet med hänsyn till risken för missbruk. Enligt min mening bör de övriga förslag som har lagts fram i promemorian och ett utredningsarbete efter den modell som skisseras där medverka till att man får en lämplig avvägning mellan dessa krav. Som anförs i promemorian behöver någon ändring inte göras i LGL. Jag avser att föreslå regeringen att bestämmelser med i huvudsak det innehåll som anges i promemorian tas in i LGK. Enligt

vad jag har inhämtat förbereder RSV ändringar i arbetsbeskrivningen och i berörda formulär. Några ytterligare åtgärder från regeringens sida synes inte påkallade i dessa frågor. Det bör tilläggas att det är viktigt att, vilket har påpekats i promemorian och av RSV, den personal hos kronofogdemyndigheter och länsstyrelser som handlägger lönegarantiärenden får erforderlig utbildning för att lösa sina arbetsuppgifter. Det ankommer på RSV att som hittills svara för denna utbildningsverksamhet.

I anslutning till det nyss anförda vill jag för kännedom i korthet redogöra för vad som anförts i promemorian och remissyttrandena om arbetstagarnas medverkan i lönegarantiärendena. En aktiv medverkan från arbetstagaren är enligt promemorian naturlig eftersom det är arbetstagarens eget anspråk som skall tillgodoses. Det föreslås bl. a. att arbetstagaren i ansökan skall på heder och samvete bekräfta riktigheten av vissa relevanta uppgifter, såsom att han har varit anställd hos gäldenären den aktuella tiden, huruvida han varit sjukskriven, huruvida han eller närstående äger del i företaget etc. Några remissinstanser har framhållit att ofullständiga uppgifter från arbetstagarna inte sällan fördröjer handläggningen av ärendena. LO och TCO anser att kronofogdemyndighet och konkursförvaltare vid tveksamhet skall vara skyldig att kontakta vederbörande arbetstagares organisation. Om uppgifter om lönegarantianspråk lämnats av annan än arbetstagaren, bör skyldighet föreligga att tillställa arbetstagaren kopia av underrättelsen till länsstyrelsen. En remissinstans ifrågasätter lämpligheten av att löneborgenär förpliktas styrka sin lönefordran på föreslaget sätt utan att skyldigheten fastlås i lag eller annan författning.

Det är självfallet angeläget att ta till vara alla de praktiska möjligheter som finns för att få snabbare utbetalningar. Samtidigt bör man som jag förut har framhållit söka förhindra försök till missbruk. Båda dessa önskemål tillgodoses om arbetstagaranmälningarna utformas på det sätt som har föreslagits i promemorian. Skyldigheten att bekräfta riktigheten av relevanta uppgifter för att få ut betalning enligt den statliga garantin behöver inte fastslås i LGL. Däremot kan det vara anledning att överväga en bestämmelse härom i LGK.

För att få snabbare utbetalningar i ordinära konkurser föreslås i promemorian en partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet. F. n. kan förvaltaren påkalla utbetalning enligt garantin hos länsstyrelsen först sedan bevakad fordran har blivit utdelningsgill. I promemorian föreslås att konkursförvaltaren snarast efter konkursbeslutet skall underrätta länsstyrelsen om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen är klar. Under samma förutsättning bör underrättelse lämnas även beträffande annan fordran. Har underrättelse lämnats skall fordran anses som bevakad i konkursen och utdelningsgill. Inte heller staten skall behöva bevaka den övertagna fordringen. Den

skall då kunna angripas endast genom klander av utdelningsförslag i konkursen.

Förslaget har fått ett positivt mottagande av flertalet remissinstanser. Flera remissinstanser förordar i princip att lönegarantiutbetalningarna helt frikopplas från konkursförfarandet både när det gäller förvaltarkonkurser och fattigkonkurser. För detta talar enligt dessa remissinstanser två faktorer. Den ena är det förslag om förenklad konkurs som f. n. bereds inom justitiedepartementet, den andra är förslaget om nedflyttad förmånsrätt för löne- och pensionsfordringar. En remissinstans anför att förslaget är en halvmesyr som nödvändiggör genomgripande ändringar i KL:s allmänna regler om anmärkning, bevakning och klander av utbetalning.

Det är enligt min mening angeläget att utbetalningarna enligt garantin i förvaltarkonkurserna sker betydligt snabbare än nu. Som har påpekats i promemorian sker utbetalningen till löneborgenärerna i många fall förskottsvis av konkursboets egna medel med stöd av 143 § KL. Om förslaget om nedflyttning av löneprivilegiet i förmånsrättshänseende genomförs, kommer med all sannolikhet förskottsbetalningar enligt 143 § KL att minska avsevärt. I stället kommer den statliga lönegarantin att få utnyttjas. Detta gör det än mer angeläget att man skapar möjligheter till snabbare utbetalningar. En total frikoppling från bevakningsoch anmärkningsförfarandet kan synas fördelaktig men inrymmer som bl. a. konkurslagskommittén har anfört en rad svårlösta problem. Frågan är om inte den bör tas upp i ett större sammanhang. Kommittén har också anfört att den under sitt fortsatta arbete med översyn av 5 kap. KL kan komma in på frågan om en total frikoppling.

I likhet med flertalet remissinstanser finner jag att den föreslagna ordningen med underrättelser från förvaltaren om klara fordringar i nära anslutning till konkursutbrottet innebär en smidig lösning av de redovisade problemen. Den medför att arbetstagares fordran på ersättning för uppsägningstid kan bli infriad i rätt tid oavsett om konkursboet har medel att själv betala eller inte. Samtidigt kan den nya ordningen tillgodose ett från advokathåll framfört önskemål att förvaltaren skall kunna driva konkursföretaget under uppsägningstiden även om konkursboet saknar medel till de anställdas löner.

En särskild fråga av både praktisk och konkursrättslig natur i detta sammanhang är huruvida en partiell frikoppling från bevaknings- och anmärkningsförfarandet bör ske. En frikoppling innebär enligt förslaget att arbetstagaren skall slippa bevaka sådan fordran som omfattas av underrättelsen från konkursförvaltaren. Risken finns emellertid att arbetstagaren underlåter att bevaka fordran som han men inte förvaltaren anser vara klar. Om bevakning uteblir kan arbetstagaren drabbas av rättsförlust. En partiell frikoppling medför också vissa tekniska problem i fråga om utformningen av de allmänna reglerna om konkursför-

farandet i KL och konkursförordningen. Härtill kommer att systemet med bevakning f. n. är föremål för omprövning när det gäller mindre konkurser som handläggs enligt de ordinära förfarandereglerna. Mot bakgrund av det anförda kan det ifrågasättas om inte samma resultat som man velat nå med den i promemorian föreslagna ordningen kan nås med en tekniskt mindre ingripande lösning, som också kan ha fördelar både för löntagarna och för konkursförvaltaren.

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet förordar jag följande lösning. Det principiella kravet på att fordran skall vara bevakad för att utbetalning enligt lönegarantin skall få ske bör bibehållas. Liksom enligt förslaget skall konkursförvaltaren snarast efter konkursbeslutet underrätta länsstyrelsen om fordran på uppsägningslön i den mån fordringen enligt hans bedömning är klar. Underrättelse bör även lämnas om annan fordran som är klar. För att länsstyrelsen skall kunna betala ut garantimedel så snabbt som möjligt, måste bevakningsförfarandet gå betydligt snabbare än f. n. Det bör påpekas att KL inte uppställer något hinder mot att bevakning sker omgående efter konkursbeslutet. Den smidigaste lösningen i detta fall är att konkursförvaltaren samtidigt som han underrättar länsstyrelsen om fordran som är klar för arbetstagarens räkning bevakar fordringen hos konkursdomaren. Detta kommer inte att medföra något nämnvärt merarbete för förvaltaren, eftersom underrättelsen till länsstyrelsen innehåller samma uppgifter som behövs för bevakningen. Bevakning kan därför ske genom att förvaltaren använder två kopior av underrättelsen med påteckning om att de avser bevakning. Självfallet bör förvaltaren vara skyldig att samtidigt underrätta arbetstagaren om bevakningen. Även här bör man kunna utnyttja metoden med en kopia.

Genom den här angivna lösningen uppnår man samma effektivitet som med promemorieförslaget. Fördelen med den aktuella lösningen är att man inte behöver göra något ingrepp i principerna för konkursförfarandet. Härigenom kan också eventuella jävsfrågor bli avgjorda inom ramen för den nuvarande anmärkningsproceduren och alltså på ett tidigare stadium än enligt den ordning som föreslås i promemorian. Där skall nämligen sådana frågor avgöras först efter klander av utdelningsförslaget, vilket medför att konkursens avslutande fördröjs. Skulle vid tillämpningen av den av mig skisserade ordningen arbetstagaren av misstag bevaka samma fordran som konkursförvaltaren har bevakat för arbetstagarens räkning, kan rättelse lätt ske exempelvis genom att förvaltaren gör anmärkning om dubbelbevakning.

Betraktas den här skisserade lösningen ur konkursteknisk synvinkel kan konstateras att den innebär att man till viss del ersätter reglerna om bevakning i 101 § KL med en bestämmelse i LGL. Arbetstagarens bevakningsåliggande enligt 101 § KL för övriga fordringar kvarstår. Skyldighet för konkursförvaltaren att agera för vissa borgenärers räk-

ning är ingen nyhet i KL (jfr 70 § fjärde stycket samma lag). Förvaltaren har kvar sin ställning som företrädare för konkursboet. Det åligger honom därför bl. a. att göra anmärkning mot bevakad fordran, även mot sådan fordran som han själv bevakat för arbetstagares räkning. Jag utgår dock från att förvaltaren endast i undantagsfall kommer att behöva framställa anmärkning mot sådan fordran.

Med hänvisning till det anförda förordar jag att det i promemorian framlagda förslaget genomförs med de ändringar som jag här har redogjort för.

I anslutning till vad jag nyss har anfört bör närmare övervägas frågan om på vilka fordringar som den nya ordningen bör tillämpas. Enligt promemorian är det i första hand lön och annan ersättning för uppsägningstid som är det utan tvivel viktigaste anspråket. Övriga anspråk är enligt promemorian som regel inte så lätta att fastställa att de utan vidare kan behandlas på samma sätt. Beträffande exempelvis semester- och ackordsanspråk torde i allmänhet gälla, att uträkningen av dem är ganska komplicerad. Det är inte heller lika angeläget att arbetstagarna får fordringar av detta slag snabbt infriade. Det synes därför vara lämpligt att man, åtminstone t. v. behåller den nuvarande ordningen. Undantagsvis lär emellertid också dessa slags löneposter vara enkla att fastställa. I promemorian nämns exempel härpå. Förvaltaren bör enligt promemorian därför vara berättigad men inte skyldig att genast efter konkursutbrottet eller under den närmaste tiden därefter underlätta länsstyrelsen om sådan fordran för utbetalning av garantimedel. Förvaltarens beslut skall inte kunna överklagas.

En remissinstans vänder sig mot uttalandet i promemorian att det inte är lika angeläget att semesterlöns- och ackordsanspråk blir så snabbt infriade.

Bakom promemorians lösning ligger självfallet tanken, att det är uppsägningslönen som har störst betydelse för arbetstagarens fortsatta försörjning. Denna fordran är i allmänhet också lättast att fastställa. Det är därför lämpligt att i lagtexten slå fast att fordran på uppsägningslön genast måste granskas av konkursförvaltaren. I en del branscher kan emellertid ackordsersättningarna ha en dominerande betydelse för arbetstagarens försörjning. Detta bör självfallet beaktas av förvaltarna och de bör i dessa fall se till att sådana anspråk tillgodoses snabbt i den mån de är klara. I övrigt gäller att alla poster som är klara bör anmälas till länsstyrelsen. De fackliga organisationerna får förutsättas biträda sina medlemmar i dessa frågor. De synpunkter på utbetalning av bl. a. semesterlönsanspråk som har anlagts under remissbehandlingen bör kunna tillgodoses inom ramen för de föreslagna bestämmelserna.

En remissinstans har ifrågasatt om inte kronofogdemyndigheten bör kontrollera konkursförvaltaren. Enligt min mening bör med hänsyn till att lönegarantisystemet alltjämt är knutet till konkursförfarandet och

till att särskilda regler om förvaltarens ansvar finns i KL en särskild ordning för granskning av förvaltarna inte införas i lönegarantisystemet. Det bör påpekas att staten oftast är borgenär i ordinär konkurs på grund av skattefordringar. Därvid företräds staten som regel av kronofogdemyndighet. Om anledning till det förekommer kan myndigheten på grund härav biträda förvaltaren. Detta kan gälla exempelvis det fall att förvaltaren, som förmenar att ett framställt löneanspråk är oriktigt, inte anser att konkursboet har resurser att inför tingsrätten bestrida det. Om löneanspråk har underkänts i jävstvist eller om klandertalan mot utdelningsförslag sedermera bifalles, kan arbetstagaren bli återbetalningsskyldig för uppburet lönegarantibelopp endast enligt reglerna i 12 § LGL.

Jag delar den uppfattning som RSV har fört fram under remissbehandlingen att det bör göras ett tillägg till 5 § av innehåll att utbetalning med anledning av underrättelse enligt 6 § första stycket första och andra meningen får ske utan hinder av att konkursbeslutet inte vunnit laga kraft. Bestämmelsen nödvändiggör ett tillägg till bestämmelserna om återbetalningsskyldighet i 12 §. Till frågan om den närmare utformningen av bestämmelserna återkommer jag i specialmotiveringen.

5.3 Hänvisning eller besvär

Har löne- eller pensionsanspråk anmälts hos kronofogdemyndigheten och bestrider arbetsgivaren att arbetstagaren har fordran helt eller delvis samt framgår det inte vid myndighetens prövning att fordringen föreligger, skall enligt 9 § LGL myndigheten hänvisa arbetstagaren att inom en månad väcka talan mot arbetsgivaren. Underlåter arbetstagaren detta förlorar han sin rätt till betalning enligt garantin. Finner kronofogdemyndigheten i annat fall att fordran inte omfattas av garantin skall myndigheten meddela avslagsbeslut och sedan får arbetstagaren föra talan mot beslutet genom besvär enligt reglerna i utsökningslagen om klagan över utmätning. Mot hovrätts beslut får talan emellertid inte föras.

Enligt promemorian har utbetalning av garantimedel under de första tre åren av lönegarantisystemets giltighetstid inte skett i 13 % av ärendena. Därav har 4 % föranlett hänvisningar och 9 % avslagsbeslut. Enligt promemorian synes systemet med överklagande genom besvär i exekutiv ordning ha fungerat väl vid den praktiska tillämpningen av LGL. Däremot har hänvisningssystemet kritiserats från olika synpunkter. Det har bl. a. visat sig att hänvisningssystemet inte för ett lönegarantiärende framåt, om arbetsgivaren förhåller sig passiv eller om han uteblir från förhandling hos domstolen. Särskilda svårigheter har förorsakats av att arbetstagaren tidigare har processat mot arbetsgivaren om fordringen eller av att arbetsgivaren är juridisk person. Vidare gäller

att hänvisningssystemet medför en avsevärd fördröjning av eventuell betalning till arbetstagaren. Dessutom riskerar arbetstagaren med detta system, även om han slutligen vinner målet, att själv få svara för rättegångskostnaderna, eftersom arbetsgivaren är på obestånd och sådana kostnader inte omfattas av garantin. Det föreslås därför att hänvisningssystemet avskaffas.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Även jag anser att den nuvarande ordningen med hänvisning bör avskaffas. De skäl härför som har anförts i promemorian och remissyttrandena är enligt min mening bärande. Liksom AD anser jag att det inte finns anledning att ompröva 1974 års beslut om jävstvisternas handläggning förrän tillräckliga erfarenheter vunnits av den nuvarande ordningen. Det bör här anmärkas att något hinder inte möter mot att den i jävstvisten aktuella principfrågan av kollektivavtalsparterna förs under AD:s prövning genom fastställelsetalan på sedvanligt sätt. Inte heller i övrigt finner jag, i motsats till några remissinstanser, att det finns anledning att nu ändra på den nuvarande instansordningen för besvärsmål i lönegarantifrågor, eftersom processen i utsökningsmål är föremål för översyn. Såsom anförs i promemorian är arbetstagaren oförhindrad att processa motarbetsgivaren oberoende av lönegarantiärendets handläggning. Att avskaffa denna rättighet kan enligt min mening inte komma i fråga. Frågan om handläggning av ett besvärsmål skall uppskjutas i avvaktan på domstolsprocessen mot arbetsgivaren får avgöras efter gällande processregler.

5.4 Frågor kring den ersättningsgrundande lönefordringen

Lönegarantin omfattar bl. a. arbetstagares fordran på lön och annan ersättning som har förmånsrätt enligt 11 § FRL. Genom anknytningen till detta lagrum får betalning enligt garantin utgå för alla förmånsberättigade avlöningsförmåner på grund av anställning. Rätten till betalning gäller enbart för arbetstagaren och inte till förmån för den som förvärvat lönefordringen från honom (11 § LGL). Det finns ett undantag från denna regel. Sålunda gäller garantin om lönefordringen efter konkursbeslutet har överlåtits till arbetstagarens fackliga organisation eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

I departementspromemorian anförs att fordran på mätningsarvode inte torde vara ersättningsgrundande. AD har i dom (1963 nr 28) funnit att mätningsarvode är att betrakta som en innestående fordran på arbetslön. Arbetsgivaren är dock inte skyldig att betala arvodet till arbetstagaren sedan ackordsfördelningslistan väl överlämnats.

Fråga om utvidgning av lönegarantin till mätningsarvode har väckts av LO under översynsarbetet. Arbetsgivarna i vissa branscher har åtagit

sig att innehålla och till fackföreningen betala viss del av arbetstagarens ackordsöverskott till fackföreningen som ersättning för utfört mätningsarbete. Vid konkurs utgår fordran på mätningsarvode med förmånsrätt men den omfattas ändå inte av garantin, eftersom den fackliga organisationen förvärvat fordringen före konkursbeslutet. En arbetstagare kan enligt promemorian riskera att få betala mätningsarvodet två gånger, om arbetsgivaren går i konkurs och tillgångarna i konkursboet inte förslår till utdelning på fordringen. I promemorian föreslås därför att mätningsarvode skall omfattas av garantin. Det föreslås ske genom ett tillägg varigenom görs ett undantag från överlåtelseförbudet i 11 § LGL.

Flertalet remissinstanser, bl. a. samtliga arbetstagarorganisationer, tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran medan det avstyrks av arbetsgivar- och företagareorganisationerna, Sveriges advokatsamfund och SHIO.

Jag vill för min del stryka under att mätningsarvode, som arbetstagaren är skyldig att utge och som arbetsgivaren har åtagit sig att innehålla av arbetstagarens lön och att betala in till den fackliga organisationen, i princip är att betrakta som övertagen lönefordran och därför förenad med förmånsrätt vid konkurs. Mätning är nödvändig för att beräkna arbetstagarens ackordslön. I princip är arbetstagaren skyldig att betala mätningsarvodet i den mån det inte kan fås ut i konkursen. Enligt vad jag har inhämtat under hand kräver Byggnadsarbetareförbundet arbetstagaren endast om arvodet är av mera betydande storlek. Det bör i detta sammanhang hållas i minnet att mätningsverksamheten inte är avsedd att lämna någon vinst utan att avgifterna är avsedda att täcka endast kostnaden för mätningsarbetet och vad därtill hör. Om förmånsrätten för bl. a. mätningsarvodet försämras och fordringar på sådant arvode oftare blir nödlidande vid utdelning i konkurs, torde den fackliga organisationen komma att bli nödsakad att vända sig med krav till medlemmen i en helt annan utsträckning. Därför bör mätningsarvodet täckas av lönegarantin. Detta bör gälla även annan därmed jämförlig avgift som arbetstagaren är skyldig erlägga och som arbetsgivaren har åtagit sig att innehålla av arbetstagarens lön. Med ledning av vad som har upplysts torde den grundavgift som utgår enligt avtal mellan Svenska byggnadsarbetareförbundet och Rörledningsfirmornas arbetsgivareförbund vara att jämföra med mätningsarvode. Däremot utgår inte den granskningsavgift som regleras i Sveabundsavtalet av arbetstagarens lön och omfattas därför inte av förmånsrätt enligt 11 § FRL och kan följaktligen inte heller omfattas av lönegarantin.

Även i fråga om facklig medlemsavgift finns inom vissa branscher överenskommelser att arbetsgivaren skall innehålla sådan avgift av arbetstagarens lön och inbetala innehållna avgifter till den fackliga organisationen. I promemorian föreslås, eftersom arbetstagaren även i fråga om sådan avgift kan tvingas att betala den två gånger, att avgiften skall

få täckas av lönegarantin. Detta förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Som motiv mot den nu aktuella utvidgningen har bl. a. anförts att så länge medlemskap i fackliga organisationer är frivilligt, finns det ingen anledning att utvidga garantin till dessa avgifter.

Eftersom det även här är fråga om övertagen lönefordran kan förmånsrätt enligt 11 § FRL göras gällande i konkurs. Liksom beträffande mätningsarvode kan arbetstagaren tvingas att betala två gånger. Samma grundsyn kan därför anläggas här. En skillnad finns dock. Mätningsarvode är en obligatorisk utgift för att lönen skall kunna räknas ut. Facklig medlemsavgift är beroende på om arbetstagaren är fackligt ansluten och sådan anslutning är frivillig. Dessutom tillämpas inte den beskrivna betalningsordningen lika över hela arbetsmarknaden. Lokala avtal är vanliga. Det synes dock angeläget från de sociala utgångspunkter på vilka lönegarantisystemet vilar att arbetstagarna inte drabbas av skyldighet att betala två gånger. Jag förordar därför att promemorieförslaget genomförs. Någon särskild tidsbegränsning torde inte behövas, eftersom det kan förutsättas att de fackliga organisationerna inte underlåter att vidta inkasseringsåtgärder som behövs.

Avgifter (premier) för pensionsförsäkringar som arbetsgivare åtagit sig att betala för sina anställda omfattas inte av garantin (prop. 1970: 201 s. 30, 35 och 67—68). I rättspraxis anses försäkringsinrättnings fordran på obetalda avgifter på en av arbetsgivaren tecknad pensionsförsäkring för arbetstagaren utgöra en av inrättningen övertagen lönefordran (Nytt Juridiskt Arkiv 1956 s. 179). Någon särskild regel härom har inte ansetts erforderlig i FRL. Förmånsrätt torde även gälla fordran på försäkringsavgift för annan utfäst förmån, t. ex. grupplivförsäkring, avgångsbidrag, till arbetstagare eller dennes efterlevande, utan att någon särskild överlåtelse har skett. Fordran anses ha gått över på försäkringsinrättningen därförutan. Det sagda gäller även försäkringsavgift i form av engångsbelopp.

I promemorian behandlas inte försäkringsavgifter. Några remissinstanser ifrågasätter dock, såvida garantin utvidgas till mätningsarvode och facklig medlemsavgift, om inte också garantin bör gälla till förmån för försäkringspremier som arbetsgivare har åtagit sig att betala, t. ex. för tjänstegrupplivförsäkring, avgångsvederlag etc.

Vid lönegarantins införande avvisades tanken på att garantin skulle omfatta lönefordran som avser övertagen fordran på försäkringsavgift. Någon erinran gjordes inte mot uttalandet i departementspromemorian (Stencil In 1970: 3) att det allmänna inte hade någon anledning att ta över försäkringsinrättningarnas risk att betalning av försäkringsavgifter vid arbetsgivarkonkurser skulle utebli. Med anledning av yttrande från TCO och SALF påpekade chefen för dåvarande inrikesdepartementet (prop. 1970: 201 s. 67—68) att sådan lönefordran avseende försäkrings-

avgift som inte hade överlåtits och som bevakades av arbetstagare utan vidare måste anses betalningsgrundande enligt garantin. Denna fråga rörde framför allt arbetstagare anställda vid företag som inte var anslutna till SAF.

Enligt uppgifter som har inhämtats under hand gäller beträffande AFA (tjänstegrupplivförsäkring och avgångsbidrag) och AMF (pensionsförsäkring, sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring) att försäkringarna grundar sig till största delen på kollektivavtal och att utebliven premiebetalning inte innebär att försäkringen upphör för den som är anställd hos kollektivavtalsbunden arbetsgivare, men att försäkringen upphör för arbetstagare hos icke-kollektivavtalsbunden arbetsgivare. AMF bevakar inte fordran på obetalda premier i icke-kollektivavtalsbunden arbetsgivares konkurs. I fråga om SPP:s pensionsförsäkringar medför utebliven premie att SPP utfärdar s. k. fribrev som berättigar till återbäring. Skulle det dröja högst ett halvt år från det fribrev utfärdats till dess arbetstagaren får en ny anställning, kan arbetstagarens förlust beräknas till 3—5 % av pensionen.

Som har framgått av vad jag nu har anfört finns olika system av försäkringar och i de normala fallen inom AFA och AMF drabbas inte arbetstagaren av någon förlust. I undantagsfall upphör försäkringen. Beträffande SPP-pension kan arbetstagaren i vissa fall göra en mindre förlust, nämligen när nytt arbete inte erhålles inom en viss tid. Bevakar arbetstagaren själv fordran på försäkringsavgift omfattas den som förut har nämnts av garantin. Det synes inte vara möjligt att utan en invecklad reglering fånga in de undantagsfall då arbetstagares förmån genom försäkring minskar eller uteblir. Det stora flertalet arbetstagare skyddas inom det kollektiva systemet och utvecklingen går i riktning mot att allt fler får detta skydd. Med hänsyn till vad som nu sagts finns det enligt min mening inte anledning att utvidga lönegarantin till att omfatta fordran på försäkringsavgifter.

LO har förordat att även vissa processkostnader skall omfattas av garantin, enär det inte kan uteslutas att sådana kostnader uppkommer i besvärsprocessen, i vart fall om talan förs vidare till hovrätt. LO anser vidare att garantin bör omfatta kostnader för anskaffande av exekutionstitel och för ansökan om utmätning på grund av exekutionstitel.

Besvärsprocessen är i princip skriftlig även i hovrätt. Kostnaderna torde därför bli små. Hos överexekutor uppträder dessutom ingen motpart. I hovrätt bevakas staten rätt av RSV. I hovrätt tillämpas rättegångsbalkens regler om rättegångskostnad (RP 21 §). Vinner arbetstagaren får han alltså i processen sina kostnader ersatta av staten. Lönegarantin behövs inte för detta. Förlorar han bör vanliga regler gälla, nämligen att han får svara för sina egna kostnader. RSV begär i regel inte ersättning för statens eventuella kostnader. Dessutom kan arbetstagare få rättshjälp enligt de särskilda bestämmelserna därom. För-

lorar arbetstagaren processen finns det ju inte heller någon lönefordran att knyta an till. Lönegarantin gäller vidare i princip endast förmånsberättigad fordran i konkurs däribland arbetstagares konkursansökningskostnader. Vid sidan härav täcks enligt särskild bestämmelse i LGL (2 § andra stycket) arbetstagares konkurskostnader enligt 188 § KL. Som anfördes redan vid lagens tillkomst (prop. 1970: 201 s. 31, 68, 76—77) bör kostnader för anskaffande av exekutionstitel och för utmätningsförsök inte omfattas av garantin. F. ö. kan som jag nyss har anfört arbetstagare få rättshjälp till sådana kostnader. Mot bakgrund av vad jag här har sagt finns det ingen anledning att utvidga garantin till nu nämnda fall.

Enligt 11 § FRL är lön och ersättning under skälig uppsägningstid dock högst sex månader förenad med förmånsrätt och till följd därav betalningsgrundande enligt lönegarantin. Några remissinstanser har tagit upp frågan huruvida 11 § FRL kan anses omfatta även fordran på lön utöver uppsägningstid för en varseltid av en månad enligt 29 § lagen (1974: 12) om anställningsskydd, LAS. Jag vill med anledning härav erinra om att 11 § FRL gäller endast uppsägningstid. Varsel enligt 29 § LAS innebär inte uppsägning. Varsel riktas dessutom till arbetstagarorganisationen och inte till arbetstagaren. Varsel eller uteblivet varsel grundar således inte någon rätt för arbetstagaren. Däremot gäller garantin självfallet beträffande all inarbetad lön som avser tid före uppsägningen vare sig den inarbetats under varseltid eller inte. Dessutom bör påpekas att föreligger hinder att varsla inom föreskriven tid, skall enligt 30 § LAS varsel i stället lämnas så snart det kan ske. Vid konkurs föreligger ju sådant hinder för förvaltaren. Varsel kan alltså lämnas samtidigt med uppsägning.

Svenska elektrikerförbundet har anfört att skadestånd enligt 39 § LAS inte omfattas av garantin enligt uttalande i prop. 1974: 88 (s. 201 ff) men ifrågasätter om skadestånd enligt 38 § LAS som kanske kan betecknas som "annan ersättning" är betalningsgrundande eftersom inget sagts om detta i samma proposition. Till detta vill jag erinra om att skadestånd omfattas av lönegarantin i den mån förmånsrätt enligt 11 § FRL föreligger. Det är fallet om skadeståndet avser inkomstbortfall. Det skadestånd enligt 38 § LAS som avser ideell skada omfattas därför inte av garantin. Däremot omfattar garantin givetvis "lön och andra anställningsförmåner" som arbetsgivaren enligt 38 § LAS har att utge enligt lagen.

I promemorian påpekas att gode mannen i fattigkonkurs inte har befogenhet att säga upp anställningsavtal, vilket kan leda till att arbetstagares fordringar på grund av arbete som utförts efter konkursbeslutet inte omfattas av garantin. LO har i sitt remissyttrande berört denna fråga och anser att man bör söka få en sådan lösning av detta tillämpningsproblem som kan te sig rimlig och rättvis för arbetstagaren. Detta

bör enligt LO ske utan att man avvaktar den slutliga behandlingen av konkurslagskommitténs förslag om förenklade konkurser. Enligt organisationen kan liknande problem uppstå vid fortsatt drift i ordinär konkurs och det sedan visar sig att fordringarna på uppsägningslön inte täcks av konkursboets tillgångar.

Vad först angår problemet med uppsägning vid fattigkonkurs vill jag framhålla följande. Vid s. k. ursprunglig fattigkonkurs är det från början uppenbart att arbetstagaren inte kan påräkna någon ersättning för arbete som utförs efter konkursbeslutet. Eftersom arbetsgivaren inte kan uppfylla sin huvudförpliktelse att betala lön, torde han normalt säga upp anställningsavtalet. Sker uppsägning är arbetstagaren berättigad till lön och annan ersättning under uppsägningstiden. Detta gäller även om han utför arbete åt konkursboet under denna tid. Fordran på lön och annan ersättning under uppsägningstiden (upp till sex månader) har förmånsrätt enligt 11 § FRL och omfattas alltså av lönegarantin. Underlåter däremot arbetsgivaren att säga upp arbetstagaren, utgör arbetsgivarens oförmåga att utge lön likväl sådant förhållande som enligt 6 § tredje stycket LAS ger arbetstagaren rätt att med omedelbar verkan frånträda anställningen. Han är då berättigad till skadestånd enligt 38 § LAS för, i första hand, lön och annan ersättning under den uppsägningstid som han eljest skulle ha åtnjutit. Sådan skadeståndsfordran utgör självfallet konkursfordran och är som jag tidigare har nämnt förenad med förmånsrätt enligt 11 § FRL. Den omfattas därför av lönegarantin.

Vad angår frågan om lönegarantins omfattning vid ordinär konkurs, när driften av gäldenärens rörelse fortsättes under kortare eller längre tid efter konkursutbrottet, hänger den direkt samman med frågan om arbetstagares fordran på lön för arbete som utförs efter konkursbeslutet skall betraktas som massafordran eller konkursfordran. Enligt ett av statsrådet Lidbom tidigare denna dag framlagt förslag om ändring i FRL klargörs att fordran på lön eller annan ersättning under uppsägningstid är att anse som konkursfordran om det arbete lönen resp. ersättningen avser utförs enligt anställningsavtal med gäldenären.

Av de övriga tillämpningsfrågor som i detta sammanhang har behandlats i promemorian är här av intresse frågan om i vilken ordning en arbetstagares olika fordringar skall betalas med garantimedel. Denna fråga avser ändring i 2 § LGL. Eftersom fråga om ändring i detta lagrum har aktualiserats också med anledning av ett förslag om ändring i FRL har den nu aktuella frågan behandlats i det förslag som statsrådet Lidbom har lagt fram tidigare i dag.

När det gäller avräkningsreglerna i 11 § FRL, vilka är tillämpliga på lönegarantin, delar jag uppfattningen att de bör bibehållas. Att såsom SACO/SR förordar ompröva reglerna och motsvarande regler i 13 § LAS eller att i lönegarantisammanhang göra skillnad mellan olika in-

komster som arbetstagaren erhåller under uppsägningstid är enligt min mening uteslutet.

5.5 Utvidgning av garantin till nya personkategorier

I promemorian behandlas också frågan om att utvidga garantin till att omfatta vissa underentreprenörsfordringar och underhållsberättigads fordran på underhållsbidrag.

Som jag förut har nämnt har frågan om lönegaranti för vissa underentreprenörsfordringar diskuterats i riksdagen, dels år 1970 vid tillkomsten av lönegarantin, dels med anledning av motionsyrkanden i ämnet åren 1971 och 1974. År 1970 avslogs motionsyrkandena med hänsyn till att en utvidgning medförde ökade kostnader och att anknytningen till bestämmelsen om lönefordringars förmånsrätt ställde hinder i vägen (1LU 1970: 79, rskr 1970: 450). Tillräckligt underlag för att begära en närmare utredning i frågan ansågs inte föreligga. År 1971 intog riksdagen samma ståndpunkt (LU 1971: 4). År 1974 anförde lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande (LU 1974: 21), att, sedan LGL varit i kraft under drygt tre år, det nu fanns anledning att undersöka om det vore påkallat med ett särskilt skydd för den del av underentreprenörens fordringar som avser anställdas och egen arbetsinsats. Utskottet förutsatte att utvidgning skulle komma att övervägas under det arbete med en allmän översyn av lönegarantilagstiftningen som då redan hade igångsatts inom arbetsmarknadsdepartementet. Frågan har även behandlats i Nordiska rådet år 1974, där ett förslag om tryggande av sådana fordringar avvisades.

I promemorian redovisas resultaten av de undersökningar som har gjorts för att kartlägga förekomsten av underentreprenörssystem, omfattningen av personal och företag som drabbas ekonomiskt av huvudentreprenörs konkurs, etc. Branschorganisationer, bokförings- och revisionsbyråer m. fl. som har intervjuats har inte kunnat lämna tillräckliga uppgifter. Uppgifter har t. ex. inte kunnat lämnas om storleken av underentreprenörernas fordringar eller förluster. Enligt uppskattning av branschförbund utgör löneandelen i underentreprenörernas utestående fordringar ca 50 % för elektriska installationer, något mindre än 50 % för rörarbeten, 70—75 % för måleriarbeten och omkring 40 % för byggnadsarbeten.

I promemorian har den väckta frågeställningen analyserats ingående. Analysens resultat kan sammanfattas på följande sätt. Sociala skäl kan visserligen åberopas för att tillskapa ett särskilt skydd för den ifrågavarande kategorin. Detta gäller när underentreprenören är fysisk person. Särskilt inom byggnadsbranschen torde det emellertid vara vanligt att underentreprenörens verksamhet drivs i aktiebolagets form. Det skulle strida mot lönegarantins idé att låta garantin omfatta även

juridiska personers fordringar. En underentreprenör som valt att driva sin rörelse i aktiebolagsform har därmed övervältrat riskerna för kundernas insolvens från sig själv till sitt bolag. I och med detta har han försatt sig i den positionen att han knappast bör kunna göra anspråk på det sociala stöd som garantin utgör. Ett bolag som tillhandahåller tjänster bör inte komma i ett bättre läge än ett bolag som tillhandahåller varor. Vidare framstår behovet av lönegarantiskydd mindre starkt ju större underentreprenörens verksamhet är. Det kan därför möta avsevärda svårigheter att bestämma var gränsen skall dras för garantiskyddet. Även andra gränsdragningsproblem uppstår både gentemot arbetstagaren och underleverantören, eller när samma underentreprenör anlitats av flera huvudentreprenörer. En utvidgning av lönegarantin skulle enligt promemorian säkerligen medföra svåra utredningstekniska problem, särskilt om utvidgningen avgränsas till enbart fordringar för underentreprenörens egen och hans anställdas arbetsinsats. En utvidgning kan enligt promemorian också få vissa inte önskvärda konsekvenser, t. ex. en ökning av antalet sådana företagare som väljer att arbeta som egna företagare endast för att undandra sig beskattning och andra förpliktelser och åtaganden mot samhället och de anställda.

Den i promemorian intagna ståndpunkten har fått ett kraftigt stöd av remissinstanserna, främst av arbetstagarorganisationerna. Endast en remissinstans förordar en viss om än begränsad utvidgning av garantin, nämligen till mindre underentreprenörer då löneandelen av deras fordran överstiger en viss procent av lönesumman under året.

I likhet med huvuddelen av remissinstanserna anser jag att avgörande skäl talar för att behålla den nuvarande avgränsningen gentemot självständiga företagare. Det bör här erinras om att lönegarantin skyddar dem som är anställda i ett underentreprenörsföretag om detta företag försätts i konkurs. En utvidgning av garantin skulle således i princip gynna endast företagaren själv.

I fråga om fordran på underhållsbidrag som underhållsberättigad har på en arbetstagare gäller att sådan fordran kan tas ut genom införsel i arbetstagarens lön. Går arbetsgivaren i konkurs står arbetstagaren risken för att innehållet, inte utgivet bidrag inte kan tas ut hos arbetsgivaren. Enligt promemorian har denna risk i stort sett ansetts föreligga endast vid fattigkonkurs. Om konkursen varit ordinär har nämligen den underhållsberättigade haft möjlighet att få utdelning för underhållsfordringen i konkursen med samma förmånsrätt som lönefordran. Om löneprivilegiet nedklassas kommer den underhållsberättigades möjligheter att få utdelning att bli mindre samtidigt som arbetstagarens risk för att få betala två gånger ökar. I promemorian föreslås att lönegarantin skall omfatta sådan fordran på underhållsbidrag som har innehållits men inte har betalats. Staten bör på vanligt sätt efter utbetalningen överta fordringen

hos konkursgäldenären. Härigenom kan arbetstagaren befrias från sin betalningsskyldighet för beloppet. Kommun som har utgivit bidragsförskott för underhållsbidrag bör enligt promemorian inte omfattas av förslaget. Bestämmelser i enlighet med det nu anförda föreslås i promemorian bli intagna i 11 § andra stycket LGL och 24 § InfL.

I likhet med remissinstanserna tillstyrker jag förslaget.

5.6 Övriga frågor

Några remissinstanser har tagit upp frågan om ändring av den nuvarande begränsningen av lönegarantin till fem basbelopp. Efter samråd med statsrådet Lidbom har denna fråga behandlats i sammanhang med frågan om nedflyttning av löneprivilegiet i förmånsrättshänseende. Frågan om det krävs någon höjning av lönegarantiavgiften har därvid också tagits upp.

En remissinstans har ifrågasatt om inte offentligtägda företag bör erlägga lägre lönegarantiavgift än andra. Enligt min mening är det inte möjligt från såväl fördelningspolitiska som allmänna rättvisesynpunkter att differentiera avgiften allt efter vem som äger ett företag.

En av RSV väckt fråga om extra anslag för viss utbildningsverksamhet får prövas i annat sammanhang.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
2. lag om ändring i konkurslagen (1921: 225),
3. lag om ändring i införsellagen (1968: 621).

Förslagen under 2 och 3 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

7 Specialmotivering

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Någon motsvarighet till promemorians förslag om ändring i 1 § LGL upptas inte i propositionen. I likhet med konkurslagskommittén anser jag det knappast behövligt med en bestämmelse i 1 § som hänvisar till 11 §.

3 §

Betalning enligt lönegarantin kan i fattigkonkurs göras gällande endast för fordran som blir känd för kronofogdemyndigheten inom ett år från det att konkursen avskrevs. I praktiken har det enligt promemorian rått tveksamhet hur denna bestämmelse skall tolkas. I beslut den 5 april 1974 (jfr Svensk Juristtidning 1974 rf s. 75) har hovrätten för Nedre Norrland funnit att tidsfristen skall räknas från det ett slutgiltigt beslut om avskrivning föreligger. Detta är förhållandet först när beslutet har vunnit laga kraft. Den uppfattning som hovrätten har gett uttryck för genom nämnda beslut framstår enligt promemorian som riktig, och det föreslås att förevarande paragraf ändras i enlighet därmed.

Förslaget har i denna del lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till det.

5 §

Ändringen i första stycket är en konsekvens av den nya regeringsformen.

Enligt andra stycket får garantibelopp inte betalas ut förrän konkursbeslutet vunnit laga kraft. RSV har ifrågasatt om inte en ändring behövs för att utbetalningar enligt den nya ordningen vid ordinär konkurs skall kunna ske snabbt. RSV förordar därför att nämnda rekvisit utgår och att det i den mån det anses behövligt ersätts med återbetalningsskyldighet om konkursbeslutet upphävs.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (5.2) bör en ändring i den riktning RSV har anfört göras i 5 §. I ett nytt sista stycke har tagits in en bestämmelse med innehåll att betalning enligt garantin av fordran som avses med underrättelse enligt 6 § första stycket första eller andra meningen får ske utan hinder av att beslutet om konkurs inte vunnit laga kraft.

6 §

Första stycket. I enlighet med förslaget i promemorian föreskrivs i denna paragraf att förvaltaren snarast efter konkursbeslutet skall underrätta länsstyrelsen om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar (första meningen). Någon uttrycklig bestämmelse om att uppsägning dessförinnan måste ha skett enligt reglerna i LAS anser jag inte behövlig. Enligt andra meningen bör förvaltaren också i fråga om annan fordran som omfattas av garantin lämna underrättelse om han finner fordringen vara klar (andra meningen). Om fordringen är klar saknar förvaltaren anledning att låta arbetstagaren vänta på utbetalning. Förvaltaren bör sträva efter att arbetstagarens anspråk skall bli tillgodosedda så snabbt som möjligt. Underrättelsen kommer normalt att avges av interimsförvaltaren. Om anmärkning skulle göras mot fordringen och anmärkningen föranleda att

den bevakade fordringen nedsätts eller ogillas, får förvaltaren underrätta länsstyrelsen härom. Det bör påpekas att staten under vissa omständigheter kan återkräva garantibelopp. Härom finns regler i 12 § LGL. I första styckets tredje mening föreskrivs att underrättelse i övrigt skall lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill. Underrättelse om fordran på pension med förmånsrätt enligt 12 § FRL bör som anförs i promemorian lämnas enligt denna bestämmelse utan hinder av att fordringen i händelse av utdelning i konkursen skall kapitaliseras per dagen för utdelningsförslagets framläggande (139 § andra stycket KL). Någon särskild föreskrift om en sådan tillämpning anser jag inte behövas.

Andra stycket. Detta stycke motsvarar helt 6 § andra stycket i promemorieförslaget. Här slås fast att underrättelse inte behöver lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § KL. Detta innebär ingen nyhet men har hittills fått framgå indirekt av 4 § LGL. Som anförs i promemorian är det dock önskvärt med en uttrycklig regel trots att förskottsbetalningar säkerligen blir mindre vanliga när lönefordringar nedflyttas i förmånsrättshänseende enligt det förslag statsrådet Lidbom har lagt fram tidigare denna dag. Det bör understrykas att en förutsättning för att underrättelse till länsstyrelsen skall kunna ersättas med förskottsbetalning är att den sker, beträffande fordran på lön för uppsägningstid, på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsgill.

Tredje stycket. Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (5.2) skall konkursförvaltaren bevaka vissa fordringar åt arbetstagarna. I enlighet härmed föreskrivs i förevarande stycke att när underrättelse lämnas enligt första stycket första eller andra meningen skall konkursförvaltaren samtidigt för arbetstagarens räkning bevaka fordran som avses med underrättelsen. Bevakning sker genom att förvaltaren tillställer konkursdomaren två kopior av underrättelsen med angivande av att denna avser bevakning. Förvaltaren skall i sådant fall genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

Som framhålls i promemorian finns inte någon legal möjlighet för förvaltaren att rätta en felaktig underrättelse som har föranlett utbetalning av garantimedel. Om förvaltaren mot förmodan skulle finna att en arbetstagare felaktigt tillerkänts lönegarantiersättning efter underrättelse enligt första styckets första eller andra meningen får han anmäla detta till länsstyrelsen. Han måste också göra anmärkning mot bevakningen. Det bör påpekas att staten under vissa förutsättningar kan återkräva utbetalat garantibelopp. Härom finns regler i 12 § LGL.

7 §

I denna paragraf har med anledning av ändringarna i KL (SFS 1975: 244) uttrycket kronofogdemyndigheten "i den ort som avses i 7 § första

stycket samma lag" utbytts mot "i gäldenärens hemortskommun". I sakligt hänseende innebär detta inte någon ändring i förhållande till gällande rätt.

8 §

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör nu införas bestämmelser om hämtning och häktning av tredskande gäldenär. Dessa bestämmelser har placerats i ett nytt andra stycke i paragrafen. Bestämmelserna i det nuvarande andra stycket flyttas till ett tredje stycke. Till nya andra stycket överflyttas från 10 § första stycket andra punkten LGK bestämmelserna om arbetsgivares uppgiftsskyldighet. Reglerna om uppgiftsskyldigheten måste liksom bestämmelserna om hämtning och häktning meddelas i lag. Av lagtexten framgår att beslut om hämtning och häktning meddelas av konkursdomaren efter framställning från kronofogdemyndigheten. Kostnaden för dessa tvångsåtgärder bör i enlighet med vad jag förut har anfört alltid utgå av allmänna medel. Bestämmelse härom har tagits in i förevarande stycke.

I specialmotiveringen till 9 § har i promemorian framhållits att det står arbetstagaren fritt att i stället för besvär försöka få kronofogdemyndigheten att ompröva sitt negativa beslut. Hinder för en sådan omprövning kan inte anses föreligga. I praktiken kan det kanske tänkas att arbetstagaren förebringar nya omständigheter eller bevis till stöd för sitt anspråk. Omprövning bör enligt promemorian t. o. m. kunna göras av ett positivt beslut, dvs. ett beslut som tagit sig form av underrättelse till länsstyrelsen om utbetalning, men naturligtvis endast så länge utbetalning ännu inte har gjorts. Sådan omprövning kan tänkas vara motiverad av att uppgifter kommit kronofogdemyndigheten till handa som innebär att den lämnade underrättelsen är felaktig.

Flera remissinstanser har tagit upp denna fråga. RSV biträder uttalandet i promemorian och framhåller att det är förenligt med den till grund för förvaltningslagen liggande uppfattningen att många myndigheter kan själva sedan de avgjort ärenden, ompröva och ändra sina beslut. RSV anser det önskvärt att det i förevarande lagstiftningsärende fastslås att kronofogdemyndigheten får ändra sitt beslut. Verket påpekar att hovrätten för Västra Sverige i beslut i besvärsmål om lönegaranti den 6 juni 1975 funnit att kronofogdemyndighets positiva beslut inte kunde omprövas av myndigheten. Hovrättens beslut var inte enhälligt. Andra remissinstanser, bl. a. nämnda hovrätt, har ställt sig tveksamma till uttalandet i promemorian.

Inom förvaltningsrätten gäller den allmänna rättsgrundsatsen att avslag på en ansökan som syftar till att få ett bidrag eller annan förmån, dvs. till att få ett s. k. gynnande beslut, som regel inte medför några rättsverkningar. Att det finns möjlighet att besvära sig över avslagsbeslutet saknar betydelse härvidlag. Avslagsbeslutet vinner således ej rätts-

kraft, vilket innebär att myndigheten i fråga är oförhindrad att pröva ny ansökan om samma sak. Undantag kan gälla på speciella områden eller när särskilda bestämmelser om rättskraft finns eller när det finns ett motstående partsintresse. I vissa fall krävs nya skäl eller omständigheter för att ny ansökan i samma fråga skall kunna tas upp till prövning. Vad gäller kronofogdemyndighets negativa beslut i lönegarantiärende får det angripas genom besvär. Det finns inget hinder för arbetstagaren att i stället för att anföra besvär på nytt påkalla prövning huruvida fordran medför rätt till betalning enligt garantin, vilket torde vara den lämpligaste ordningen om nya omständigheter kan åberopas.

I fråga om kronofogdemyndighets positiva beslut torde av allmänna rättsgrundsatser följa att det i princip inte får återkallas utan stöd av bestämmelser i författning. Detta gäller vare sig beslutet grundats på felaktiga uppgifter eller om nya omständigheter har tillkommit. Genom beslutet bestäms en förmån. Den åtgärd som kronofogdemyndigheten vidtar utgör myndighetsutövning (jfr prop. 1971: 30 s. 330 ff). Kronofogdemyndighetens beslut innebär slutligt avgörande av frågan, ett slutligt beslut varigenom myndigheten skiljer ärendet ifrån sig. Det kan således inte hävdas att underrättelsen till länsstyrelsen utgör ett led i prövningen och att kronofogdemyndighetens beslut meddelas först i och med att länsstyrelsen betalar ut lönegarantibeloppet. Länsstyrelsen är i detta sammanhang endast ett verkställande organ, som verkställer kronofogdemyndighetens slutliga beslut.

Enligt min mening har den förda diskussionen i promemorian och remissyttrandena klargjort att behov finns av en regel om återkallelse av kronofogdemyndighets positiva beslut i vissa fall. Återkallelse bör kunna ske intill dess utbetalning har skett. I fråga om i vilka fall återkallelse skall kunna ske bör tillämpas de allmänna principer för återkallelse som gäller inom förvaltningsrätten. Sålunda bör återkallelse kunna ske av oriktigt beslut både när beslutet har grundats på felaktiga uppgifter, oberoende av god tro hos uppgiftslämnaren, och när nya omständigheter kommer i dagen. Bestämmelsen bör ha den lydelsen att om anledning förekommer därtill så får kronofogdemyndigheten återkalla sitt beslut, om det sker innan utbetalning har ägt rum. Den kan lämpligen placeras sist i föreslagna tredje — nuvarande andra — stycket av 8 §.

9 §

Hänvisningsinstitutet bör som föreslagits i det föregående (5.3) avskaffas. Till följd härav upphävs nuvarande första stycket. Detta föranleder en ändring i nuvarande andra stycket. Som påpekats av bl. a. hovrätten för Västra Sverige bör texten i detta stycke ändras med hänsyn till att även facklig organisation och underhållsberättigad kan inneha fordran som omfattas av garantin. I paragrafen föreskrivs därför

att talerätt bör tillkomma även "den till vilken fordran övergått enligt 11 §".

11 §

Som har föreslagits bör garantin utvidgas till att omfatta fordran på mätningsarvode, därmed jämförlig avgift och facklig medlemsavgift som har förvärvats av facklig organisation. Det bör föreskrivas att garantin gäller endast sådant mätningsarvode m. m. som har innehållits av arbetsgivaren men inte har betalats ut till mottagaren. Bestämmelser härom intas i första stycket.

I ett nytt stycke har såsom har föreslagits i promemorian intagits bestämmelse om utvidgning av garantin till underhållsberättigads fordran på underhållsbidrag som innehållits genom införsel (första meningen). I en andra mening föreskrivs att sådan rätt inte tillkommer kommun som utgivit bidragsförskott för sådant bidrag. I jämförelse med promemorieförslaget har efter påpekande i remissyttrande gjorts det tillägget till första meningen att orden "underhållsberättigad för" har insatts före ordet "underhållsbidrag".

12 §

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (5.2) bör med anledning av innehållet i det föreslagna nya tredje stycket i 5 § en häremot svarande regel om återbetalningsskyldighet införas i 12 §. Regeln har här fått sin plats i ett nytt stycke. Till ett nytt tredje stycke överflyttas sista meningen i paragrafen enligt dess nuvarande lydelse.

Ikraftträdande

Jag förordar att de nya bestämmelserna träder i kraft samtidigt med de ändringar i FRL som statsrådet Lidbom har föreslagit, nämligen den 1 januari 1976.

De nya bestämmelserna i 11 § bör såsom har föreslagits i departementspromemorian inte tillämpas beträffande fordran som har gjorts eller kunnat göras gällande i konkurs, i vilken konkursbeslutet har meddelats före nämnda dag. Ikraftträdandebestämmelsen har utformats i enlighet härmed.

7.2 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

101 §

De nya bestämmelserna i 6 § tredje stycket LGL att konkursförvaltaren i viss utsträckning skall bevaka fordran för arbetstagares räkning innebär en nyhet i det konkursrättsliga systemet. Det bör under sådana förhållanden vara lämpligt att i KL inta en erinran om bestämmelserna. Detta har skett i förevarande paragraf. I ett nytt stycke anges att det

finns särskilda föreskrifter om att fordran som omfattas av LGL i vissa fall bevakas genom förvaltaren. Förutsättningen är att underrättelse lämnats enligt 6 § första stycket första eller andra meningen LGL.

185 §

I 5.2 har jag förordat att det bör åligga gode mannen att så snart kunskap vunnits om löne- eller pensionsskuld genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket 2) i förevarande paragraf. Det har därvid föreskrivits att anmälningen skall göras till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Paragrafen har vidare utvidgats med bestämmelse om att gode mannen skall anmärka i bouppteckningen om det inte finns löne- eller pensionsskuld. Angående motiveringen härtill hänvisas till avsnitt 5.2.

Ikraftträdande

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1976. Särskilda övergångsbestämmelser erfordras inte.

7.3 Förslaget till lag om ändring i införsellagen (1968: 621)

24 §

Angående motiveringen till förslaget hänvisar jag till avsnitt 5.5. I jämförelse med promemorieförslaget har endast den ändringen skett att uttrycket "viss fordran" ersatts med enbart "fordran". Lagförslaget, som har samband med utvidgningen i 11 § LGL av lönegarantin till underhållsberättigads fordran i visst fall, föreslås träda i kraft samtidigt med övriga författningsförslag eller den 1 januari 1976. Att märka är emellertid att utvidgningen av lönegarantin till underhållsberättigads fordran inte gäller i alla konkurser som pågår efter ikraftträdandet. Har sålunda fordringen gjorts eller kunnat göras gällande i konkurs, i vilken konkursbeslutet meddelats dessförinnan, omfattas den inte av garantin. I detta fall bör den underhållsskyldige inte bli befriad från sin betalningsskyldighet gentemot den betalningsberättigade. Detta har fått komma till uttryck i en särskild övergångsbestämmelse.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs,
2. lag om ändring i konkurslagen (1921: 225),
3. lag om ändring i införsellagen (1968: 621).

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilaga
(Departementspromemorians lagförslag)

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Härigenom förordnas att 1—3, 5—9 och 11 §§ lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse | *Föreslagen lydelse*

1 §

För betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som försatts i konkurs svarar staten enligt denna lag.

Vad som sägs om arbetstagare gäller även sådan anhörig till arbetstagare som med anledning av arbetstagarens anställning har pensionsfordran hos konkursgäldenären.

Att betalning enligt garantin i vissa fall utgår även om arbetstagarens fordran har övergått till annan föreskrives i 11 §.

2 §

Betalning enligt garantin utgår för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970: 979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 11 eller 12 § samma lag.

Har *arbetstagare* på grund av fordran som *avses i första stycket* ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnader härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921: 225), för kostnad som arbetstagaren ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Har *någon* på grund av fordran som *omfattas av garantin* ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnaden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921: 225), för kostnad som arbetstagaren ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Beträffande fordran med förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen gäller garantin för varje arbetstagare högst ett belopp som motsvarar fem gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

3 §

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som

Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som

Nuvarande lydelse

där sägs inom ett år från det att *konkursen avskrevs.* Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

Föreslagen lydelse

där sägs inom ett år från det att *beslut om avskrivning av konkursen vunnit laga kraft.* Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

5 §

Garantibelopp betalas av myndighet som *Konungen* bestämmer. Härvid verkställes skatteavdrag samt avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.

Garantibelopp betalas av myndighet som *regeringen* bestämmer. Härvid verkställes skatteavdrag samt avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.

Garantibelopp får ej betalas förrän beslutet om konkurs vunnit laga kraft och ej heller förrän arbetstagarens fordran har förfallit till betalning. Garantibelopp som avser fordran på lön för uppsägningstid får betalas efter hand under uppsägningstiden. Åberopas motfordran hos arbetstagaren, får garantibelopp, som motsvarar sådan del av motfordringen med vilken kvittning kan ske enligt lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt, betalas först om det utrönes att motfordringen icke föreligger.

6 §

När bevakad fordran som omfattas av garantin lämnats utan anmärkning i konkursen eller senare blivit utdelningsgill, skall konkursförvaltaren utan dröjsmål underrätta myndighet som avses i 5 § om fordringen.

Konkursförvaltaren skall snarast efter konkursbeslutet underrätta myndighet som avses i 5 § om fordran på lön för uppsägningstid i den mån fordringen enligt förvaltarens bedömande är klar. Underrättelse får lämnas även om annan fordran som omfattas av garantin under samma förutsättning. I övrigt skall underrättelse lämnas utan dröjsmål när fordran som omfattas av garantin efter bevakning blivit utdelningsgill.

Underrättelse som avses i första stycket behöver inte lämnas i den mån arbetstagaren får lyfta betalning för sin fordran enligt 143 § konkurslagen (1921: 225), beträffande fordran på lön för uppsägningstid på fordringens förfallodag och beträffande annan fordran utan dröjsmål sedan fordringen blivit utdelningsgill.

Har underrättelse lämnats enligt

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

första stycket första eller andra punkten är därmed den fordran som underrättelsen avser att anse som bevakad i konkursen och utdelningsgill. I den mån utdelning belöper på fordringen i framlagt utdelningsförslag får dock fordringens rätt till utdelning prövas efter klander av förslaget.

7 §

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921: 225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten *i den ort som avses i 7 § första stycket samma lag.* Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921: 225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten *i gäldenärens hemortskommun.* Sedan tid för gäldenärens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921: 225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

8 §

Det åligger kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § att skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Arbetsgivare är skyldig att vid kronofogdemyndighetens prövning enligt första stycket på anfordran lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pensionsförhållanden. Undandrager sig arbetsgivaren att fullgöra detta, må han efter omständigheterna hämtas eller genom häkte tillhållas att fullgöra sin skyldighet. Kostnaden för hämtning eller häktning utgår av allmänna medel. I övrigt gäller beträffande sådan åtgärd 95 § konkurslagen (1921: 225) i tillämpliga delar.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande.

9 §

Bestrider arbetsgivaren att arbetstagaren har fordran och framgår ej vid kronofogdemyndighetens prövning enligt 8 § att fordringen föreligger, skall myndigheten hänvisa arbetstagaren att inom en månad väcka talan mot arbetsgivaren, vid äventyr att arbetstagaren förlorar sin rätt till betalning enligt garantin. Om arbetsgivaren bestrider en del av fordringen, har vad som nu sagts motsvarande tillämpning på den delen.

Finner kronofogdemyndighet *i annat fall än som avses i första stycket* att arbetstagarens fordran icke omfattas av garantin, får arbetstagaren föra talan mot beslutet genom besvär. I fråga om sådan besvärstalan har bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om klagan över utmätning i allmänhet motsvarande tillämpning. Mot hovrätts beslut får dock talan icke föras.

Finner kronofogdemyndighet att arbetstagarens fordran icke omfattas av garantin, får arbetstagaren föra talan mot beslutet genom besvär. I fråga om sådan besvärstalan har bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om klagan över utmätning i allmänhet motsvarande tillämpning. Mot hovrätts beslut får dock talan icke föras.

11 §

Överlåtes fordran, har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt denna lag endast om förvärvet skett sedan konkursbeslutet meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

Överlåtes fordran, har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt denna lag endast om förvärvet *avsett mätningsarvode eller facklig medlemsavgift eller* skett sedan konkursbeslutet meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

Rätt till garantibelopp enligt lagen tillkommer också underhållsbidrag som innehållits genom införsel. Sådan rätt tillkommer dock ej kommun som utgivit bidragsförskott för underhållsbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976 men tillämpas i fråga om 11 § ej beträffande fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i konkurs i vilken konkursbeslutet meddelats före nämnda dag.

Förslag till

Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom förordnas att 8, 13, 101, 125 och 185 §§ konkurslagen (1921: 225) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §[1]	
Till gäldenärs ansökningshandling bör i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.	Till gäldenärs ansökningshandling bör i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress *och i vilken mån skuld avser lön eller pension* samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.

Till dödsbos eller dödsbodelägares ansökningshandling beträffande boet skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, om inregistrering skett, uppgift om dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas uppgift om varje delägares namn och postadress.

13 §[2]

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss tid, högst en vecka, från det han fått del av ansökningshandlingarna. Om det behövs för att gäldenären skall få skäligt rådrum, kan dock tiden utsträckas till högst en månad.

Föreläggandet skall dessutom innehålla anmaning till gäldenären att hos konkursdomaren anmäla envar borgenär med förmånsrätt enligt 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970: 979) och borgenärers adress.

Ansökningshandlingarna och föreläggandet skola delges gäldenären. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970: 428) får ske endast om anledning förekommer att gäldenären avvikit eller eljest håller sig undan. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen får ske även när gäldenären vistas på känd ort utom riket om delgivning eljest ej kan ske här i riket och konkursdomaren med hänsyn till omständigheterna finner det icke skäligen böra krävas att delgivningen verkställes utom riket.

[1] Nuvarande lydelse enligt prop. 1975: 6.
[2] Nuvarande lydelse enligt prop. 1975: 6.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

Om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomare tillse, att gäldenärens egendom sättes under säker vård. Kostnaden därför skall betalas av borgenären.

101 §

Inom den för bevakning av fordringar utsatta tid har borgenär att hos konkursdomaren skriftligen anmäla sin fordran; gör borgenär anspråk på förmånsrätt, skall han i bevakningsinlagan jämväl angiva den rätt han i sådant avseende vill göra gällande. Vid inlagan foge borgenär i huvudskrift eller styrkt avskrift de handlingar han vill åberopa till stöd för sin talan.

I bevakningsinlaga böra borgenärens namn, yrke, boningsort och postadress angivas.

Bevakningsinlaga jämte därvid fogade handlingar skall ingivas i två exemplar.

Att fordran som omfattas av lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs under viss förutsättning ej skall bevakas är särskilt föreskrivet.

125 §

Sedan den jämlikt 103 § utsatta tid för framställande av anmärkningar mot bevakade fordringar gått till ända och, där anmärkning gjorts, det i 108 § omförmälda borgenärssammanträdet hållits, skall av boets penningmedel, i den mån de ej åtgå till bestridande av konkurskostnaderna eller till betalning av gäld, som boet eljest åsamkat sig, utdelning till borgenärerna äga rum enligt vad nedan närmare bestämmes.

Att staten har rätt till utdelning för viss fordran utan hinder av att den ej bevakats är särskilt föreskrivet.

185 §[3]

Finner konkursdomaren, då beslut om konkurs meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning utan gälle vad här nedan föreskrives:

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

[3] Nuvarande lydelse enligt prop. 1975: 6.

Nuvarande lydelse

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

Föreslagen lydelse

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts, *samt att så snart kunskap vunnits om löne- eller pensionsskuld genast anmäla detta till kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun. Finnes ej löne- eller pensionsskuld skall detta anmärkas i förteckningen.* Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om konkurs meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

säkerhet för desamma, skall konkursdomaren iakttaga vad som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om konkurs meddelades, i stället skola räknas från dagen före utfärdandet av kungörelse enligt paragrafen. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att där bouppteckningsed redan avlagts,det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

Förslag till

Lag om ändring i införsellagen (1968: 621)

Härigenom förordnas att 24 § införsellagen (1968: 621) skall ha nedan angivna lydelse.

24 §

Har medel innehållits för fordran *som avses i 1 § 2, 3 eller 4* är gäldenären icke vidare betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Har medel innehållits för *viss* fordran är gäldenären icke vidare betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre lag skall dock tillämpas när fordran på medel som innehållits ej omfattas av lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs.

Innehåll

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1975 750423